

Monitor 2025

NATIONAAL PROGRAMMA GRONINGEN

GRONINGEN / OKTOBER 2025

**K
PLUS
V**



**sociaal
planbureau
 groningen**



Aletta Advies

METEN EN LEREN VAN EFFECT EN IMPACT

Management-samenvatting

Nationaal Programma Groningen wil haar ambities op het gebied van Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat realiseren en daarmee een flinke bijdrage leveren aan de verbetering van het imago van Groningen en de regionale brede welvaart. Als onderdeel van een langjarige monitorings- en evaluatiecyclus geeft de jaarlijkse Monitor de voortgang van het programma weer ten opzichte van de startsituatie, zoals weergegeven in de nulmeting. Jaarlijks worden nieuwe meetwaarden van de verschillende indicatoren toegevoegd, waardoor we zicht krijgen op de feitelijke ontwikkeling van de vier ambities, het imago, de brede welvaart en de projectenportefeuille.

Gebruikswaarde van de monitor

In de monitor kijken we terug naar de historische ontwikkeling van de verschillende onderwerpen waarop het programma impact beoogt te hebben. Dat doen we jaarlijks. Hoe langer de programmaperiode voortduurt, hoe meer zicht we krijgen op de trendmatige ontwikkeling. Dat zicht is nodig om op de vastgestelde evaluatiemomenten aannemelijke verbanden te kunnen leggen tussen de bestede programmamiddelen en projectresultaten aan de ene kant en de ontwikkeling van de vier ambities, de brede welvaart en het imago van Groningen aan de andere kant. Daarnaast kunnen inzichten uit deze monitor ook gebruikt worden bij het actualiseren van diverse (uitvoerings)programma's in de komende periode. Zodat met de nog toe te kennen middelen zo gericht mogelijk kan worden gewerkt aan de thema's waarmee de meeste impact kan worden gemaakt op de vastgestelde ambities.

Daarbij is wel van belang op te merken dat de nog aanwezige financiële ruimte om bij te sturen afneemt. Bijna driekwart van de totaal beschikbare middelen voor de uitvoering van het programma is inmiddels toegekend aan projecten. Veel van de projecten waar in de afgelopen jaren middelen aan zijn toegekend, zijn nog in uitvoering en slechts een beperkt aantal projecten zijn afgerond. Dit maakt dat halverwege de programmaperiode bijna een derde van de totaal beschikbare middelen voor de uitvoering van Nationaal Programma Groningen ook daadwerkelijk is uitgegeven. Mede daarom is het niet aannemelijk te veronderstellen dat de trendmatige ontwikkelingen die wij in deze Monitor waarnemen, primair worden veroorzaakt door de bestede programmamiddelen en projectresultaten. De Monitor 2025 heeft daarmee nog een beperkte zeggingskracht over de effectiviteit van het programma. De waarde van de Monitor zit op dit moment vooral

in het verkrijgen van een antwoord op de vraag of de regio, gelet op de ambities van Nationaal Programma Groningen, de gewenste kant op beweegt.

Tegen deze achtergrond wordt hieronder een voorlopige tussenbalans gemaakt.

Per saldo staat de regio er beter voor dan bij aanvang van Nationaal Programma Groningen

In de Monitor 2025 wordt de ontwikkeling van de aardbevingsgemeenten en de provincie Groningen vergeleken met de periode voorafgaand aan Nationaal Programma Groningen. Door de ooghalen kijkend staat de regio, halverwege de programmaperiode, er op het gebied van Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat beter voor dan bij aanvang van het programma. De regio telt meer banen dan bij aanvang van het programma, waardoor het werkloosheidspercentage op een lager niveau ligt en de arbeidsparticipatiegraad hoog is. Ook hebben gemiddeld genomen alle huishoudens in de aardbevingsgemeenten en de provincie meer inkomen te besteden. Tot slot constateren we dat ondanks de groei van de economie, de broeikasgasemissies in de regio per saldo zijn gedaald. Ondanks de positieve ontwikkeling, staat de regio er op een aantal leefbaarheids-

aspecten minder goed voor dan bij aanvang van Nationaal Programma Groningen.

Bovengenoemde ontwikkelingen zorgen ervoor dat de brede welvaart in alle aardbevingsgemeenten en in de provincie Groningen als geheel op een licht hoger niveau ligt dan in 2018. Op de impactdoelstelling voor imago is in deze Monitor een licht positieve ontwikkeling waarneembaar. Want hoewel het imago van Groningen, mede als gevolg van de parlementaire enquête naar aardgaswinning, lager gewaardeerd wordt dan bij aanvang van Nationaal Programma Groningen, is in het afgelopen jaar wederom sprake van een lichte stijging van het imago onder zowel inwoners woonachtig in Groningen als inwoners van buiten Groningen.

Om de gewenste impact te realiseren zal de regio een inhaalslag moeten maken met de rest van Nederland

Om de ambities van Nationaal Programma Groningen te realiseren dient niet alleen sprake te zijn van een positieve ontwikkeling. Nationaal Programma Groningen is ook bedoeld om een inhaalslag te realiseren ten opzichte van de rest van Nederland. In dit licht staat de regio nog altijd voor een grote opgave. Uit deze Monitor blijkt dat de regio op ongeveer de helft van haar ambitiedoelstellingen een bovengemiddelde ontwikkeling heeft doorgemaakt. Ten opzichte van de referentiegebieden presteert de regio met name goed op de ambities Werken & Leren en in mindere mate op Natuur &

Klimaat. Relevant hierbij is wel dat de data van de meeste indicatoren één of meerdere jaren achterloopt.

Op dit moment kan geconcludeerd worden dat Nationaal Programma Groningen nog niet de gewenste impact heeft. Want hoewel de brede welvaart zich positief heeft ontwikkeld ten opzichte van de Ausgangssituation, blijft de ontwikkeling in alle aardbevingsgemeenten, met uitzondering van Het Hogeland, en in de provincie als geheel achter bij de referentiegroepen. In relatieve zin is de brede welvaartssituatie ten

opzichte van de rest van Nederland daarmee verslechterd. Op basis van deze monitor constateren wij dat de voornaamste reden hiervoor een achterblijvende ontwikkeling op gezondheid, tevredenheid met de woonomgeving en sociale cohesie is. Hoewel het imago van Groningen in het afgelopen jaar opnieuw een positieve ontwikkeling liet zien, is er op dit

moment nog geen sprake van de gewenste flinke verbetering van het imago van Groningen. Kortom, om de gewenste verbetering van de brede welvaart en het imago te realiseren veronderstellen we dat op meer programmadoelstellingen een bovengemiddelde ontwikkeling gerealiseerd moet worden.

Toekenning van de resterende programmamiddelen vereist een zorgvuldige afweging

Om de gewenste impact van Nationaal Programma Groningen te realiseren, is het essentieel om de resterende programmamiddelen doelgericht en strategisch in te zetten. De regio staat (nog altijd) voor een duidelijke inhaalslag ten opzichte van de rest van Nederland, en dat vraagt om specifieke keuzes die maximaal renderen. Een brede afweging wordt gevraagd, waarbij niet alleen de (verwachte) effecten van lopende en afgeronde projecten wordt meegewogen. Vanuit Nij Begun zullen bijvoorbeeld de komende jaren forse

structuurversterkende investeringen worden gedaan in de regio. Beleidsinterventies buiten het programma dienen daarom nadrukkelijk te worden meegewogen. Zodanig dat wordt geborgd dat op de terreinen waar de grootste maatschappelijke meerwaarde te behalen valt, per saldo voldoende investeringen plaatsvinden.

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
IMPACTDOELSTELLING BREDE WELVAART						
Hoofdindicator: Brede Welvaart Index [BW1]	✗	✗	✓	✗	✗	
IMPACTDOELSTELLING IMAGO						
HOOFDINDICATOR: Groningers [I1]						✗
Hoofdindicator: Niet-Groningers [I2]						✗
Hoofdindicator: Groningse bedrijven [I3]						✗
Hoofdindicator: Niet-Groningse bedrijven [I4]						✓
HOOFDAMBITIE ECONOMIE						
HOOFDINDICATOR: Bruto Toegevoegde Waarde incl. delfstoffenwinning [E1]						✗
HOOFDINDICATOR: Bruto Toegevoegde Waarde excl. delfstoffenwinning [E2]						✓
HOOFDAMBITIE WERKEN & LEREN						
HOOFDINDICATOR: Netto arbeidsparticipatie [W1]	✓	✓	✗	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's [W2]	✓	✓	✓	✗	✗	
HOOFDINDICATOR: Percentage uitstroom hbo en wo [W3]	✓	✓	✓	✗	✓	
HOOFDAMBITIE LEEFBAARHEID						
HOOFDINDICATOR: Leefbaarheidsscore [L1]	✗	✗	✗	✗	✗	
HOOFDAMBITIE NATUUR & KLIMAAT						
HOOFDINDICATOR: Living Planet index [N1]						✗
HOOFDINDICATOR: Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie [N2]	✓	✗	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie [N3]	✗	✗	✓	✓	✓	

Figuur 1: Voortgang impactdoelstellingen en hoofdambities Nationaal Programma Groningen

Inhoudsopgave

	Managementsamenvatting	2	5	Output	102
1	Inleiding	7	5.1	Projectenanalyse	102
1.1	Aanleiding	7	5.1.1	Samenstelling projectenportefeuille	104
1.2	Langjarige monitorings- en evaluatiecyclus	7	5.1.2	Voortgang projecten	105
1.3	Doelstelling	8	5.1.3	Afgeronde projecten	105
1.4	Werkwijze	8	6	Verantwoording	106
1.5	Leeswijzer	8	6.1	De jaarlijkse monitor als onderdeel van een langjarige monitorings- en evaluatiecyclus	106
2	Impact	9	6.2	Indicatoren	109
2.1	Brede welvaart	10	6.3	Samenstelling van referentiegroepen	110
2.2	Imago	16	6.4	Monitoring impact: brede welvaart, imago	112
3	Outcome	21	6.4.1	Brede welvaart	112
3.1	Economie	23	6.4.2	Imago	117
3.2	Werken en Leren	33	7	Het consortium	119
3.3	Leefbaarheid	51	8	Bijlagen	120
3.4	Natuur en Klimaat	65		Bijlage A: beschrijving gebruikte indicatoren	121
4	Verdiepend hoofdstuk Brede welvaart onder jongeren	78		Bijlage B: ontwikkeling outcome en impact in de overige Groningse gemeenten	127
			9	Colofon	174

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Nationaal Programma Groningen wil een flinke impuls aan Groningen geven. De Rijksoverheid heeft bij aanvang €1,15 miljard beschikbaar gesteld als startkapitaal voor het programma. Dat bedrag is inmiddels geïndexeerd naar €1,18 miljard. De gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt en de provincie Groningen hebben programmaplannen ingediend, voorstellen ter besteding van de beschikbare middelen. Naast deze provinciale en lokale programmaplannen, heeft het programma ook een aantal speciale programma's van middelen voorzien. Al deze plannen richten zich op de vier ambities van Nationaal Programma Groningen: Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat. Met het behalen van doelen op deze vier onderwerpen, wil Nationaal Programma Groningen de Groningse brede welvaart versterken en het imago van de regio verbeteren. Sinds begin 2020 werken wij, een consortium van KplusV, Sociaal Planbureau Groningen en Aletta Advies, aan de structurele monitoring van Nationaal Programma Groningen.

1.2 Langjarige monitorings- en evaluatiecyclus

We hebben de startsituatie van Groningen voorafgaand aan de programmaperiode beschreven in de nulmeting.¹ Deze is in februari 2021 gepubliceerd. Vanaf 2021 rapporteren we met een jaarlijkse monitor over de ontwikkeling van de regio ten opzichte van de startsituatie, de mate waarin het programma op koers ligt om haar ambities te realiseren en de resultaten van de diverse programma's en projecten waar Nationaal Programma Groningen een bijdrage aan levert.

De informatie die we jaarlijks verzamelen in deze Monitor fungeert verder als dataverzameling voor een tussen- en een eindevaluatie van Nationaal Programma Groningen. De tussenevaluatie van Nationaal Programma Groningen vindt plaats in 2025 en zal begin 2026 worden gepubliceerd. Hierin beoordelen we de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma in de volle breedte. De tussentijdse evaluatie zal het karakter hebben van een lerende evaluatie, waarbij lessen worden getrokken voor de dan resterende programmaperiode.

¹ De nulmeting is te raadplegen via www.nationaalprogrammagoningen.nl/app/uploads/2021/03/Rapportage-Nulmeting-Nationaal-Programma-Groningen.pdf

Ook met de meest actuele waarden lopen veel van de indicatoren in de Monitor 2025 nog enkele jaren achter. Het beeld van de regio dat de Monitor 2025 inzichtelijk maakt is een beeld van de beginfase van de programmaperiode, een periode waarin veel van de huidige projecten binnen Nationaal Programma Groningen nog in de beginfase van uitvoering verkeerden. Het gepresenteerde beeld wordt verder nog altijd beïnvloed door externe factoren zoals bijvoorbeeld de coronapandemie, die met name in de peiljaren 2020 en 2021 voor grote veranderingen in de cijfers zorgde én bijvoorbeeld de forse toename van de inflatie in 2022 als gevolg van de energiecrisis. Dit alles betekent dat (nog altijd) terughoudendheid wordt gevraagd om op basis van deze monitor alleen uitspraken te doen over de effecten en effectiviteit van Nationaal Programma Groningen.

1.3 Doelstelling

Het doel van de jaarlijkse Monitor is de voortgang van Nationaal Programma Groningen inzichtelijk te maken aan de hand van de voortgang van de programma's en projecten, de ontwikkeling van de indicatoren op het gebied van de vier ambities en de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago van Groningen.

1.4 Werkwijze

Nationaal Programma Groningen heeft de volgende overkoepelende doelstelling geformuleerd: **Nationaal Programma Groningen verbetert, naarmate de uitvoering van het programma vordert, de brede welvaart en het imago van de regio Groningen.**

In de monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen werken wij 'van buiten naar binnen'. Dat betekent dat we starten bij de overkoepelende doelen van het programma, zoals hierboven geformuleerd. Om de gestelde doelen te

bereiken, zijn vier ambities geformuleerd aan de hand waarvan het programma bij dient te dragen aan de brede welvaart en het imago: Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat. Projecten en programma's moeten met de resultaten die zij behalen bijdragen aan deze ambities. Volgens deze logica leveren de middelen zo gedurende de looptijd een bijdrage aan de overkoepelende doelstelling van het programma. In de structuur en werkwijze van de jaarlijkse monitor volgen wij deze logica: we starten bij de impact en pellen de ontwikkelingen via de vier ambities verder af naar projectresultaten en investeringen vanuit Nationaal Programma Groningen.

1.5 Leeswijzer

In deze Monitor kijken we vanuit de overkoepelende programmadoelen naar de ambities en de projecten.

- Hoofdstuk 2 bevat de ontwikkeling van de impact van Nationaal Programma Groningen, op het gebied van brede welvaart en het imago van de regio;
- Hoofdstuk 3 staat in het teken van de vier ambities, in de volgorde Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat;
- Hoofdstuk 4 betreft de thematische verdieping over brede welvaart onder jongeren biodiversiteit;
- Hoofdstuk 5 biedt inzicht in de voortgang van de projecten en programma's onder Nationaal Programma Groningen;
- Hoofdstuk 6 gaat in op de verantwoording en onderzoeksmethode;
- In het laatste hoofdstuk lichten we de samenstelling van het consortium toe.

Als bijlage hebben we tot slot een overzicht van de gehanteerde indicatoren en een beknopte analyse van de overige vijf gemeenten in Groningen opgenomen.

2

Impact

Nationaal Programma Groningen heeft de overkoepelende doelstelling om, naarmate de uitvoering van het programma vordert, de brede welvaart en het imago van de regio Groningen te verbeteren. In dit hoofdstuk kijken we naar de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago.

Brede welvaart: Hoofdstuk 2.1 bevat een duiding van de ontwikkeling van de Groningse Brede Welvaartsindicator (BWI);

Imago: Hoofdstuk 2.2 bevat een duiding van de resultaten uit de Imagomonitor.

In de verantwoording hebben we uitgebreid beschreven hoe deze twee concepten gemeten worden.

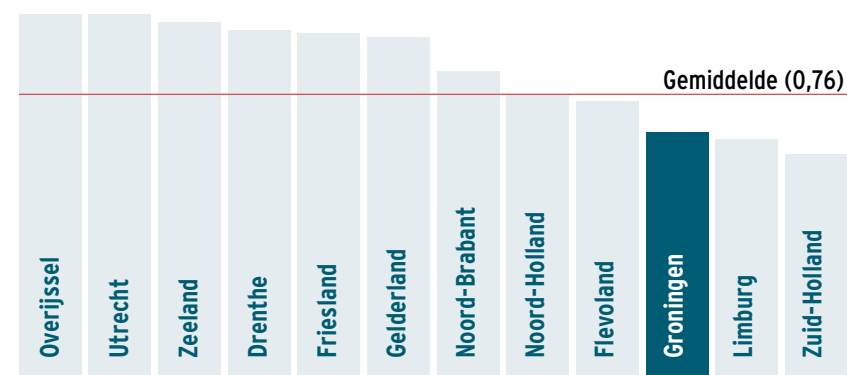


2.1 Brede welvaart

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Brede Welvaart Index (2023)	BW1	+0,06	0,46	+0,14	0,67	+0,24	0,75	+0,20	0,71	+0,19	0,52	+0,14	0,64
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,18	0,92	+0,16	0,55	+0,16	0,92	+0,23	0,95	+0,22	0,97	+0,17	0,76
Ranking Brede Welvaart Index (0-100) (2023)	BW2	-2	96	-3	85	+7	78	+2	83	+3	94	-1	10
Gemiddelde in de referentiegroep		-3	46	+2	92	-9	47	+10	41	+5	36	nvt	

BW1 Brede Welvaart Index in 2023. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1.

BW2 Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2023 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terecht komen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.



Ranking van Groningen (2023): de plaats die Groningen inneemt op de welvaartsranglijst van de 12 Nederlandse Provincies.



Om de voortgang van Nationaal Programma Groningen inzichtelijk te maken en om te bepalen hoe Groningen ervoor staat, is brede welvaart als maatstaf gekozen. Brede welvaart kijkt naar meer dan economische welvaart alleen. Met Nationaal Programma Groningen wordt een duidelijke verbetering in brede welvaart beoogd.

Ten behoeve van de monitoring van het programma is een 'Brede Welvaart Index NPG' ontwikkeld waarin de verschillende aspecten van het brede welvaart-concept van CBS (2020) zijn gewogen naar het belang dat inwoners van de provincie Groningen aan deze aspecten hechten. Voor de verantwoording verwijzen wij naar paragraaf 6.4 in deze rapportage en naar het artikel dat over dit onderzoek is verschenen.²

Voor de monitoring van het programma kijken we naar twee maten:

1. Brede Welvaart Index Nationaal Programma Groningen (BWI-NPG). Dit is een gewogen somscore van een veertigtal

indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van CBS. De score van de BWI-NPG is genormaliseerd naar een bereik 0 - 1 in peiljaar 2018. Afhankelijk van de ontwikkeling kan de score in de jaren na 2018 buiten het bereik 0 - 1 liggen.

2. Ranking BWI-NPG. Dit is de plaats die de betreffende gemeente inneemt op een welvaartsranglijst van 0 tot en met 100. De gemeente met de hoogste BWI-NPG heeft positie 0, terwijl de gemeente met de laagste BWI-NPG positie 100 heeft.

Voor de Monitor 2025 is CBS-data uit 2023 gebruikt, omdat de data beschikbaarheid twee jaar achterloopt. De kleur-codering (rood/groen) geeft uitsluitend aan of de relatieve ontwikkeling van de brede welvaart in 2018 tot 2023 in een gemeente de ontwikkeling in de referentiegemeenten overtreft (groen) of achterblijft (rood). De kleuren zeggen dus niets over het absolute niveau van brede welvaart, noch over de uitgangspositie in 2018. Gemeenten die bij aanvang al relatief hoog scoorden (zoals de gemeente Groningen) kunnen daardoor toch geen groene kleur hebben.

Hoofdambitie: de brede welvaart van Groningen verbetert

- Het niveau van brede welvaart in Groningen is in de periode 2018-2023 gestegen van 0,50 naar 0,64. Brede welvaart in heel Nederland is in de periode 2018-2023 gestegen van 0,59 naar 0,76.
- De brede welvaart in de provincie Groningen blijft relatief laag. In 2023 staat Groningen, net als in 2022, op plek 10 van de 12 provincies. Alleen Zuid-Holland en Limburg scoren lager. Ten opzichte van 2018 is Groningen één plaats gedaald op de ranglijst, ten gunste van Flevoland, waar de brede welvaart dus relatief sterker is toegenomen.
- De ontwikkeling van de brede welvaart in Nederland tussen 2018 en 2023 wordt, net als in de vorige monitor, positief beïnvloed door de toegenomen beschikbaarheid van werk (vacaturegraad) en het groeiende aantal mensen met een betaalde baan.

Ook de sterke toename van het aantal zonnepanelen draagt bij aan de brede welvaart. Hoewel mensen zonnepanelen zelf een relatief lage welvaartsscore geven, komt de positieve bijdrage vooral doordat dit aantal sinds 2018 (toen het nog laag was) uitzonderlijk sterk is gestegen in vergelijking met de andere indicatoren. Bij een herijking van het nulmoment naar een meer recent jaar zullen zonnepanelen minder impact maken op de ontwikkeling en stand van brede welvaart.

- Tegenover de stijging in de beschikbaarheid van werk tussen 2018 en 2023 staat, net als in de vorige monitor, een relatief

² Ooijen, R, Vaart, J. van der, Mierau, J., *Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen*. ESB, 106(4800S), 26 augustus 2021.



grote afname in het gevoel van veiligheid in de woonbuurt en de tevredenheid met contact met familie, vrienden en burens. Deze ontwikkelingen drukken op de brede welvaart in Nederland. In tegenstelling tot de vorige monitor behoort gezondheid niet langer tot de drie sterkste welvaartverlagende indicatoren; die plaats is nu ingenomen door het aantal geregistreerde misdrijven en ondervonden delicten.

- De ontwikkeling van de brede welvaart in de provincie Groningen tussen 2018 en 2023 wordt, net als op nationaal niveau, in positieve zin beïnvloed door de toename in de beschikbaarheid van werk en het aantal mensen met een betaalde baan. Ook de sterke groei van het aantal zonnepanelen draagt positief bij aan de brede welvaart in de regio.
- We weten dat het hebben van werk wordt geassocieerd met hoger persoonlijk welzijn. Zo geeft een passende baan plek voor sociale contacten, mogelijkheden tot persoonlijke ontwikkeling en het gevoel een bijdrage te leveren aan de samenleving. Ook op regioniveau werkt een hogere mate van arbeidsparticipatie door op de brede welvaart. Het draagt bij aan een hoger bbp, maar ook aan het in stand houden van de sociale voorzieningen. In Groningen is de arbeidsparticipatie historisch gezien relatief laag, maar hier zien we een inhaalslag (zie hoofdstuk Werken & Leren).
- Net als op nationaal niveau wordt de ontwikkeling van de brede welvaart in Groningen negatief beïnvloed door een afname in de tevredenheid over het contact met familie, vrienden en burens, en door het toegenomen aantal misdrijven en ondervonden delicten. Anders dan in Nederland als geheel behoort gezondheid in Groningen wél tot de drie sterkste welvaartsverlagende indicatoren tussen 2018 en 2023. Tenslotte draagt tevredenheid met de woonomgeving in iets mindere mate dan in de vorige monitor negatief bij aan de ontwikkeling van brede

welvaart; die plek is nu ingenomen door de toename in het aantal misdrijven en ondervonden delicten.

- De BWI-indicator 'gezondheid' meet algemene zelf-gerapporteerde gezondheid en is niet uitgesplitst naar mentale of fysieke domeinen. Gezondheid wordt gezien als een van de belangrijkste voorspellers van welzijn. In het hoofdstuk Leefbaarheid zien we dat de gezondheid in Groningen is gedaald. Het is bovendien sterker gedaald dan landelijk. De geconstateerde daling duiden wij daarom als een verslechtering in ervaren gezondheid in brede zin. Anders dan in de rest van Nederland draagt tevredenheid over de woonomgeving relatief negatief bij aan de ontwikkeling van brede welvaart in Groningen.
- Deze ontwikkelingen sluit aan bij eerder verdiepend onderzoek onder het Groninger Panel. We zagen in 2020 heel duidelijk dat wonen en gezondheid de belangrijkste basis vormden voor persoonlijk welzijn van Groningers. Naast de daling in Groningers met goede ervaren gezondheid, is ook de tevredenheid met de woonomgeving relatief negatief, met name voor de aardbevingsgemeenten. Het gevoel van veiligheid en de ervaren stress van de herstelopgave ligt hier waarschijnlijk aan ten grondslag.
- Net als in de rest van Nederland is het niveau van brede welvaart in de aardbevingsgemeenten sinds de start van de monitor toegenomen. In de meeste Groningse gemeenten blijft de stijging echter iets achter bij die van de referentiegroep van vergelijkbare gemeenten op basis van inkomen, verstedelijking en bevolkingsomvang.
- Uitzondering is Het Hogeland: daar zien we, anders dan in de vorige monitor in 2022, juist een relatief sterke toename van brede welvaart ten opzichte van de referentiegroep. Vergeleken met vorig jaar is Het Hogeland gestegen op de landelijke welvaarts ladder, van plaats 86 naar plaats 78 (waarbij 1 de hoogste positie is en 100 de laagste).



Brede welvaartsverhogende en -verlagende factoren

Voor de verschillende gemeenten onderzochten we welke drie factoren de sterkste verhogende en verlagende (ofwel 'remmende') bijdrage hebben op de groei van de brede welvaart tussen 2018 en 2023. We bekijken hierbij welke drie

indicatoren de grootste stijgers en dalers zijn ten opzichte van 2018 en hoe dit zich verhoudt tot de referentiegemeenten.

Gemeente Eemsdelta

- Gemeente Eemsdelta is tussen 2018 en 2023 iets gedaald op de welvaartsranglijst, van plaats 94 naar 96.
- Brede welvaart wordt in 2023 het meest positief verklaard door het aantal vacatures, het aantal zonnepanelen en de gemiddelde schuld per huishouden. Het meest negatief wordt brede welvaart in Eemsdelta verklaard door tevredenheid met woonomgeving, gezondheid en vertrouwen in de overheid.
- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief op het gebied van het aantal vacatures, aantal mensen met

een betaalde baan en het aantal zonnepanelen, en het meest negatief op het gebied van tevredenheid met de woonomgeving, het aantal misdrijven, en tevredenheid met de woning.

- Brede welvaart ontwikkelt in Eemsdelta tussen 2018 en 2023 het meest positief ten opzichte van de referentiegroep op het gebied van het aantal vacatures, tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens, en tevredenheid met reistijd. En het meest negatief op het gebied van tevredenheid met woonomgeving, tevredenheid met de woning en arbeidsduur.

Gemeente Groningen

- Gemeente Groningen is tussen 2018 en 2023 iets gedaald op de welvaartsranglijst, van plaats 82 naar 85.
- Brede welvaart wordt in 2023 het meest positief verklaard door het aantal vacatures, vertrouwen in de medemens en tevredenheid met reistijd; en wordt het meest negatief verklaard door het aantal misdrijven, contact met familie, vrienden of burens, en tevredenheid met vrije tijd.
- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief op het gebied van het aantal vacatures, het aantal mensen met een betaalde baan en tevredenheid met sociale aspecten van de woonbuurt. De drie meest negatieve ontwikkelingen

bevinden zich op het gebied van het aantal misdrijven, gezondheid, en tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens.

- In gemeente Groningen ontwikkelt brede welvaart tussen 2018 en 2023 het meest positief ten opzichte van de referentiegemeenten op het gebied van gevoel van veiligheid in de woonbuurt, het aantal vacatures en het aantal mensen met een betaalde baan. Het meest negatief is de ontwikkeling ten opzichte van de referentiegroep op het gebied van tevredenheid met woonomgeving, tevredenheid met vrije tijd, en tevredenheid met de woning.



Gemeente Het Hogeland

- Anders dan de overige gemeenten in het aardbevingsgebied is Het Hogeland tussen 2018 en 2023 relatief sterk gestegen in brede welvaart, van 85 naar 78 op de welvaartsranglijst. Dit geldt ook in vergelijking met de referentiegemeenten, die in dezelfde periode 9 plaatsen zijn gedaald. Een eenduidige verklaring hiervoor is er niet.
- In 2023 wordt de brede welvaart in Het Hogeland het meest positief beïnvloed door het aantal vacatures, de toename van zonnepanelen en tevredenheid met de reistijd. De sterkste negatieve invloeden komen opnieuw van luchtkwaliteit, maar anders dan in de vorige monitor behoren nu ook afstand tot natuur en gezondheid tot de drie belangrijkste welvaartsverlagende factoren.
- Tussen 2018 en 2023 ontwikkelt brede welvaart het meest positief op het gebied van het aantal vacatures, het aantal mensen met een betaalde baan en het vertrouwen in de medemens. De sterkste negatieve ontwikkelingen zien we in het aantal misdrijven, de tevredenheid over contact met familie, vrienden of burens, en de gezondheid. In de vorige monitoren behoorde het vertrouwen in de overheid nog tot de top drie grootste negatieve factoren.
- Ten opzichte van de referentiegemeenten ontwikkelt brede welvaart in Het Hogeland zich tussen 2018 en 2023 het meest positief op het gebied van luchtkwaliteit, het aantal vacatures, en gezondheid, en het meest negatief op het gebied van het aantal zonnepanelen, het bruto binnenlands product, en het aantal misdrijven.

Gemeente Midden-Groningen

- Vanaf 2018 is Midden-Groningen iets gestegen op de welvaartsranglijst, van plaats 85 naar 83.
- Brede welvaart wordt in 2023 het meest positief verklaard door het aantal vacatures, het aantal zonnepanelen en tevredenheid met reistijd; en wordt het meest negatief verklaard door vertrouwen in de overheid, overgewicht en gezondheid.
- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief op het gebied van het aantal vacatures, aantal mensen met een betaalde baan en het aantal zonnepanelen; en het meest negatief op het gebied van het aantal misdrijven, kwaliteit van het zwemwater, en tevredenheid met vrije tijd.
- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief ten opzichte van de referentiegemeenten op het gebied van gevoel van veiligheid in de woonbuurt, het aantal vacatures, en tevredenheid over contact met familie, vrienden of burens. Het meest negatief is de ontwikkeling ten opzichte van de referentiegroep op het gebied van het bruto binnenlandsproduct, kwaliteit van het zwemwater, en het aantal misdrijven.

Gemeente Oldambt

- Ook Oldambt is tussen 2018 en 2023 iets gestegen op de welvaartsranglijst, van plaats 97 naar 94.
- Brede welvaart wordt in 2023 het meest positief verklaard door het aantal vacatures, het aantal zonnepanelen en tevredenheid met vrije tijd. Vertrouwen in de overheid, overgewicht, en tevredenheid over contact met familie, vrienden of burens zijn de drie meest negatief verklarende factoren.
- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief op het gebied van het aantal vacatures, aantal mensen met een betaalde baan en het aantal zonnepanelen, en het meest



negatief op het gebied van tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens, het aantal misdrijven en kwaliteit van het zwembad.

- Brede welvaart ontwikkelt tussen 2018 en 2023 het meest positief ten opzichte van de referentiegroep op het gebied van

gezondheid, het aantal vacatures, en het aantal mensen met een betaalde baan. Het meest negatief is de ontwikkeling ten opzichte van de referentiegemeenten op het gebied van tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens, tevredenheid met de woonomgeving, en het aantal misdrijven.

Opvallende zaken ontwikkeling brede welvaart tussen 2018 en 2023

Wat in Monitor 2025 vooral opvalt in de ontwikkeling van brede welvaart tussen 2018 en 2023 in Groningse gemeenten in vergelijking met hun referentiegemeenten:

- Het aantal vacatures heeft in alle gemeenten sterker positief bijgedragen aan de ontwikkeling van brede welvaart in vergelijking met hun referentiegemeenten. Gezondheid heeft brede welvaart relatief positief beïnvloed in de gemeenten Oldambt en Het Hogeland, het gevoel van veiligheid in de woonbuurt in Groningen en Midden-Groningen, en de kwaliteit van de lucht in Het Hogeland. Dit wijkt af van de provinciale trend.
- Tevredenheid met woonomgeving heeft de ontwikkeling van brede welvaart negatief beïnvloed in Eemsdelta, Groningen en Oldambt. In Eemsdelta en Groningen geldt dit ook voor de tevredenheid met de woning.
- Het aantal misdrijven heeft de ontwikkeling van brede welvaart negatief beïnvloed in Eemsdelta, Het Hogeland en Oldambt, door een afname in gevoel van veiligheid.
- De tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens heeft de ontwikkeling van brede welvaart relatief negatief beïnvloed in Oldambt.

Conclusie

Groningen voldoet op dit moment niet aan de ambitie voor brede welvaart. Brede welvaart in de provincie Groningen is relatief laag. De provincie Groningen staat in Nederland in 2023 op plaats 10 van 12 op de welvaartsranglijst. Vooral op de thema's gezondheid, waardering van de leefomgeving en sociale cohesie (binnen en buiten familie), is winst te behalen. De gemeenten Eemsdelta en Oldambt behoren tot de laagste 10%, de gemeenten Groningen en Midden-Groningen

tot de laagste 15-20%, en het Hogeland tot de laagste 25% van Nederlandse gemeenten waar het gaat om brede welvaart. Het niveau van brede welvaart neemt net als in andere Nederlandse gemeenten wel iets toe sinds de meting in 2018. Ten opzichte van de referentiegemeenten is die toename in de Groningse gemeenten wel wat lager, behalve in Het Hogeland, waar de toename juist groter is dan in de referentiegemeenten.



2.2 Imago

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2020	Meest recente waarde
Groningers (2025)	I1	-0,1	6,4
Niet-Groningers (2025)	I2	-0,4	4,1
Groningse Bedrijven (2024)	I3	-0,8	5,8
Niet-Groningse bedrijven (2024)	I4	1,4	4,1

- I1 Imago Groningers, zelfbeeld personen in Groningen (schaal -10 tot +10), jaarlijkse meting.
- I2 Imago Niet-Groningers, ontvangen beeld personen buiten Groningen (schaal -10 tot +10), jaarlijkse meting.
- I3 Imago Groningse bedrijven, zelfbeeld bedrijven in Groningen (schaal -10 tot +10), tweejaarlijkse meting.
- I4 Imago Groningse bedrijven, zelfbeeld bedrijven in Groningen (schaal -10 tot +10), tweejaarlijkse meting.

Hoofdambitie: het imago van Groningen verbetert binnen en buiten de provincie

De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat het imago van Groningen verbetert binnen en buiten de provincie. Om te bepalen of die doelstelling wordt behaald volgen we:

1. jaarlijks: het zelfbeeld van Groningers (wat vinden Groningers van Groningen);
2. jaarlijks: het beeld van niet-Groningers (wat vinden niet-Groningers van Groningen);
3. tweejaarlijks: het beeld van Groningse bedrijven (wat vinden Groningse bedrijven van Groningen);
4. tweejaarlijks: het beeld van niet-Groningse bedrijven (wat vinden niet-Groningse bedrijven van Groningen).

Omdat de doelgroep bedrijven in 2025 niet is bevraagd, zijn hiervoor alleen cijfers beschikbaar over 2024. De volgende meting onder bedrijven vindt plaats in 2026.

De imagoscore wordt gemeten op een schaal van -10 tot +10, de zogenaamde ISI-score (Image Sentiment Index).³ Dit is geen rapportcijfer: negatieve waarderingen tellen mee in het gemiddelde. De nulmeting uit 2020 is het ijkpunt. We volgen of de scores op de jaarlijkse metingen hoger zijn dan in 2020 en hoe de ontwikkeling zich verhoudt tot het voorgaande jaar. De scores tijdens de nulmeting waren 6,5 (zelfbeeld Groningers), 4,5 (beeld niet-Groningers) 6,6 (beeld Groningse bedrijven)⁴ en 2,7 (beeld niet-Groningse bedrijven).

³ Zie de verantwoording voor een toelichting op deze index.

⁴ Achteraf blijkt de steekproef onder Groningse bedrijven tijdens de nulmeting te klein om in 2022 een trend te kunnen zien. In 2022 is de steekproef wel voldoende. Dat betekent dat voor het beeld van Groningse bedrijven 2022 als nulpunt wordt genomen. De steekproef onder niet-Groningse bedrijven was wel al in 2020 voldoende.



Zelfbeeld Groningers

HOOFDINDICATOR: **imagoscore Groningers**

		PROVINCIE GRONINGEN				
		2020	2022	2023	2024	2025
Zelfbeeld Groningers	11	6,5	6,8	5,7	6,3	6,4

- In 2025 zet het herstel van het imago onder Groningers voorzichtig door. De gemiddelde ISI-score komt uit op 6,4, een tiende hoger dan in 2024 (6,3), maar nog net onder de score in 2020 (6,5). De dip van 2023 (5,7) lijkt definitief achter de rug.
- Het percentage Groningers dat een verbetering verwacht in het komende jaar is gedaald van 50% in 2024 naar 44% in 2025. Voor de komende vier jaar is 47% positief (dit was in 2024 nog 54%). 37% van de Groningers vindt dat het imago het afgelopen jaar is verbeterd, en eveneens 37% denkt dat het beeld in de afgelopen vier jaar positiever is geworden.
- Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven over hoe trots ze zijn op het wonen in de provincie Groningen blijft nagenoeg gelijk: het gemiddelde rapportcijfer is 7,6 in 2025, iets lager dan in 2024 toen het 7,7 was. Het aandeel Groningers dat een 8, 9 of 10 geeft daalt met 18 procentpunten ten opzichte van vorig jaar.
- In tabel 1 is voor acht leefaspecten de waardering opgenomen die de Groningse respondenten eraan geven. Bij iedere meting wordt deze uitvraag gedaan. Interessant is of het eerste spontane beeld dat respondenten hebben zich ook vertaalt in de waardering voor deze acht specifieke aspecten. We tonen het gemiddelde cijfer op een schaal van 0-10 en het percentage respondenten dat een 8 of hoger geeft. We geven het cijfer of percentage een groene kleur als het hoger is dan de nulmeting, een rode kleur als het gelijk is aan of lager is dan de nulmeting.
- Groningers beoordelen de aantrekkelijkheid van Groningen op alle aspecten goed. Alle aspecten scoren in 2025 een 7 of hoger.
- Vergeleken met 2020 zijn de rapportcijfers voor 3 van de 8 aspecten gestegen (opgroeien, ondernemen, een baan vinden). Voor 6 van de 8 aspecten is het percentage respondenten dat een 8 of hoger geeft gedaald; alleen ondernemen en het vinden van een baan zijn hierop uitzonderingen.
- Groningen krijgt van Groningers het hoogste cijfer als plek om te studeren (8,3). Wonen scoort een 7,8, oud worden een 7,7 en opgroeien een 7,6. Het laagst scoren ondernemen en een baan vinden met een 7. Het percentage respondenten dat een 8 of hoger geeft varieert van 41% (ondernemen en een baan vinden) tot 68% (wonen).

GRONINGERS: WAARDERING LEEFASPECTEN	DIMENSIES	CIJFER SCHAAL 0 T/M 10		% DAT EEN 8 OF HOGER GEEFT	
		2020	2025	2020	2025
	studeren	8,3	8,3	79%	59%
	wonen	8	7,8	74%	68%
	opgroeien	7,2	7,6	65%	61%
	oud worden	7,8	7,7	70%	65%
	cultuur beleven	7,5	7,5	57%	55%
	recreëren	7,5	7,4	57%	52%
	ondernemen	6,9	7	38%	41%
	een baan te vinden	6,5	7	29%	41%

Tabel 1: De waardering die de respondenten (Groningers) geven aan acht verschillende leefaspecten, onderverdeeld in het gemiddelde cijfer op een schaal van 0-10 en in het percentage dat op een schaal van 0-10 een 8, 9 of 10 als cijfer geeft.



- Hoewel het gemiddelde rapportcijfer voor het aspect studeren gelijk blijft (8,3), daalt het percentage Groningers dat een 8 of hoger geeft van 79% naar 59%. De onderzoekers geven aan dat dit vooral lijkt te komen doordat respondenten vaker een middenwaarde (zoals een 7) kiezen in plaats van een hoog of laag cijfer, en doordat jongere respondenten (talenten) kritischer zijn op aspecten als studeren en recreëren.
- De spontane associatie met de Martinitoren stijgt sterk (van 17% naar 27%). De associatie met de eigen woonplaats of

provincie blijft gelijk op 26%. Deze verschuivingen in spontane associaties zijn opvallend stabiel vergeleken met eerdere jaren. Uit de geholpen associaties blijkt dat Groningers zichzelf in sterke mate zien als nuchter (95%), gezellig (94%) en authentiek (91%). Ook blijft de associatie met ruimte (91%) en groen (90%) zeer sterk. Er zijn weinig verschillen ten opzichte van 2024, al worden Groningers in 2025 wel vaker als gelukkig gezien (87%, tegenover 84% in 2024).



Beeld niet-Groningers

HOOFDINDICATOR: **imagoscore niet-Groningers**

		PROVINCIE GRONINGEN				
		2020	2022	2023	2024	2025
Beeld niet-Groningers	12	4,5	4,3	3,3	4	4,1

- Ook het beeld van niet-Groningers laat een lichte verbetering zien. De gemiddelde ISI-score stijgt van 4,0 in 2024 naar 4,1 in 2025, maar blijft onder het niveau van peiljaar 2020.
- Het percentage niet-Groningers dat een verbetering verwacht in het komende jaar is gedaald van 30% naar 25%. Voor de komende vier jaar is 28% positief, tegen 34% in 2024. 16% vindt dat het imago het afgelopen jaar is verbeterd. Dat is nagenoeg hetzelfde percentage als in 2024 (18%). Ook 16% van de niet-Groningers ziet een positieve ontwikkeling over de afgelopen vier jaar (17% in 2024).
- Groningers denken structureel dat niet-Groningers negatiever zijn dan ze daadwerkelijk zijn: ze schatten de ISI-score van niet-Groningers in op gemiddeld 2,3, terwijl die in werkelijkheid dus 4,1 is.
- Niet-Groningers die Groningen de afgelopen vijf jaar recreatief hebben bezocht, kennen Groningen een aanzienlijk positiever imago toe dan niet-bezoekers. Hun gemiddelde ISI-score ligt met 5,5 op het hoogste niveau sinds 2022, terwijl niet-bezoekers gemiddeld een 3,3 geven.
- In tabel 2 is ook de waardering opgenomen die de niet-Groningse respondenten voor acht leefaspecten hebben. Niet-Groningers beoordelen de aantrekkelijkheid van Groningen op de verschillende hen voorgelegde aspecten veel lager dan Groningers. Studeren (6,6), recreëren (6,3) en cultuur beleven (6,2) krijgen in 2025 van niet-Groningers een cijfer van 6 of hoger. Een baan vinden scoort met een 4,9 het slechts. Ook in 2020 was dit het laagst scorende aspect.
- Het percentage respondenten onder de niet-Groningers dat een rapportcijfer van 8 of hoger geeft is alleen voor studeren (44%) gestegen ten opzichte van de nulmeting in 2020 (41%). Voor alle andere aspecten is dit percentage gedaald.
- De verschillen in beoordeling tussen Groningers en niet-Groningers zijn op alle aspecten groot (gebaseerd op de hoogste beoordelingen die beide groepen geven, dus een 8, 9 of een 10). Hierbij moet worden aangetekend dat binnen de groep niet-Groningers grote beoordelingsverschillen zijn tussen mensen die Groningen hebben bezocht (bezoekers) en mensen die Groningen nooit hebben bezocht (niet-bezoekers).

NIET-GRONINGERS: WAARDERING LEEFASPECTEN	DIMENSIES	CIJFER SCHAAL 0 T/M 10		% DAT EEN 8 OF HOGER GEEFT	
		2020	2025	2020	2025
	studeren	6,5	6,6	41%	44%
	wonen	5,1	5	17%	15%
	opgroeien	5,5	5,5	19%	19%
	oud worden	5,5	5,5	22%	22%
	cultuur beleven	6,1	6,2	29%	29%
	recreëren	6,3	6,3	34%	31%
	ondernemen	5,1	5,1	12%	10%
	een baan te vinden	4,8	4,9	10%	10%

Tabel 2: De waardering die de respondenten (niet-Groningers) geven aan acht verschillende leefaspecten, onderverdeeld in het gemiddelde cijfer op een schaal van 0-10 en in het percentage dat op een schaal van 0-10 een 8, 9 of 10 als cijfer geeft.



- De spontane associatie met aardbevingen is onder niet-Groningers in 2025 even sterk als de spontane associatie met de Martinitoren (19%). De associatie met (het einde van de) gaswinning neemt sterk af (van 31% in 2024 naar 15% in 2025) en de associatie met studeren neemt juist toe (van 7% in 2024 naar 14% in 2025).

Conclusie

- Groningen voldoet op dit moment alleen voor de doelgroep niet-Groningse bedrijven aan de hoofdambitie van Nationaal Programma Groningen. Zij geven in 2024 een hogere imagoscore dan in 2020. Groningers, niet-Groningers en Groningse bedrijven geven allemaal een lagere score dan in 2020. Wel herstellen de imagoscores voor Groningers en niet-Groningers zich ten opzichte van 2023, toen de parlementaire enquête naar de gaswinning volop in het nieuws was ten tijde van de meting. Dat nieuws was van negatieve invloed op het imago. Dit jaar valt in het kader van de gaswinning op dat niet-Groningers Groningen vaker spontaan associëren met het einde van de gaswinning dan voorheen.
- Het imago van Groningen ontwikkelt zich in 2025 stabiel en licht positief, maar blijft onder het beoogde ambitieniveau. De imagoscore onder Groningers ligt nog net onder het ambitieniveau van 6,5 en die onder niet-Groningers blijft steken op 4,1, eveneens onder de beoogde 4,5.
- Geholpen associaties tonen dat niet-Groningers Groningen typeren als ruimtelijk, groen en nuchter. De termen ruimte, gelukkig en duurzaam worden vaker passend genoemd dan in 2024.
- Zowel Groningers als niet-Groningers beoordelen Groningen iets positiever dan in 2024. Tegelijkertijd nemen de verwachtingen over de toekomst van het imago af. Groningers blijven trotser dan andere Nederlanders, maar tonen minder uitgesproken optimisme dan voorheen.
- Niet-Groningers die Groningen de afgelopen vijf jaar bezochten, beoordelen het imago aanzienlijk positiever dan niet-bezoekers. Dat bevestigt het belang van daadwerkelijke ervaring voor beeldvorming. Studeren blijft in de ogen van alle doelgroepen het sterkst geassocieerde positieve aspect van Groningen. Tegelijkertijd is de hardnekkige associatie met aardbevingen nog altijd sterk aanwezig, ook al neemt de nadruk op gaswinning af.
- Positieve associaties met studeren, ruimte en groen bieden aanknopingspunten voor verdere versterking van het imago van Groningen.

3

Outcome

Om de doelstellingen op het gebied van brede welvaart en Imago te bereiken, zijn vier ambities geformuleerd in het Programmakader. Door met projecten in te zetten op deze ambities, verwacht Nationaal Programma Groningen de doelen te kunnen realiseren.

De vier ambities luiden als volgt:

- › **Economie:** de bruto toegevoegde waarde stijgt sterker in Groningen dan gemiddeld in Nederland.
- › **Werken & Leren:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op netto-participatiegraad, gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
- › **Leefbaarheid:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op de leefbaarometer beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
- › **Natuur & Klimaat:** de regio Groningen presteert beter op de Living Planet Index dan het Nederlands gemiddelde.

In dit hoofdstuk (3.1 t/m 3.4) brengen we de voortgang op het gebied van de ambities in kaart. Dit hebben we gedaan met behulp van een indicatorenset die bij de nulmeting is vastgesteld en jaarlijks herijkt wordt. De set bestaat uit hoofdindicatoren die de voortgang op de genoemde ambities meten, sub-indicatoren die achterliggende ontwikkelingen inzichtelijk maken en ervaren outcome indicatoren die de ervaringen van Groningers in beeld brengen. Voor de hoofdindicatoren en sub-indicatoren hebben we de ontwikkeling afgezet tegen de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep. In de verantwoording is opgenomen hoe de referentiegroepen zijn samengesteld.

Per ambitie worden de cijfers gerapporteerd in tabellen. Per indicator hebben we de ontwikkeling ten opzichte van de waarde die we rapporteerden in de nulmeting laten zien.

Wanneer de hoofdindicatoren voldoen aan de bijbehorende ambitie, kleuren ze groen; zo niet, kleuren ze rood. Bij de sub-indicatoren kleuren de indicatoren groen wanneer de ontwikkeling van de indicator ten opzichte van de nulmeting positiever is dan in de referentiegroep. Is de ontwikkeling gelijk aan of negatiever dan in de referentiegroep, dan kleurt de indicator rood. Het kan dus zo zijn dat een gemeente een positieve ontwikkeling laat zien op een indicator, maar toch negatief kleurt omdat de positieve ontwikkeling in de referentiegroep sterker is. De meest recente waarden (het niveau van de indicator) geeft aan waar de gemeente staat, maar hier is geen ambitie op geformuleerd vanuit het programma en is daarom neutraal gekleurd. Ook de verandering en waarde op provincieniveau krijgt om dezelfde reden geen rode of groene kleur.



3.1 Economie

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Bruto Toegevoegde Waarde incl. delfstoffenwinning						✗
HOOFDINDICATOR Bruto Toegevoegde Waarde excl. delfstoffenwinning						✓
SUBINDICATOR Werkgelegenheid	✗	✓	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR Aantal oprichtingen	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Snel groeiende vestigingen	✓	✗	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR Exporterende vestigingen	✓	✓	✗	✗	✓	
SUBINDICATOR Interne O&O uitgaven						
SUBINDICATOR Investerings in materiële vaste activa						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofddoelstelling Economie. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdambitie: bruto toegevoegde waarde

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Index: 2018 = 100	Meest recente waarde
Inclusief delfstoffenwinning (2023)	E1	130,4	€ 29.946
Waarde in de referentiegroep		136,7	€ 962.084
Exclusief delfstoffenwinning (2022)	E2	130,1	€ 25.653
Waarde in de referentiegroep		125,2	€ 871.220

E1 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

E2 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto exclusief delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat de totale bruto toegevoegde waarde in de provincie Groningen in de komende periode sterker stijgt dan gemiddeld in Nederland. Dit betekent dat Nationaal Programma Groningen i.) een positieve ontwikkeling van de totale omvang van de in de provincie Groningen gerealiseerde bruto toegevoegde waarde nastreeft en ii.) dat deze positieve ontwikkeling sterker moet zijn dan de gemiddelde landelijke ontwikkeling.
- Over de gehele periode van monitoring, van peiljaar 2018 tot de laatste meting, steeg de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning in de provincie Groningen (+30,4%) minder hard dan in Nederland als geheel (+36,7%). In 2022 bedroeg de totale bruto toegevoegde waarde in de provincie Groningen €29.946 miljoen.
- Ten opzichte van het voorgaande peiljaar (2022) is sprake van een daling van de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning in de provincie Groningen (-3,6%). In Nederland als geheel steeg de absolute omvang van

de bruto toegevoegde waarde in de periode 2022-2023 met 8,3%. De ontwikkeling van de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde wordt mede beïnvloed door inflatie. Net als in 2022 lag ook in 2023 de inflatie in Nederland op een bovengemiddeld hoog niveau. Om een beeld te geven van de reële groei (exclusief prijsstijgingen) presenteert het CBS jaarlijks ook de volumemutatie⁵ van de bruto toegevoegde waarde ten opzichte van het voorgaande jaar. Uit deze cijfers blijkt dat de reële economie in Groningen in de periode 2022-2023 fors afnam (-11,1%). De belangrijkste verklaring hiervoor vormt het volledig stopzetten van de gaswinning uit het Groningerveld eind 2022. De reële groei in Nederland als geheel in de periode 2022-2023 kwam uit op 0,1%.

- Als we de cijfers uitsplitsen naar de verschillende COROP-regio's dan zien we dat reële economie in alle COROP-regio's afnam. In de regio Overig Groningen kwam de volumemutatie van de bruto toegevoegde waarde uit op -8,0%. In deze regio bevinden zich de meeste gaswinningslocaties. Het stopzetten

⁵ Het gewogen gemiddelde van de veranderingen in de hoeveelheid en de kwaliteit van de onderdelen van een bepaalde goederen- of dienstentransactie of salditransactie. De volumemutatie bepaalt samen met de prijsmutatie de waardemutatie.



van de gaswinning heeft ertoe geleid dat de economie van deze regio kromp. In de regio's Delfzijl en omgeving (-21,4%) en Oost-Groningen (-19,4%) was eveneens sprake van een forse reële afname van de bruto toegevoegde waarde in de periode 2022-2023. Naast het stopzetten van de gaswinning, worden de relatief grote mutaties in de regio's ook verklaard door de energiecrisis als gevolg van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne. Zo werd in 2022 de kolencentrale in de Eemshaven tijdelijk op volle capaciteit ingezet om de energiezekerheid te waarborgen en hadden in 2023 veel energie-intensieve bedrijven door de hoge energieprijzen moeite de productie op niveau te houden.

- Door de afbouw van de gaswinning in het Groningerveld kan snel een vertekend beeld van de economische ontwikkeling in Groningen ontstaan. Daarom kijken we in het kader van de monitoring van Nationaal Programma Groningen ook naar de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde, exclusief delfstofwinning. Doordat deze cijfers later beschikbaar worden gesteld door het CBS, ligt het peiljaar een jaar eerder, in deze meting op 2022.

- In de periode 2018-2022 steeg de omvang van de bruto toegevoegde waarde exclusief delfstofwinning in de provincie Groningen met 30,1%. Deze stijging was relatief hoger dan de ontwikkeling in Nederland in dezelfde periode, die uitkwam op 25,2% groei. Met name de forse absolute groei van de bruto toegevoegde waarde in de sector energievoorziening in de periode 2018-2022 vormt hiervoor een belangrijke verklaring. Omdat het aandeel van deze sector in de totale economie Groningen (8,9% in 2022) in vergelijking tot de rest van Nederland (1,9% in 2022) fors hoger ligt, profiteert Groningen in relatieve zin hier meer van. Gelet op de ambitie van Nationaal Programma Groningen is het verder positief dat de absolute groei van de bruto toegevoegde waarde in het merendeel van de sectoren in de provincie Groningen in de periode 2018-2022 boven het landelijk gemiddelde lag. Net als in de voorgaande jaren vormt de industriector een belangrijke uitzondering. Gezien de omvang van de sector in de provincie Groningen en het feit dat banen in deze sector een bovengemiddelde arbeidsproductiviteit kennen, is dit geen wenselijk beeld.



Subindicator: werkgelegenheid

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal banen per 1.000 inwoners (2024)	E3	101,4	559	108,4	897	113,8	508	108,2	505	106,9	556	108,6	689
Gemiddelde in de referentiegroep		108,9	618	107,8	828	106,1	560	108,3	704	108,5	624	108,9	726

E3 Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar

- Het aantal banen per 1.000 inwoners in de provincie Groningen laat ten opzichte van de uitgangssituatie voorafgaand aan de start van Nationaal Programma Groningen een positieve ontwikkeling zien. In de afgelopen vijf jaar is het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdscategorie 15 tot 75 jaar in de provincie met 8,6% toegenomen. Doordat het landelijke gemiddelde met 8,9% steeg, kan geconcludeerd worden dat de werkgelegenheidsfunctie van de provincie Groningen in relatieve zin licht is afgenomen. In absolute zin telt de provincie Groningen minder banen per 1.000 inwoners dan gemiddeld in Nederland.
- In absolute zin groeide het aantal banen in de zorg (+7.870 banen) en de zakelijke dienstverlening (+6.800 banen) in de provincie Groningen in de afgelopen zes jaar het hardst. Ook landelijk nam de werkgelegenheid in deze sectoren in absolute zin het meest toe. Ten opzichte van de uitgangssituatie nam de werkgelegenheid alleen in de industriector (-7,3%) en landbouwsector (-3,9%) af. In alle overige sectoren in de provincie Groningen was sprake van een stijging van de werkgelegenheid in de periode 2018-2024. Gelet op de hoofdambitie vormt met name de negatieve ontwikkeling van de werkgelegenheid in de industrie in de provincie Groningen een aandachtspunt, gegeven de bovengemiddelde toegevoegde waarde per baan in de industrie.
- In alle aardbevingsgemeenten heeft het aantal banen per 1.000 inwoners zich positief ontwikkeld ten opzichte van de uitgangssituatie in 2018. De gemeente Het Hogeland laat de sterkste groei zien in de afgelopen vijf jaar met een stijging van 13,8%. Daarmee was de toename van de werkgelegenheid in deze gemeente een stuk hoger dan die van de referentiegroep. Ondanks de sterke groei telt Het Hogeland in absolute zin nog altijd minder aantal banen per 1.000 inwoners dan de referentiegroep. In de gemeente Groningen (+8,4%) ligt de groei van het aantal banen per 1.000 inwoners over de periode sinds de start van Nationaal Programma Groningen ook boven het gemiddelde in de referentiegroepen. Het absolute verschil in het aantal banen per 1.000 inwoners ten opzichte van de referentiegroep nam in de gemeente Groningen positief toe.
- In tegenstelling tot bovengenoemde gemeenten, blijft de ontwikkeling van het aantal banen per 1.000 inwoners in de gemeenten Oldambt, Midden-Groningen en Eemsdelta achter bij de ontwikkeling in de referentiegroep. Voor gemeente Midden-Groningen (en in mindere mate voor gemeente Oldambt) geldt dat het verschil met de ontwikkeling van referentiegroep beperkt is. Voor gemeente Eemsdelta geldt dat de ontwikkeling van het aantal banen per 1.000 inwoners fors achterblijft bij de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep. Een aannemelijke verklaring hiervoor vormt de sluiting van het Delfzicht Ziekenhuis in 2018, dat op het moment van sluiting één van de grootste werkgevers binnen de gemeente was.



Subindicator: oprichtingen

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners (2024)	E 4	146,5	10,3	119,7	17,0	136,1	10,8	134,5	12,4	118,0	10,0	125,0	13,6
Gemiddelde in de referentiegroep		115,5	12,5	120,0	17,1	118,9	12,5	125,3	13,6	116,5	12,6	119,5	17,2

E 4 Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar

- Het aantal nieuw opgerichte vestigingen per 1.000 inwoners in de provincie Groningen ontwikkelde zich ten opzichte van de uitgangssituatie positief. De provincie Groningen telde in 2024 25,0% meer oprichtingen per 1.000 inwoners dan in de uitgangssituatie. Het aantal nieuw opgerichte vestigingen per 1.000 inwoners nam in de provincie sinds het indexjaar daarmee harder toe dan gemiddeld in Nederland (+19,5%). Hoewel er in de provincie Groningen nog altijd minder vestigingen worden opgericht per 1.000 inwoners, is het verschil met het landelijke gemiddelde hierdoor kleiner geworden.
- Ten opzichte van de uitgangssituatie ontwikkelde het aantal oprichtingen per 1.000 inwoners zich in alle aardbevingsgemeenten, met uitzondering van de gemeente Groningen, positiever dan de referentiegroepen. Voor alle aardbevingsgemeenten geldt dat er in 2024 in absolute zin minder oprichtingen per 1.000 inwoners waren dan in de referentiegroepen.
- Ten opzichte van het voorgaande peiljaar (2023) loopt zowel in alle aardbevingsgemeenten als in alle referentiegroepen het aantal oprichtingen per 1.000 inwoners terug. Dit is een opvallende trendbreuk omdat in de afgelopen periode op jaarbasis steeds sprake is geweest van een stijging van het aantal oprichtingen. De afname in oprichtingen is volgens het CBS mede te wijten aan onder meer een toenemende economische onzekerheid en het feit dat vanaf 1 januari 2025 strenger wordt gehandhaafd op wetgeving om schijnzelfstandigheid te voorkomen.



Subindicator: snelle groeiers

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage snel groeiende vestigingen (2024)	E5	+0,4	1,8%	-0,5	1,5%	+0,4	1,4%	-0,6	1,1%	-0,2	1,6%	-0,4	1,4%
Gemiddelde in de referentiegroep		-0,4	1,4%	-0,4	1,6%	-0,3	1,1%	-0,4	1,5%	-0,4	1,3%	-0,5	1,3%

E5 Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer over een periode van 3 jaar

- De ontwikkeling van het percentage snelgroeiende vestigingen ten opzichte van het totale aantal vestigingen laat net als in de afgelopen jaren een diffuus beeld zien. Voor de provincie Groningen geldt dat het aandeel snelgroeiende vestigingen op het totaal aantal vestigingen ten opzichte van de uitgangssituatie licht is teruggelopen. Ten opzichte van 2018 daalde het aandeel snelgroeiende vestigingen in de provincie met 0,4 procentpunt, landelijk was die daling 0,1 procentpunt sterker. Ten opzichte van het landelijke gemiddelde telt de provincie Groningen mede hierdoor anno 2024 een iets hoger percentage snelgroeiende vestigingen.
- De gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland en Oldambt laten allen een positieve ontwikkeling zien van het aandeel snelgroeiende vestigingen ten opzichte van de ontwikkeling in de referentiegroep. Voor alle drie gemeenten geldt bovendien dat op het laatste peilmoment het aandeel snelgroeiende vestigingen van het totaal aantal vestigingen in absolute zin hoger ligt dan in de referentiegroepen. Voor Oldambt moet worden opgemerkt dat het aandeel snelgroeiende vestigingen in 2024 op een lager niveau is dan in de uitgangssituatie in 2018.
- Voor zowel gemeente Groningen (-0,5 procentpunt) als Midden-Groningen (-0,6 procentpunt) geldt dat het aandeel snelgroeiende vestigingen een negatieve ontwikkeling laat zien ten opzichte van de uitgangssituatie. De negatieve ontwikkeling in beide gemeenten is bovendien groter dan de eveneens negatieve ontwikkeling van het aandeel snelgroeiende vestigingen in de referentiegroepen. Mede hierdoor tellen zowel de gemeente Groningen als de gemeente Midden-Groningen nog altijd minder snelgroeiende vestigingen ten opzichte van het totale aantal vestigingen dan het gemiddelde in de referentiegroepen.



Subindicator: exporterende vestingen

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage exporterende vestingen (2024)	E 6	-0,6	5,7%	-1,1	4,9%	-0,4	4,8%	-1,3	4,9%	-0,8	6,5%	-0,9	5,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,1	6,7%	-1,3	6,6%	-0,4	6,0%	-0,9	8,0%	-1,0	7,6%	-1,3	6,4%

E6 Aantal exporterende vestingen per 1.000 vestingen, gemiddelde over 3 jaar

- Het percentage exporterende vestingen in de provincie Groningen daalde (-0,9 procentpunt) in de periode 2018-2024. Landelijk was de daling van het percentage exporterende vestingen nog groter (-1,3 procentpunt). Ondanks de positieve ontwikkeling van de provincie Groningen ten opzichte van de landelijke ontwikkeling, telt Groningen anno 2024 nog altijd een lager percentage exporterende vestingen dan gemiddeld in Nederland. Ook in alle aardbevingsgemeenten ligt het percentage exporterende vestingen lager dan in haar respectievelijke referentiegroep.
- In alle aardbevingsgemeenten is de ontwikkeling van het percentage exporterende vestingen in de periode 2018-2024 negatief. Voor Eemsdelta, Groningen en Oldambt geldt dat de ontwikkeling minder negatief was dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep. Voor Het Hogeland en Midden-Groningen geldt juist dat de negatieve ontwikkeling van het percentage exporterende vestingen groter was dan in de referentiegroepen.



Subindicator: interne O&O uitgaven

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2019	Meest recente waarde
Interne O&O uitgaven (2025)	E7	-5,8	13,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		(FR) -10,3	(FR) 11,3%
		(DR) -7,8	(DR) 11,6%

E7 Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet (t.o.v. Drenthe en Friesland)

- De cijfers in de Monitor 2025 laten zien dat bedrijven in de provincie Groningen in 2025 relatief minder geld uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet dan in 2019. Ten opzichte van het vorige meetmoment is in de provincie Groningen sprake van een lichte daling (- 1,9 procentpunt). De onderzoekers geven aan dat de respons van bedrijven in 2025 relatief laag was. De cijfers kunnen hierdoor minder betrouwbaar zijn dan normaal.
- Ook in de provincies Drenthe en Friesland gaven bedrijven in 2025 relatief minder geld uit aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet dan in 2019. De ontwikkeling ten opzichte van het vorige meetmoment laat in beide provincies een verschillend beeld zien. In Friesland namen, net als in Groningen, de uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet af. In Drenthe was juist sprake van een lichte stijging.



Subindicator: investering in materiële vaste activa

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen (2023)	E8	85,6	56,9
Gemiddelde in de referentiegroep		106,8	48,4

E8 Investerings in materiele vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro

- De investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen is in de provincie Groningen in de periode 2018-2023 afgenomen (-14,4%). De provincie Groningen laat daarmee een afwijkend beeld zien in vergelijking tot het landelijk gemiddelde, waar sprake was van een lichte stijging van dergelijke investeringen (+6,8%). Ondanks dat het investeringsvolume in de provincie Groningen harder afneemt dan landelijk, ligt anno 2023 de omvang van de investering in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in Groningen in absolute zin nog altijd op een hoger niveau dan gemiddeld in Nederland.
- Vermeld moet worden dat de investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen per jaar flink kunnen fluctueren, zeker op provinciaal niveau. Ten opzichte van het vorige peilmoment (2022) stegen de investeringen in zowel de provincie Groningen als in Nederland als geheel licht.



Conclusie

- De provincie Groningen voldoet op dit moment niet aan de hoofdambitie van Nationaal Programma Groningen: de bruto toegevoegde waarde in de provincie Groningen laat ten opzichte van de uitgangssituatie een minder positieve ontwikkeling zien dan de landelijke ontwikkeling. De afbouw van de gaswinning, de sterk oplopende inflatie en de rol van Groningen om energiezekerheid te kunnen waarborgen (met name in 2022), zorgen daarbij voor een enigszins vertekend beeld. Het stopzetten van de gaswinning per ultimo 2022 maakt dat de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning sinds 2018 minder hard toenam in de provincie Groningen dan in de rest van Nederland. Mede hierdoor blijft de reële groei van de Groningse economie achter bij de landelijke groei.
- Het is positief waar te nemen dat de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning in de provincie Groningen over de periode 2019-2022 juist een positief beeld laat zien. Veel sectoren in de provincie Groningen laten ten opzichte van de landelijke ontwikkeling een bovengemiddelde groei zien. Ook de werkgelegenheid in nagenoeg alle sectoren in de provincie Groningen laat in de periode 2018-2021

een positieve ontwikkeling zien. Dit duidt erop dat de provincie Groningen in economische zin minder afhankelijk wordt van de gaswinning. Hetgeen wenselijk en noodzakelijk is om de hoofdambitie van Nationaal Programma Groningen te kunnen realiseren.

- Gelet op de realisatie van de hoofdambitie is in deze monitor ook een minder positieve ontwikkeling zichtbaar. De cijfers in deze monitor laten (opnieuw) zien dat bedrijven in relatieve zin minder investeren in onderzoek en ook de ontwikkeling en de investeringen in materiële activa blijven achter bij het landelijke beeld. Genoemde ontwikkelingen vormen in potentie een bedreiging voor de realisatie van de hoofdambitie. Gelet op de verwachte krimp van de beroepsbevolking als gevolg van de vergrijzing in de provincie Groningen, zal de productiviteit per baan in de komende jaren verder moeten groeien om de economische ambitie van Nationaal Programma Groningen te kunnen realiseren. Investerings in de innovatiekracht van bedrijven en materiële activa zijn randvoorwaardelijk om dit te kunnen realiseren.

Raakvlakken met overige ambities

- De Monitor 2025 laat zien dat er in alle aardbevingsgemeenten en in de provincie als geheel sprake is van een positieve ontwikkeling van de werkgelegenheid. Een groeiend aantal banen leidt over het algemeen tot een hogere netto arbeidsparticipatie en een lagere werkloosheid, mits de beroepsbevolking een passende aansluiting kan vinden op de regionale arbeidsmarkt. De positieve ontwikkeling van de netto arbeidsparticipatie en de daling van de werkloosheid die zichtbaar is in deze monitor impliceren dat in Groningen het geval is.

- Uit de Monitor blijkt dat de bovengemiddelde groei van de economie in Groningen (nog) niet in alle aardbevingsgemeenten leidt tot de gewenste ontwikkeling van verschillende sociaaleconomische factoren. Hoewel het besteedbaar huishoudinkomen in de afgelopen jaren in alle aardbevingsgemeenten is gestegen, is het zo dat het besteedbare huishoudinkomen in alle vijf aardbevingsgemeenten (net als in voorgaande jaren) nog wel onder het gemiddelde van de referentiegroep ligt. Een verdere toename van het verdienvermogen van de economie in de regio kan helpen om dit gat in de komende jaren te overbruggen.



3.2 Werken en Leren

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Netto arbeidsparticipatie	✓	✓	✗	✓	✓	
HOOFDINDICATOR Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's	✓	✓	✓	✗	✗	
HOOFDINDICATOR Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom)	✓	✓	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR Percentage werkloosheid	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Sociaaleconomische status - rangorde	✓	✗	✗	✓	✓	
SUBINDICATOR Percentage huishoudens met problematische schulden	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)	✗	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Aandeel hbo- en wo-opgeleid	✓	✓	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR Voortijdig schoolverlaters	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR Percentage laaggeletterdheid						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Werken & Leren. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdambitie: netto arbeidsparticipatie

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Netto arbeidsparticipatie (2024)	W1	+4,3	68,5%	+6,7	72,2%	+3,8	70,3%	+5,1	70,5%	+6,1	68,2%	+5,7	71,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+3,6	73,7%	+4,8	72,1%	+4,0	73,3%	+4,4	74,7%	+3,8	73,7%	+4,1	73,2%

W1 Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking)

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat de netto arbeidsparticipatie in de aardbevingsgemeenten sterker stijgt dan gemiddeld in de referentiegebieden. Dit betekent dat Nationaal Programma Groningen i.) een positieve ontwikkeling van de netto arbeidsparticipatie nastreeft en ii.) dat deze positieve ontwikkeling sterker is voor de aardbevingsgemeenten dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegebieden.
- De netto arbeidsparticipatie in de provincie Groningen steeg in 2024 duidelijk ten opzichte van de Ausgangssituatie voorafgaand aan Nationaal Programma Groningen (2018). De gemiddelde groei in de provincie was +5,7%-punt: van 65,5% naar 71,2%. Landelijk groeide de netto arbeidsparticipatie minder hard: van 69,1% naar 73,2% (+4,1%-punt). Dat betekent dat het verschil tussen de provincie Groningen en het landelijk niveau van netto arbeidsparticipatie kleiner is geworden.
- In de meeste aardbevingsgemeenten is groei van de netto arbeidsparticipatie groter dan in de referentiegemeenten.⁶ Alleen in Het Hogeland bleef de ontwikkeling achter bij die van de referentiegemeenten (+3,8%-punt in Het Hogeland, tegenover +4,0%-punt in de referentiegemeenten). Het (positieve) verschil met de referentiegemeenten was het grootst in de gemeente Oldambt; daar steeg de netto arbeidsparticipatie 6,1%-punt ten opzichte van 2018 terwijl de groei in de referentiegemeenten 3,8%-punt was. De gemeente Groningen had de grootste groei in netto arbeidsparticipatie met een toename van 6,7%-punt ten opzichte van 2018. In de referentiegemeenten was dit een toename van 4,8%-punt.
- De netto arbeidsparticipatie ligt voor vier van de vijf gemeenten onder het gemiddelde van de referentiegroepen. Alleen in de gemeente Groningen is de netto arbeidsparticipatie in 2024 hoger dan in de referentiegemeenten, met een marginaal verschil (Groningen: 72,2%, referentiegemeenten: 72,1%). In de overige vier aardbevingsgemeenten is de netto arbeidsparticipatie lager dan in de referentiegroepen. Dit verschil is het grootst voor Oldambt en Eemsdelta (een verschil van 5,5%-punt en 5,2%-punt respectievelijk met de referentiegemeenten).
- In lijn met de ambitie bewegen Eemsdelta, Groningen, Midden-Groningen en Oldambt in de goede richting. De ontwikkeling van Het Hogeland bleef in 2024 achter bij de ambitie.

⁶ UWV (2025). *Regio in Beeld. Groningen, 2024-2025. Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen*. Auteur: Erik Oosterveld.



Hoofdambitie: mediaan besteedbaar huishoudinkomen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's (2023)	W2	105,5	€30.800	110,3	€27.800	105,6	€32.100	106,1	€31.200	105,6	€30.100	107,1	€30.100
Gemiddelde in de referentiegroep		104,9	€34.100	108,2	€30.300	105,2	€34.100	106,1	€34.800	105,8	€34.400	105,9	€34.000

W2 Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat het besteedbaar huishoudinkomen in de aardbevingsgemeenten in de komende periode sterker stijgt dan gemiddeld in de referentiegebieden. Dit betekent dat Nationaal Programma Groningen i.) een positieve ontwikkeling van het besteedbaar inkomen nastreeft en ii.) dat deze positieve ontwikkeling sterker is voor de aardbevingsgemeenten dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegebieden.
- In 2023 bedraagt het (mediaan) besteedbaar huishoudinkomen in de provincie Groningen € 30.100. Landelijk is dit € 34.000. De provincie Groningen heeft nog steeds het laagste besteedbaar inkomen van alle provincies in Nederland. De groei van het besteedbaar inkomen is in de provincie wel iets hoger dan landelijk (+7,1% tegenover +5,9%). In absolute zin is de groei ook iets hoger dan het landelijk niveau, namelijk € 2.000 in Groningen en
- € 1.900 landelijk. Als het besteedbaar inkomen in een regio in de basis lager is, dan heeft een vergelijkbaar groeipercentage absoluut gezien een kleiner effect dan wanneer het besteedbaar inkomen in een regio gemiddeld gezien hoger is. Dit komt enerzijds doordat het aantal huishoudens met een laag inkom
- men toegenomen is en tegelijkertijd de beschikbare inkomens zijn achtergebleven bij de groei van de economie.⁷
- Het besteedbaar huishoudinkomen is in alle aardbevingsgemeenten gegroeid tussen 2018 en 2023 (variërend van +5,5% in Eemsdelta tot 10,3% in de gemeente Groningen). De groei in de gemeenten Eemsdelta, Groningen en het Hogeland was daarnaast ook sterker dan die in de referentiegemeenten. In Midden-Groningen en Oldambt was de groei tussen 2018 en 2023 van het besteedbaar huishoudinkomen juist kleiner (Oldambt) of gelijk (Midden-Groningen) ten opzichte van de referentiegebieden. De groei van het besteedbaar inkomen was zichtbaar in heel Nederland, deze toename wordt voor een deel veroorzaakt door hogere lonen, een toename van de werkgelegenheid en hogere inkomens van zelfstandigen.⁸
- De gemeente Groningen valt op met het laagste besteedbaar huishoudinkomen (€ 27.800) van de aardbevingsgemeenten. Dit hangt samen met een hoog percentage studenten én relatief veel huishoudens met een laag inkomen (5,4%). De gemeente Groningen valt hiermee in de top vijf gemeenten met het hoogste percentage huishoudens met een laag inkomen in Nederland.

⁷ CBS (2021). *Inkomen Nederlanders in 50 jaar meer dan verdubbeld*. April 2021. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

⁸ CBS (2025). *De economie: besparingen huishoudens alleen groter tijdens corona*. Mei 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Auteurs: Martijn de Boer en Noud Schartman.



- Het niveau van het besteedbaar huishoudinkomen ligt, net als in voorgaande jaren, in alle vijf aardbevingsgemeenten onder het niveau van de referentiegroep. Kijken we naar de ambitie dan zien we dat het verschil in besteedbaar huishoudinkomen met

de referentiegroep in Groningen, Eemsdelta en Het Hogeland kleiner is geworden. In Midden-Groningen is het verschil gelijk gebleven terwijl het verschil van Oldambt met de referentiegemeenten iets groter is geworden.



Hoofdambitie: uitstroom opleidingen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom) (2023)	W3	+3,0	12,3%	+2,2	63,2%	+5,9	16,7%	+3,1	13,9%	+3,3	13,3%	+3,6	39,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+2,8	16,4%	+1,8	47,0%	+3,5	16,2%	+3,3	15,9%	+2,7	18,0%	+3,4	28,3%

W3 Percentage gediplomeerden op hbo en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat het opleidingsniveau in de aardbevingsgemeenten in de komende periode sterker stijgt dan gemiddeld in de referentiegebieden. Dit betekent dat Nationaal Programma Groningen i.) een positieve ontwikkeling in de uitstroom van hbo- en wo-opgeleiden nastreeft en ii.) dat deze positieve ontwikkeling sterker is voor de aardbevingsgemeenten dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegebieden.
- Er is een positieve ontwikkeling in de uitstroom van hbo- en wo-studenten in de provincie Groningen (+3,6%-punt). Deze stijging is groter dan de stijging van het percentage uitstroom landelijk (+3,4%-punt).
- Het aandeel hbo- en wo-studenten dat uitstroomt in de provincie Groningen is relatief hoog (39,2%). Landelijk is dit 28,3%. Het provinciale gemiddelde wordt in belangrijke mate beïnvloed door het hoge percentage van de gemeente Groningen.
- Net zoals in de gehele provincie, zien we in alle aardbevingsgemeenten een positieve ontwikkeling van het percentage uitstroom hbo- en wo-studenten ten opzichte van 2018.
- In lijn met de ambitie groeide in alle aardbevingsgemeenten de uitstroom hbo en wo ten opzichte van de totale uitstroom. In Midden-Groningen was deze ontwikkeling als enige lager dan in de referentiegroepen (respectievelijk +3,1%-punt en +3,3%-punt). In Het Hogeland is het verschil in ontwikkeling met de referentiegroep met 2,4%-punt het grootst. Ook in alle referentiegemeenten vond een stijging plaats. De stijging in de uitstroom kan verklaard worden door een blijvende hogere instroom in de laatste jaren, (landelijk 11% toename in instroom in hbo en wo in 2020-2021)⁹ wat in 2024 leidt tot een vergrote uitstroom van studenten.

⁹ Inspectie van het Onderwijs (2021). *De Staat van het Hoger Onderwijs 2021*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.



Sub-indicator: werkloosheid

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage werkloosheid (2024)	W4	-1,8	3,6%	-2,3	5,2%	-1,5	3,3%	-2,2	3,7%	-2,7	3,8%	-2,1	4,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,1	3,1%	-1,2	4,3%	-1,3	3,0%	-1,1	3,1%	-1,2	3,0%	-1,2	3,7%

W4 De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn

- In de provincie Groningen nam de werkloosheid af in de periode 2018 - 2024 tot een waarde van 4,2% (-2,1%-punt). Landelijk daalde de werkloosheid ook (-1,2%-punt, tot een werkloosheid van 3,7%). De trendlijn laat al jaren een daling zien, met als uitzondering het eerste coronajaar 2020 waarin de werkloosheid gelijk bleef. Sindsdien zet de daling weer verder door. Het verschil met de landelijke werkloosheid wordt steeds kleiner. In 2018 was dit verschil nog 1,4%-punt, in 2024 is dit nog maar 0,5%-punt.
- De werkloosheid is in alle aardbevingsgemeenten afgenomen. In alle gevallen is de daling tevens sterker dan in de referentiegemeenten. De daling ten opzichte van 2018 is, relatief gezien, het grootst in Oldambt (minus 2,7%-punt) en het kleinst in Het Hogeland (minus 1,5%-punt). Doordat de stroom mensen die op zoek gingen naar werk maar niet direct een baan vonden (van niet-beroepsbevolking naar werkloos) groter was dan de tegenovergestelde stroom van werkloos naar niet-beroepsbevolking nam de druk op de arbeidsmarkt niet af in 2024 en steeg deze zelfs in het vierde kwartaal.¹⁰ Niet iedereen die beschikbaar is kan ook daadwerkelijk participeren.¹¹
- De daling van de werkloosheid is in alle aardbevingsgemeenten sterker dan in de referentiegemeenten. Dit betekent dat de aardbevingsgemeenten hun achterstand op de referentiegemeenten aan het inhalen zijn. Het verschil met de referentiegemeenten is het sterkst in Oldambt: waar het werkloosheidspercentage in de referentiegemeenten tussen 2018 en 2024 met 1,2%-punt daalde, beleefde Oldambt een daling van 2,7%-punt.
- Net als in voorgaande jaren ligt de werkloosheid in 2024 boven het gemiddelde van de referentiegroepen. De relatief hoge werkloosheid in de aardbevingsgemeenten wordt volgens de RUG en het UWV vooral verklaard door het relatief grote aandeel kwetsbare groepen dat hier woont, vaak met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voor veel mensen in deze groepen is het moeilijk om aansluiting te vinden, onder meer door de toenevende en veranderende eisen die werk tegenwoordig stelt, zoals digitalisering, hogere opleidingsvereisten en flexibiliteit. Het gaat bovendien om een groep die vaak minder geneigd of in staat is zich aan te passen aan deze veranderingen.
- Hoewel de Groningse arbeidsmarkt regionaal steeds knapper is, vooral in sectoren zoals ICT, zorg en techniek, blijft er tege-

¹⁰ CBS (2025). *Arbeidsmarkt iets knapper in het vierde kwartaal van 2024*. Februari 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

¹¹ Sociaal Planbureau Groningen (2023). *Arbeid en Vrije tijd*. December 2023. Groningen: Sociaal Planbureau Groningen.



lijktijd sprake van structurele mismatch: bepaalde vacatures blijven openstaan, terwijl sommige groepen moeite hebben om erin te komen.¹² Daarnaast neemt de kans op langdurige werkloosheid toe als kwetsbaarheid samenvalt met gezondheidsrisico's: mensen met een hoge ziektedruk hebben ruim het dubbele risico op werkloosheid en veel hogere kans op

langdurige werkloosheid.¹³ Hierdoor dreigen mensen met een zwakkere arbeidsmarktpositie (op termijn) structureel uitgesloten te raken, zoals langdurig werklozen (waaronder ouderen) of mensen die vanwege gezondheidsproblemen zijn aangewezen op de Participatiewet ondanks het gebrek aan personeel in veel sectoren en aanwezige vacatures.

¹² UWV Arbeidsmarktinformatie (2024). *Regio in Beeld 2024-2025: Groningen*. November 2024. Utrecht: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

¹³ Hekkelman, B., Kastelein, P., Vissers, S. (2025). *Pak risico-ongelijkheid aan om bestaanszekerheid te versterken*. Economisch Statistische Berichten (ESB).



Sub-indicator: sociaaleconomische status

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Sociaaleconomische status - rangorde (2022)	W5	98,4	315	109,6	339	98,6	266	96,6	307	90,1	301	n.v.t.	n.v.t.
Gemiddelde in de referentiegroep		99,2	214	103,0	333	97,6	196	99,9	187	92,9	194	n.v.t.	n.v.t.

W5 Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaal economische status ten opzichte van Nederland (van de 345)

- De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, bestaande uit de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, het aandeel huishoudens met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in de plaats op de ranglijst van de 342 Nederlandse gemeenten in 2023. Een hogere notatie op de ranglijst betekent een hogere sociaaleconomische status: 1 is de gemeente met de hoogste status en 342 de gemeente met de laagste status.
- Omdat het totaal aantal gemeenten is gedaald van 380 in 2018 naar 342 in 2023 is de positie op de ranglijst niet een-op-een vergelijkbaar in de tijd. De rangorden geven echter wel een indicatie van verschuivingen van jaar op jaar.
- Alle aardbevingsgemeenten staan laag op de ranglijst van sociaaleconomische status; Het Hogeland staat op plaats 266 en de gemeente Groningen op plaats 339 van 342.
- De sociaaleconomische status ontwikkelde zich in vier van de vijf van de aardbevingsgemeenten, namelijk in Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt. Alleen de gemeente Groningen zakte juist op de ranglijst.¹⁴ In Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt was deze ontwikkeling positiever dan in de referentiegemeenten. Gemeente Groningen en Het Hogeland raakten juist wat verder achterop ten opzichte van hun referentiegemeenten sinds de start van Nationaal Programma Groningen.
- In alle aardbevingsgemeenten ligt de sociaaleconomische status sterk lager dan die van hun referentiegemeenten. Dit hangt onder meer samen met de lagere scores op de indicatoren gemiddelde woningwaarde, het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente, en het aandeel huishoudens met een hoog inkomen ten opzichte van de referentiegemeenten.

¹⁴ Voor het berekenen van de ontwikkeling is rekening gehouden met de tussentijdse gemeentelijke herindelingen.



Sub-indicator: problematische schulden

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met problematische schulden (2024)	W6	-0,2	10,0%	+0,0	7,1%	+0,6	7,0%	+0,1	10,7%	+0,1	10,7%	-0,1	8,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,6	6,7%	+0,0	9,1%	+0,8	6,7%	+0,8	7,3%	+0,5	6,5%	+0,6	8,9%

W6 Percentage huishoudens met problematische schulden

- In 2024 had 8,3 % van de huishoudens in de provincie Groningen te maken met geregistreerde problematische schulden, een lichte afname ten opzichte van 2018 (-0,1%-punt). In dezelfde periode steeg het landelijk aandeel juist naar 8,9%. In de provincie Groningen zijn dus relatief gezien minder huishoudens met problematische schulden dan landelijk.
- Binnen de aardbevingsgemeenten varieert de ontwikkeling: Eemsdelta zag een lichte daling (-0,2%-punt), gemeente Groningen bleef stabiel, en Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt zagen lichte stijgingen (tot +0,6%-punt in Het Hogeland).
- In de referentiegemeenten zijn de verschuivingen tussen 2018 en 2024 over het algemeen iets groter. In alle referentiegemeenten (op die van gemeente Groningen na) is het aandeel huishoudens met problematische schulden in die periode toegenomen. In de referentiegemeenten van Groningen bleef het aandeel stabiel.
- De ontwikkeling van de aardbevingsgemeenten is positiever dan die in hun referentiegemeenten. Alleen de gemeente Groningen heeft dezelfde ontwikkeling als haar referentiegemeente (zijnde een stabiel aandeel huishoudens met problematische schulden).



Sub-indicator: percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen (2023)	W7	-2,8	1,3%	-5,7	1,3%	-2,0	0,9%	-2,8	1,0%	-3,0	1,3%	-3,6	1,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,4	0,7%	-3,8	1,3%	-1,5	0,6%	-1,6	0,7%	-1,4	0,7%	-2,3	1,0%

W7 Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens gedurende een periode van vier jaar

- In 2023 leeft 1,1% van de huishoudens in de provincie Groningen op een langdurig laag inkomen (dat zijn huishoudens die 4 jaar of langer een laag inkomen hebben). Dit aandeel is sinds 2018 gedaald met -3,6%-punt. Landelijk is het aandeel in minder sterke mate gedaald (-2,3%-punt). Door de sterkere daling is Groningen dichterbij het landelijk gemiddelde toe bewogen (1,0%).
- In 2022 en 2023 konden huishoudens met een laag inkomen aanspraak maken op de Energietoeslag (vaak een bedrag van € 1.300), waardoor het aandeel huishoudens in die jaren is gedaald ten opzichte van de jaren ervoor.¹⁵
- In alle aardbevingsgemeenten is het percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen gedaald ten opzichte van 2018, en in sterkere mate ten opzichte van de referentiegemeenten. Met name de gemeente Groningen heeft een sterke daling ervaren ten opzichte van 2018 (-5,7%-punt).
- Het percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen ligt voor het merendeel van de aardbevingsgemeenten hoger dan in de referentiegroepen, behalve in de gemeente Groningen, daar ligt het percentage lager dan in de referentiegroep.

¹⁵ CBS (2023). *Laagste armoederisico in 45 jaar door energietoeslag*. Geraadpleegd via www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/45/laagste-armoederisico-in-45-jaar-door-energietoeslag



Sub-indicator: percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen (2024)	W8	-6,3	12,8%	-0,6	19,7%	-4,2	11,2%	-6,6	11,5%	-6,6	15,3%	-4,0	15,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-2,7	10,8%	-4,5	15,5%	-3,7	11,1%	-3,5	11%	-2,8	10,8%	-4,9	13,3%

W8 Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen

- In 2024 gaf 15,1% van de inwoners in Groningen aan moeite te hebben met rondkomen, dit is een groter aandeel dan landelijk (13,3%). Ten opzichte van 2018 is het aandeel inwoners dat zegt moeite te hebben met rondkomen in de provincie met 4,0%-punt gedaald. Landelijk was deze daling nog iets sterker, 4,9%-punt. Inwoners in de leeftijd van 18 tot 65 jaar geven veel vaker aan moeite te hebben met rondkomen dan inwoners van 65 jaar of ouder.¹⁶ Dit zien we in alle gemeenten.
- Ook in alle aardbevingsgebieden is het aandeel inwoners dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen gedaald ten opzichte van 2018, variërend van een afname van 0,6%-punt in de gemeente Groningen tot een afname van 6,6%-punt in Midden-Groningen en Oldambt.
- De meeste aardbevingsgemeenten zagen in de periode 2018-2024 een sterkere afname van het aandeel inwoners dat zegt moeite te hebben met rondkomen dan hun referentiegemeenten. Alleen in de gemeente Groningen daalde dit aandeel minder hard dan in de referentiegroep (Groningen: minus 0,6%-punt, referentiegroep minus 4,5%-punt).
- Hoewel de ontwikkeling dus over het algemeen positief is, is het aandeel inwoners dat aangeeft moeite heeft met rondkomen in alle aardbevingsgemeenten wel hoger dan in hun referentiegemeenten.
- Door een hoger aantal huishoudens in de laagste inkomensgroepen in de provincie Groningen worden de effecten van de inflatie in deze provincie sterker gevoeld.¹⁷

¹⁶ Het is niet mogelijk om ook andere leeftijdsgroepen te onderscheiden.

¹⁷ FNV (2022). *Inflatie raakt de laagste inkomens het hardst*. Geraadpleegd via: www.fnv.nl/acties/nederland-verdient-beter/scheefgroei-nederland/inflatie-raakt-de-laagste-inkomens-het-hardst



Sub-indicator: stapeling in voorzieningen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000) (2024)	W9	114,2	83,3	84,1	83,0	71,7	104,7	104,8	123,0	75,2	157,0	69,3	110,7
Gemiddelde in de referentiegroep		105,9	91,4	108,4	97,8	92,2	76,1	116,7	89,0	99,7	91,8	75,8	101,0

W9 Stapeling in voorzieningen huishoudens (2 of meer) per 1.000 huishoudens gemiddelde over een periode van drie jaar

- De stapeling van voorzieningen geeft een indicatie van de (soms veelzijdige) problematiek van inwoners. Deze cijfers geven inzicht in het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein: de Wmo, de Jeugdwet en/ of de Participatiewet. Vanwege zeer wisselende jaar-op-jaar gegevens is hier gekozen om een doorlopend gemiddelde op basis van drie jaar te nemen als meetwaarde. Hiermee ontstaat een stabiel beeld over de doorlopende ontwikkeling.
- In de provincie Groningen neemt het aantal huishoudens dat gebruik maakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein af (-30,7%-punt). Landelijk is er sprake van een minder sterke afname, namelijk 24,2%-punt. Het betekent niet per definitie dat alle problematieken afnemen, maar in ieder geval dat huishoudens minder vaak tegelijkertijd meerdere voorzieningen nodig hebben. De afname is vooral te verklaren door een afname van het aantal huishoudens in de Participatiewet. Het aantal huishouden met een Wmo- en/of Jeugdwetvoorziening bleef in grote lijnen stabiel.
- Sinds 2018 is er jaar-op-jaar een licht dalende lijn te zien op provincieniveau. De individuele gemeenten fluctueren echter sterk in hun ontwikkeling door de jaren heen.
- Van de vijf aardbevingsgemeenten wordt in de gemeente Groningen het minst vaak gebruikgemaakt van twee of meer voorzieningen. In de gemeenten Midden-Groningen en Oldambt is dit aandeel het hoogst, en tevens een stuk hoger dan in de referentiegemeenten en dan het provinciaal gemiddelde. Ook in de gemeente Het Hogeland is de stapeling van voorzieningen hoger dan in de referentiegemeenten. In de gemeenten Groningen en Eemsdelta is dit aandeel lager dan in de referentiegemeenten.¹⁸
- Het aantal huishoudens dat gebruik maakt van twee of meer voorzieningen neemt af in de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Oldambt (index lager dan 100). In Eemsdelta en Midden-Groningen neemt het aantal toe per 1.000 huishoudens (index hoger dan 100). Alleen in Eemsdelta was de ontwikkeling negatief ten opzichte van de referentiegemeenten. De overige gemeenten ontwikkelden zich positiever dan de referentiegemeenten.

¹⁸ In het algemeen betreft het driejarige gemiddelden. Voor Eemsdelta en Het Hogeland ontbreken er waarden voor de jaartallen 2017 en 2018. Voor deze meting is daarom voor deze twee gemeenten gekozen voor de absolute waarde uit 2019 als waarde voor de nulmeting in plaats van een driejarig gemiddelde. De waarden voor 2024 en de bijbehorende referentiewaarden zijn allen wel gebaseerd op driejarig gemiddelden.



Sub-indicator: aandeel hbo- en wo-opgeleid

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aandeel hbo- en wo-opgeleid (2023)	W10	+10,2	19,0%	+3,0	44,3%	+13,2	24,5%	+1,9	21,8%	+2,2	18,7%	+2,6	31,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+2,4	23,8%	+2,7	38,7%	+2,2	23,2%	+2,9	24,8%	+2,8	25,2%	+2,9	32,5%

W10 Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo)

- Het aandeel hbo- en wo-opgeleiden in de provincie Groningen is 31,2% in 2023. Het percentage ligt onder het landelijk gemiddelde (32,5%).
- Het aantal hbo- en wo-opgeleiden in de aardbevingsgemeenten neemt jaarlijks toe (sinds 2018, maar ook al in de jaren daarvoor). In Midden-Groningen en Oldambt is de toename minder sterk dan gemiddeld in de referentiegemeenten.
- Het aandeel inwoners met een hbo- of wo-opleiding is in het aardbevingsgebied onevenredig verdeeld. Net als in andere universiteitssteden zijn er in de gemeente Groningen relatief veel hbo- en wo-opgeleiden (44,3%). De andere vier gemeenten liggen onder het landelijk gemiddelde van 32,5%. De gemeenten Het Hogeland en Midden-Groningen tellen respectievelijk 24,5% en 21,8% hbo- en wo-opgeleiden. In de overige aardbevingsgemeenten die wat verder van de stad gelegen zijn, ligt het aandeel hbo- en wo-opgeleiden dan ook lager (Eemsdelta: 19,0%, Oldambt: 18,7%). Landelijk neemt het aandeel hbo- en wo-opgeleiden ook toe.
- Het aandeel hbo- en wo-opgeleiden steeg in alle vijf gemeenten. In de gemeenten Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland is de toename sterker dan de gemiddelde toename in de referentiegemeenten.



Sub-indicator: voortijdig schoolverlaters

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Voortijdig schoolverlaters (2023)	W11	+1,2	3,3%	+0,4	3,5%	+0,6	2,6%	+1,4	3,6%	+1,0	3,3%	+0,9	3,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,5	2,3%	+0,3	3,3%	+0,6	2,1%	+0,4	2,4%	+0,6	2,4%	+0,3	2,7%

W11 Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten

- Het aandeel voortijdig schoolverlaters in de provincie Groningen in het schooljaar 2023-2024 is 3,2%.¹⁹ Dit is een stijging van 0,9%-punt ten opzichte van 2018. Het betreft leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. In de provincie is het aandeel sterker toegenomen ten opzichte van de landelijke trend (+0,3%-punt). Naast structurele redenen om voortijdig de school te verlaten zoals schulden en psychische klachten, verkeerde studiekeuze en onvoldoende begeleiding, speelt nog steeds de demotivatie van de coronaperiode een rol in het voortijdig schoolverlaten. Daarnaast lokt de krapte op de arbeidsmarkt om werk boven school te verkiezen.^{20, 21} Een toename van het aantal nieuwkomers dat voortijdig uitvalt in het voortgezet onderwijs en de doorstroom naar het vervolgonderwijs verklaren daarnaast ook een deel van de algehele stijging vroegtijdig schoolverlaters.²²
- In 2018, voor aanvang van Nationaal Programma Groningen, was het provinciaal gemiddelde gelijk aan het landelijk gemid-

delde (2,3%). In de schooljaren 2019-2020 en 2020-2021 zagen we een landelijke daling. Door de coronacrisis en het vele thuis-onderwijs is de registratie van het aandeel schoolverlaters in die schooljaren minder goed dan 'normale' schooljaren. Scholen waren in deze periode niet verplicht om verzuimmeldingen door te geven aan gemeenten. Na deze periode is er in heel Nederland een stijging te zien.

- Het aandeel leerlingen dat het onderwijs zonder startkwalificatie verlaat in de aardbevingsgemeenten in het schooljaar 2023-2024 ligt tussen de 2,6% (Het Hogeland) en 3,6% (Midden-Groningen). In alle aardbevingsgemeenten ligt het aandeel hoger dan het aandeel in de referentiegroepen.
- In alle 5 aardbevingsgemeenten is de toename van het aandeel vroegtijdig schoolverlaters groter dan in de referentiegemeenten.

¹⁹ Voorlopige cijfers.

²⁰ Rijksoverheid (2023). *Aanvalsplan tegen voortijdig schoolverlaten in het mbo*. Geraadpleegd via www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/10/26/minister-dijkgraaf-lanceert-actieplan-om-voortijdig-schoolverlaten-tegen-te-gaan

²¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2024). *Aantal nieuwe vsv'ers per jaar (vanuit het mbo)*. Geraadpleegd via www.ocwincijfers.nl/sectoren/middelbaar-beroepsonderwijs/kansengelijkheid/de-aantallen-nieuwe-voortijdig-schoolverlaters-per-jaar

²² Rijksoverheid (2025). *Daling ingezet: minder schooluitval op mbo*. Geraadpleegd via www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/03/24/daling-ingezet-minder-schooluitval-op-mbo



Sub-indicator: percentage laaggeletterdheid

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde
Percentage laaggeletterdheid (2022)	W12	nmb	19,0%	nmb	9,0%	nmb	10,0%	nmb	10,0%	nmb	16,0%	nmb	14,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		nmb	12,0%	nmb	12,0%	nmb	12,0%	nmb	10,0%	nmb	11,0%	nmb	12,0%

W12 Percentage laaggeletterdheid

- Op de peildatum van Monitor 2025 zijn ten opzichte van de vorige meting geen nieuwe waarden bekend voor het percentage laaggeletterdheid. Onderstaande tekst is overgenomen uit Monitor 2024.
- In 2022 is 14% van de bevolking in provincie Groningen laaggeletterd. Landelijk is dit 12%.
- In de aardbevingsgemeenten verschilt het aandeel laaggeletterden sterk. In de gemeente Groningen is het aandeel laaggeletterden het laagst (9%), gevolgd door Het Hogeland en Midden-Groningen (beide 10%). Dit zijn ook de drie gemeenten waar het aandeel laaggeletterden ten opzichte van de referentiegroepen gunstiger is.
- In Eemsdelta en Oldambt is het aandeel het hoogst (19% en 16% respectievelijk), en hoger dan in de referentiegroepen.



Ervaren outcome: beschikbaarheid werk

	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk in het algemeen in hun regio (2024)	+22,6	46,0%	+13,1	49,7%	+16,5	43,9%	+20,9	43,9%	+22,6	36,9%	+17,1	44,1%

	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk voor zichzelf in hun regio (2024)	+35,3	58,1%	+24,3	60,7%	+25,0	54,0%	+32,9	57,6%	+34,7	51,7%	+29,0	56,2%

- In lijn met de daling van de werkloosheid en de stijging van de participatiegraad in de aardbevingsgemeenten, is het aandeel Groningers dat (heel) tevreden is met de werkgelegenheid in het algemeen behoorlijk toegenomen in alle gemeenten in 2024. Het aandeel mensen dat hierover tevreden is varieert van 36,9% in Oldambt tot 49,7% in de gemeente Groningen. De stijging is het grootst in Oldambt en Eemsdelta (+22,6%-punt). Maar ook in de andere gemeenten is de tevredenheid dus gestegen. De toegenomen vacaturegraad (landelijk en provinciaal) is hier een mogelijke verklaring voor.²³ Er is aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt en een hoog aanbod van vacatures.²⁴
- Ook het aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is over de beschikbaarheid van werk voor *zichzelf* is in 2024 een stuk hoger dan in 2018. In alle gemeenten is dit aandeel fors toegenomen. Tussen de gemeenten zien we soortgelijke verschillen als bij de hierboven besproken ervaren outcome; inwoners van Oldambt zijn namelijk het minst vaak (heel) tevreden en inwoners van de gemeente Groningen zijn het meest positief. Ook in het onderzoek over 2022 waren inwoners van Oldambt het minst tevreden.

²³ UWV (2024). *Regio in beeld: blijvend personeelstekort in Groningen*. Geraadpleegd via www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/regio/groningen/regio-in-beeld-2024

²⁴ CBS (2025). *De arbeidsmarkt in cijfers - 2024*. April 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek



Conclusie

- In lijn met de ambitie om beter te presteren op netto arbeidsparticipatie dan gemiddeld in de referentiegebieden, bewegen de meeste aardbevingsgemeenten in de goede richting. De ontwikkeling van de netto arbeidsparticipatie in 2024 is voor Eemsdelta, Groningen, Midden-Groningen en Oldambt gunstiger dan de referentiegemeenten. Alleen de ontwikkeling in Het Hogeland is iets lager dan die in de referentiegemeenten. In alle aardbevingsgemeenten is de netto arbeidsparticipatie gestegen ten opzichte van 2018.
 - De stijgende arbeidsparticipatie gaat (al enige jaren) gepaard met een dalende werkloosheid. Er is nog steeds sprake van een relatief lage arbeidsparticipatie in de aardbevingsgemeenten ten opzichte van de referentiegroep en landelijk, waarbij de gemeente Groningen een positieve uitzondering hierop vormt.
- In alle vijf aardbevingsgemeenten is in de afgelopen periode voldaan aan de ambitie dat het besteedbaar huishoudinkomen moet stijgen ten opzichte van 2018. Echter, in Midden-Groningen en Oldambt steeg het besteedbaar inkomen minder sterk dan gemiddeld in de referentiegebieden. Daarnaast is het zo dat in 2023 het besteedbare huishoudinkomen in alle vijf aardbevingsgemeenten (net als in voorgaande jaren) onder het gemiddelde van de referentiegroep ligt.
- Op dit moment voldoen vier van de vijf aardbevingsgemeenten aan de ambitie uit het Programmakader om beter te presteren op de uitstroom van hbo- en wo-studenten dan de referentiegemeenten. Alle vijf gemeenten laten in 2023 een stijging zien en alleen in de gemeente Midden-Groningen is deze positieve ontwikkeling minder sterk dan in de referentiegemeenten. In Het Hogeland ligt het aandeel uitgestroomde hbo- en wo-studenten hoger dan in de referentiegemeenten. In de overige aardbevingsgemeenten is dit aandeel lager dan in de referentiegemeenten.
 - Binnen de regio zijn zeer grote verschillen. De gemeente Groningen fungeert met de Rijksuniversiteit Groningen en hogescholen als magneet voor Noord-Nederland: jongeren uit de wijde omgeving gaan studeren in Groningen. Het aandeel hbo- en wo-studenten dat in 2023 uitstroomt ligt in de gemeente Groningen dan ook ver boven het gemiddelde van de referentiegemeenten.
- Alle drie hoofdindicatoren ontwikkelen zich duidelijk in lijn met de ambitie. Ten opzichte van 2018 gaat het in 2024 beter als we kijken naar de netto arbeidsparticipatie, het besteedbaar huishoudinkomen en de uitstroom van hbo- en wo-studenten. De aardbevingsgemeenten blijven objectief gezien weliswaar vaak nog wat achter bij de referentiegemeenten maar het verschil wordt, voor de meeste gemeenten, steeds kleiner. Het is echter lastig om een duidelijke link met Nationaal Programma Groningen te maken. Ook landelijk is er op deze indicatoren en aanpalende indicatoren sprake van een positieve trend; er is sprake van een krappe arbeidsmarkt, stijgende lonen, meer hbo- en wo-afgestudeerden en een daling van het aantal WW'ers. Tegelijkertijd is de inflatie hoog en kampen veel mensen (daardoor) met schulden. Hoewel de aantallen mensen met dergelijke problematiek(en) dus een positieve beweging laat zien sinds 2018, is het vaak zo dat mensen die al kampen met dergelijke problemen, het alleen maar moeilijker krijgen. In de aardbevingsgemeenten woont een relatief groot aantal kwetsbare groepen, deels met een afstand tot de arbeidsmarkt, waardoor de arbeidsparticipatie bijvoorbeeld lager is dan gemiddeld. We zien daarbij vaak een samenhang tussen verschillende aspecten; een stapeling in voorzieningen komt bijvoorbeeld vaker voor bij huishoudens met problematische schulden, bij werkloosheid en/of huishoudens in een lage inkomenscategorie. Ook het fenomeen vroegtijdig schoolverlaten hangt samen met een dergelijke multiproblematiek. Daarnaast is het onzeker wat - op middellange termijn - de effecten van de internationale spanningen zullen zijn.



Raakvlakken met overige ambities

- Als de bruto toegevoegde waarde in de provincie Groningen sneller moet groeien dan in de rest van Nederland, vraagt dit dat de arbeidsproductiviteit per arbeidskracht structureel harder stijgt dan in de rest van Nederland. Dit kan, zoals ook in de eerdere metingen werd genoemd, alleen door verdergaande automatisering, digitalisering en robotisering. Deze trend is al volop ingezet. Beroepen, met name op mbo-2 en mbo-3 niveau, zullen ingrijpend veranderen. De grootste uitdaging voor de komende jaren is volgens SER Noord-Nederland dan ook om de beroepskwalificaties op dat niveau op peil te houden door om-, her- en bijscholing.
- De werkgelegenheid in alle gemeenten is de laatste jaren toegenomen (zie ambitie economie). Een groeiend aantal banen leidt over het algemeen tot een hogere netto arbeidsparticipatie en een lagere werkloosheid, zoals in de Monitor 2025 ook het geval is. Een dalende werkloosheid kan leiden tot een groeiende vraag naar recreatieve activiteiten (horeca, cultuur, evenementen). Door deze toename in vraag zal het aanbod ook toenemen, wat de werkloosheid verder kan verminderen (Wonen en werken, SERNN).
- Hoewel het aantal hbo- en wo-opgeleiden in de aardbevingsgemeenten jaarlijks toeneemt, is het nog steeds zo dat de gemeenten Midden-Groningen en Oldambt een minder groot aandeel hbo en/ of wo-geschoolde bevolking hebben dan vergelijkbare regio's in het land. Er bestaat een duidelijke samenhang tussen het behalen van een hbo- of wo-opleiding en een hoger inkomen, een betere ervaren gezondheid en hogere tevredenheid met het leven. De veronderstelling is dat een groter aandeel hbo/ wo-opgeleiden op termijn van invloed zal zijn op de gestelde ambitie op het vlak van leefbaarheid. Daarbij is een groter aandeel hbo/ wo-opgeleid niet overal even belangrijk: een goede match tussen de uitstroom uit het onderwijs en samenstelling van arbeidsplaatsen in relevante sectoren is mogelijk belangrijker.
- De arbeidsparticipatie in de provincie Groningen is relatief gezien laag. Alleen in de gemeente Groningen ligt deze hoger dan in de referentiegemeenten. Dat betekent dat er - in de overige gemeenten - veel 'onbenut' arbeidspotentieel is. In de een krappe arbeidsmarkt is het voor werkgevers extra lastig om geschikt personeel te vinden. De combinatie tussen lagere arbeidsparticipatie en een krappe arbeidsmarkt heeft invloed op het innovatie en groeivermogen van het MKB, een relevante factor binnen de ambitie Economie. Daarnaast geeft een hogere arbeidsparticipatie hogere scores op ervaren kwaliteit van leven, wat relevant is voor de ambitie leefbaarheid.
- Het hebben van werk heeft een belangrijke plaats in het leven van mensen en hangt samen met andere thema's die in hun leven van waarde zijn. Arbeidsdeelname heeft grote invloed op het besteedbaar inkomen en persoonlijk welzijn. Op regionaal niveau kan het van invloed zijn op verschillende facetten van Brede Welvaart; zo kennen regio's met een lagere werkloosheid vaak een hoger gezondheids- en welzijnsniveau (denk aan psychische problematiek, leefstijl) en een hogere kwaliteit van huisvesting (bijvoorbeeld door beter onderhoud).



3.3 Leefbaarheid

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Leefbaarheidsscore	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR Percentage inwoners met goede gezondheid	✗	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Kwaliteit van woning	✓	✓	✗	✓	✓	
SUBINDICATOR Tevredenheid met het leven	✓	✓	✗	✗	✓	
SUBINDICATOR Tevredenheid met woning						
SUBINDICATOR Tevredenheid met woonomgeving						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Leefbaarheid. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdambitie: leefbaarheidsscore

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Leefbaarheidsscore (2024)	L1	+0	6	+0	7	+0	7	+0	6	+0	6	+0	6
Gemiddelde in de referentiegroep		+0	7	+0	6	+0	7	+1	7	+0	7	+0	7

L1 Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1= zeer onvoldoende, 2=ruim onvoldoende, 3=onvoldoende, 4=zwak 5=voldoende, 6=ruim voldoende, 7=goed, 8= zeer goed, 9=uitstekend

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat de leefbaarheid in de aardbevingsgemeenten in de komende periode sterker stijgt dan gemiddeld in de referentiegebieden. Dit betekent dat Nationaal Programma Groningen i.) een positieve ontwikkeling van de leefbaarheid nastreeft en ii.) dat deze positieve ontwikkeling sterker is voor de aardbevingsgemeenten dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegebieden.
- De leefbaarheidsscore van de Leefbaarometer²⁵ voor de provincie Groningen in 2024 was 6,0 (ruim voldoende) ten opzichte van een 7,0 (goed) landelijk, op een schaal van 1,0 (zeer onvoldoende) tot 9,0 (uitstekend). Voor de aardbevingsgemeenten varieerden de scores tussen 6,0 (Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt) en 7,0 (Groningen en Het Hogeland). Deze scores zijn ten opzichte van 2018, 2020 en 2022 gelijk gebleven. In de referentiegebieden zijn de leefbaarheidsscores op het referentiegebied van Midden-Groningen na ook gelijk gebleven.
- In Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt liggen de leefbaarheidsscores (6,0) onder het niveau van de referentiegebieden (7,0).
- De leefbaarheidsscores blijken zeer stabiel over de jaren heen. Met betrekking tot de hoofdambitie is daarom noch een positieve ontwikkeling te zien ten opzichte van indexjaar 2018, noch een sterkere ontwikkeling ten opzichte van de referentiegebieden. Veranderingen in leefbaarheid gaan langzaam en voegen zich niet altijd naar de tijdsduur van programma's of politieke doorloop.²⁶
- De leefbaarheidsscore wordt berekend op basis van vijf onderliggende dimensies. De vijf aardbevingsgemeenten gemeenten scoren wisselend op deze dimensies:
 - Fysieke omgeving (zoals ligging aan bos, bedrijventerreinen); de aardbevingsgemeenten scoren allen positief op deze dimensie. Daarbij scoren vier van de vijf gemeenten ook beter dan het gemiddelde uit de referentiegroep. Alleen Het Hogeland scoort minder positief dan de referentiegroep.
 - Veiligheid (minder onveiligheid en overlast); De gemeenten Groningen en Oldambt scoren negatief op deze dimensie. De andere drie gemeenten scoren positief op dit punt. Ten opzichte

²⁵ De Leefbaarometer is samengesteld uit objectieve indicatoren waarmee een schatting van de leefbaarheid wordt gemaakt. De score bestaat uit vijf onderliggende dimensies: fysieke omgeving, woningvoorraad, voorzieningen, sociale samenhang, overlast en onveiligheid. Het instrument is te raadplegen via: www.leefbaarometer.nl

²⁶ Leach, J. M., Rogers, C. D., Ortegón-Sánchez, A., & Tyler, N. (2019). *The Liveable Cities Method: establishing the case for transformative change for a UK metro*. In *Proceedings of the Institution of Civil Engineers-Engineering Sustainability* (Vol. 173, No. 1, pp. 8-19). Thomas Telford Ltd.



van de referentiegroep scoren de gemeenten Groningen en Het Hogeland beter op veiligheid. De andere drie gemeenten scoren op deze dimensie lager dan de referentiegroep.

➤ Woningvoorraad (aanwezigheid en kwaliteit van woningen); gemeente Groningen scoort negatief op deze dimensie. De andere vier gemeenten scoren hierop positief. Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt scoren daarbij ook beter dan de referentiegroep. Eemsdelta en gemeente Groningen scoren lager dan de referentiegroep.

➤ Sociale samenhang (bevolkingssamenstelling); gemeente Groningen scoort negatief op deze dimensie. De andere vier

gemeenten scoren positief op dit punt. Gemeente Groningen scoort hierop echter wel hoger dan de referentiegroep. Dit geldt ook voor Het Hogeland. De andere drie gemeenten scoren lager op sociale samenhang dan het gemiddelde uit hun referentiegroep.

➤ Voorzieningen (afstanden tot voorzieningen, in kilometers); gemeente Groningen scoort positief op deze dimensie. Daarbij scoort gemeente Groningen ook beter op dit punt dan de referentiegroep. Voor de andere vier aardbevingsgemeenten geldt dat zij negatief scoren op deze dimensie en daarbij ook lager scoren dan de referentiegroep.



Sub-indicator: percentage inwoners met goede gezondheid

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	L2	-6,8	63,3%	-1,0	77,8%	-3,1	73,8%	-0,8	72,6%	-1,8	69,2%	-2,0	73,9%
Gemiddelde in de referentiegroep		-2,3	75,7%	-0,8	73,6%	-4,1	75,2%	-2,0	75,6%	-2,3	74,8%	-1,5	74,1%

L2 Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder vindt eigen gezondheid (zeer) goed

- Het percentage volwassen inwoners van de provincie Groningen dat zijn gezondheid als (zeer) goed ervaart, daalde tussen 2016 en 2024 naar een waarde van 73,9% (-2,0%-punt). Landelijk is de daling iets minder sterk (-1,5%-punt). Het aandeel is in 2024 vergelijkbaar met landelijk (74,1%). Een eenduidige verklaring voor de landelijke daling van de ervaren gezondheid is niet beschikbaar. Het welzijn van mensen hangt sterk samen met hun gezondheid: een slechte gezondheid gaat vaak samen met een lager welzijn en kan zorgen voor problemen op het gebied van bijvoorbeeld werk, sociaal leven en wonen, we zien dan er negatieve trends zijn in welzijn, door politieke onrust in de wereld, een ingewikkelde woningmarkt en klimaatonrust. Dit kan een negatief effect hebben op de ervaren gezondheid.^{27, 28, 29}
- De ontwikkeling van het aandeel inwoners met een goede ervaren gezondheid is in alle aardbevingsgemeenten negatief. Er zit wel verschil in de mate waarin de ontwikkeling zich negatief heeft ontwikkeld. In de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland daalde het aandeel inwoners met goede ervaren gezondheid het sterkst ten opzichte van 2016 (-6,8%-punt en -3,1%-punt respectievelijk). In Midden-Groningen is de daling het minst sterk (-0,8%-punt).
- In Eemsdelta en gemeente Groningen is de daling groter dan in de referentiegemeenten. In de andere gemeenten is de ontwikkeling van de ervaren gezondheid minder negatief ten opzichte van de referentiegemeenten.
- De impact van de aardbevingsschade op de gezondheid van Groningers is noemenswaardig. Onderzoek van Gronings Perspectief toont langjarig aan dat met name Groningers met meervoudige aardbevingsschade die in langdurige schadetracten zitten zich aanzienlijk minder gezond voelen. Daarnaast heeft het krijgen van nieuwe schade veelal een verslechtering van de gezondheid tot gevolg.³⁰

²⁷ Marinova, N., Calabria, L., & Marks, E. (2025). A meta-ethnography of global research on the mental health and emotional impacts of climate change on older adults. *Journal of Environmental Psychology*, 102.

²⁸ Bussemaker, J., 'S Jongers, T. & Vonk, R. (2021). *Gezondheidsverschillen voorbij*. TSG Tijdschr Gezondheidswet 99, 36-39).

²⁹ Anderson, Thea L., et al. (2025). *Contributing factors to the rise in adolescent anxiety and associated mental health disorders: a narrative review of current literature*. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing* 38.1

³⁰ D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4*. Rijksuniversiteit Groningen.



Sub-indicator: kwaliteit van woning

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger (2025)	L3	+22,1	35,5%	+24,7	43,6%	+13,2	28,4%	+19,6	34,6%	+17,2	27,2%	+20,4	37,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		+15,4	36,7%	+22,7	39,7%	+16,6	34,0%	+18,6	41,3%	+16,7	39,0%	+20,5	38,4%

L3 Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger

- Het percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger is tussen 2018 en 2025 toegenomen in de provincie Groningen (+20,4%-punt). De stijging is ongeveer gelijk aan de gemiddelde toename in Nederland (+20,5%-punt). Het aandeel woningen met een energielabel A en hoger ligt in de provincie Groningen iets lager dan landelijk (37% en 38,4% respectievelijk).
- In alle aardbevingsgemeenten is het percentage gelabelde woningen met een geldig energielabel A en hoger tussen 2018 en 2025 toegenomen. De positieve ontwikkeling was het kleinst in Het Hogeland (+13,2%-punt) en het grootst in de gemeente Groningen (+24,7%-punt). In vier van de vijf aardbevingsge-

meenten was de positieve ontwikkeling sterker ten opzichte van de referentiegebieden. Alleen in gemeente Het Hogeland is er sprake van een minder sterke positieve ontwikkeling ten opzichte van de referentiegemeenten (respectievelijk +13,2%-punt ten opzichte van +16,6%-punt).

- Het aandeel woningen met een energielabel A of hoger ligt over het algemeen lager in de aardbevingsgemeenten dan in de referentiegemeenten. We zien in deze gebieden relatief veel grote en oude huizen, vaker slecht onderhouden en minder goed geïsoleerd.³¹ Dit vertaalt zich naar hoog energieverbruik en lage energielabels. De gemeente Groningen vormt de uitzondering, hier ligt het aandeel hoger dan in de referentiegroep.

³¹ Mulder, P., Batenburg, A., & Dalla Longa, F. (2023). *Energiearmoede in Nederland 2022: Een actuele inschatting op nationaal en lokaal niveau* (TNO-rapport 2023 P10210). TNO.



Sub-indicator: tevredenheid met het leven

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	L4	+0,2	85,0%	-2,3	76,7%	-2,2	84,5%	-3,2	81%	+1,7	83,1%	-2,0	80,5%
Gemiddelde in de referentiegroep		-0,9	87,6%	-3,1	80,8%	-1,4	87,5%	-1,6	85,9%	-2,0	86,3%	-1,5	84,2%

L4 Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven

- De tevredenheid met het leven is in de provincie Groningen in 2023 ten opzichte van 2018 gedaald naar 80,5% (-2%-punt) en is lager dan het landelijke gemiddelde (84,2%). De daling in de provincie Groningen is sterker dan de landelijke daling (-1,5%-punt), waarmee de afstand tot het landelijk gemiddelde groter is geworden. De landelijke dalende trend is sinds 2020 ingezet.
- In de aardbevingsgemeenten is de tevredenheid met het leven in 2023 het hoogst in Eemsdelta (85,0%) en het laagst in Groningen (76,7%).
- In Eemsdelta en Oldambt ontwikkelde de tevredenheid met het leven zich positief (respectievelijk +0,2%-punt en +1,7%-punt) ten opzichte van 2018. Voor de andere aardbevingsgemeenten

geldt dat de tevredenheid met het leven zich negatief ontwikkelde ten opzichte van 2018. In de gemeente Groningen, Het Hogeland en Midden-Groningen was de ontwikkeling daarnaast ook negatiever dan het gemiddelde in de referentiegebieden. Het fundament voor een hoge(re) tevredenheid met het leven wordt gevormd door inkomen en onderwijs³², beiden zijn in Groningen gemiddeld lager dan landelijk.³³ Daarnaast zijn de ervaren gezondheid en tevredenheid met wonen zeer belangrijke bouwstenen voor de tevredenheid met het leven: het lagere uitgangspunt qua ervaren gezondheid en de impact van de aardbevingen op de woontevredenheid bieden een mogelijke verklaring voor de negatieve ontwikkeling in tevredenheid met het leven in Groningen.³⁴

³² Kloosterman, R., Akkermans, M., Tummers-van der Aa, M., Wingen, M., & Reep, C. (2021, 14 december). *Welzijn en stress bij jongeren in coronatijd*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

³³ van Beuning, J., & Akkermans, M. (2020, 30 november). *Regionale verschillen in geluksbeleving en tevredenheid met het leven in 2013-2019*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

³⁴ Sociaal Planbureau Groningen (2021). *Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?* November 2021. Groningen: Sociaal Planbureau Groningen



Sub-indicator: tevredenheid met de woning

		OOST-GRONINGEN		DELFIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woning (2024)	L5	+0,3	86,8%	-2,4	77,9%	-5,4	79,3%	-4,0	80,8%	-2,1	82,5%

L5 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau

- In de provincie Groningen is 80,8% van de inwoners in 2024 tevreden met zijn of haar eigen woning. Landelijk is dit 82,5%. In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woning het hoogst (86,8%) en in de COROP-regio Delfzijl en omgeving het laagst (77,9%).
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woning in de provincie Groningen, zien we een afname van de tevredenheid van 84,8% in 2018 naar 80,8% in 2024 (-4%-punt). Landelijk is de tevredenheid met de woning iets minder sterk afgenomen van 84,6% in 2018 naar 82,5% in 2024 (-2,1%-punt).
- We zien op het niveau van COROP-regio's een meer afwisselend beeld. In de regio Oost-Groningen is de tevredenheid licht gestegen (+0,3%-punt). In de regio Delfzijl en omgeving is er sprake van een daling van -2,4%-punt en in Overig Groningen is er een daling van -5,4%-punt gemeten.
- Een mogelijke verklaring voor de afname van de tevredenheid is aardbevingsschade aan de woningen. Al sinds 2016 toont onderzoek van Gronings Perspectief aan dat inwoners met (meervoudige) schade aan de woning zich onveiliger voelen dan inwoners zonder woningschade.³⁵ Uit interviews die door Gronings Perspectief zijn gehouden blijkt dat ook degenen die zich niet onveilig voelen, constant alert zijn.³⁶ Onderzoek uit 2025 laat zien dat hier nog geen verandering in is, veel Groningers voelen zich nog onveilig in hun woning.³⁷

³⁵ Postmes, T., Stroebe, K., Richardson, J., LeKander, B., Greven, F., & Broer, J. (2018). *Gevolgen van bodembeweging voor Groningers: Ervaren veiligheid, gezondheid en toekomstperspectief 2016-2017*. Heymans Institute, University of Groningen

³⁶ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

³⁷ D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4*. Rijksuniversiteit Groningen.



Sub-indicator: tevredenheid met de woonomgeving

		OOST-GRONINGEN		DELFIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woonomgeving (2024)	L6	-2,3	83,5%	-8,3	76,4%	-2,8	80,3%	-3,2	80,7%	-0,7	82,6%

L6 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau

- In de provincie Groningen is in 2024, 80,7% tevreden met de woonomgeving, minder dan gemiddeld in Nederland (82,6%). In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woonomgeving het hoogst (83,5%) en in de COROP-regio Delfzijl en omgeving het laagst (76,4%). Deze relatieve lagere tevredenheid kan veroorzaakt worden door de problematiek vanuit de aardbevingen en de ervaringen met de versterkings- en hersteloperatie.^{38, 39}
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woonomgeving in de provincie Groningen, zien we een afname van de tevredenheid van 83,9% in 2018 naar 80,7% in 2024 (-3,2%-punt). Landelijk is de tevredenheid met de woonomgeving iets minder sterk afgenomen; van 83,3% in 2018 naar 82,6% in 2024 (-0,7%-punt).
- We zien een afname in de tevredenheid met de woonomgeving in alle drie COROP-regio's in Groningen. De afname in de tevredenheid is het grootst in de COROP-regio Delfzijl en omgeving (van 84,7% in 2018 naar 76,4% in 2024). Een mogelijke verklaring hiervoor kan worden gevonden in de eerder genoemde lagere ervaren veiligheid door de aardbevingsschade. Daarnaast laat onderzoek onder het Groninger Panel zien dat inwoners in deze regio minder goed scoren op hun veiligheid, leefbaarheid en tevredenheid met werkgelegenheid.⁴⁰ Dit heeft mogelijk invloed op de mate waarin men tevreden is met de woonomgeving.

³⁸ Postmes, T., Stroebe, K., Richardson, J., LeKander, B., Greven, F., & Broer, J. (2018). *Gevolgen van bodembeweging voor Groningers: Ervaren veiligheid, gezondheid en toekomstperspectief 2016-2017*. Heymans Institute, University of Groningen.

³⁹ Postmes, T., Zijlstra, A., Schreuder, W., & Busscher, N. (2024). *De Staat van Groningen: een inventarisatie van het Noord-Nederlandse monitor- en onderzoekslandschap*. Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen.

⁴⁰ Sociaal Planbureau Groningen (2021). *Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?* November 2021. Groningen: Sociaal Planbureau Groningen



Ervaren outcome: tevredenheid met leefbaarheid in dorp of wijk

		EEMSDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Rapportcijfer tevreden met de leefbaarheid in dorp of wijk (2024)	EL1	+0,0	7,3	+0,1	7,8	+0,1	7,7	+0,1	7,5	+0,0	7,3	+0,0	7,6

- Groningers zijn tevreden over de leefbaarheid in hun dorp of wijk. In termen van een rapportcijfer geven Groningers de leefbaarheid van hun woonbuurt eind 2024 gemiddeld een 7,6. Dit rapportcijfer is ten opzichte van 2018 hetzelfde gebleven. De ervaren leefbaarheid in de aardbevingsgemeenten ligt rond het provinciale gemiddelde van 7,6, variërend van een 7,3 in Eemsdelta en Oldambt tot een 7,8 voor gemeente Groningen.
- In alle gemeenten in de tevredenheid met de leefbaarheid in het dorp of de wijk tussen 2018 en 2024 stabiel gebleven of licht toegenomen.
- Wonen in de aardbevingsgemeenten maakt een significant verschil als het gaat om de ervaren leefbaarheid, met name als we kijken naar individuele schademeldingen⁴¹. Groningers met meervoudige schade rapporteren gemiddeld een lager cijfer voor de leefbaarheid (een 7,3 bij meervoudige schade t.o.v. een 8,0 zonder schade). Dat geldt ook voor de ervaren ontwikkeling in leefbaarheid.

⁴¹ De vragen over schademeldingen zijn gesteld voor onderzoek van Gronings Perspectief in oktober 2024. De data is op persoonsniveau gekoppeld.



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk (erg) vooruit is gegaan

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk de afgelopen 12 maanden (erg) vooruit is gegaan (2024)	EL2	-0,2	6,4%	+0,1	8,0%	-0,2	11,0%	-3,8	4,1%	-14,8	3,1%	-4,0	5,6%

- Een kleine groep Groningers heeft een verbetering van de leefbaarheid ervaren (5,6%). Dat is een daling van 4,0%-punt ten opzichte van 2018. De grootste groep vond in 2024 dat vergeleken met 12 maanden ervoor de leefbaarheid in hun dorp of wijk gelijk was gebleven (72%, cijfer niet in tabel opgenomen). Ruim een op de vijf Groningers vindt dat de leefbaarheid achteruit is gegaan in het afgelopen jaar (22%). Groninger panelleden geven aan dat de leefbaarheid onder druk kan komen te staan door gebrekkig onderhoud van de publieke ruimte (groen, wegen en fietspaden), het verdwijnen van voorzieningen en overlast veroorzaakt door andere bewoners.
- Er zijn opvallende verschillen tussen de vijf aardbevingsgemeenten: in Oldambt geeft slechts 3,1% van de inwoners aan dat zij een verbetering van de leefbaarheid hebben ervaren. In Het Hogeland en Groningen gaat dat om respectievelijk 11,0% en 8,0%.
- In Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland is het percentage ten opzichte van 2018 weinig veranderd. Het grootste verschil ten opzichte van 2018 is gemeten in Oldambt en betreft een negatieve ontwikkeling (-14,8%-punt). Het algemene rapportcijfer over de leefbaarheid van eigen dorp of wijk is echter gelijk gebleven in deze periode in Oldambt (zie vorige tabel).



Ervaren outcome: ervaren mobiliteit

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
			Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde
Hoe moeilijk of makkelijk kunt u bewegen en reizen op een schaal van 1 tot 10? (2024)	EL3		8,3		8,5		8,3		8,3		8,5		8,5

* Door een nieuwe meetmethode is er een trendbreuk tov vorige monitor. We geven daarom geen ontwikkeling weer.

- Groningers zijn in 2024 zeer tevreden met hun eigen mobiliteit. Gemiddeld wordt dit met een rapportcijfer van een 8,5 gewaardeerd.
- Door een nieuwe meetmethode is het niet mogelijk een directe vergelijking te maken met eerdere jaren, maar uit eerder onderzoek via het Groninger Panel blijkt dat er door de jaren heen altijd sprake is van een hoge waardering voor de eigen ervaren mobiliteit. Deze hoge waardering is dus stabiel gebleven.
- De inwoners uit Eemsdelta, Het Hogeland en Midden-Groningen geven met een 8,3 een iets lager rapportcijfer dan het gemiddelde uit de provincie. In de gemeenten Groningen en Oldambt is het rapportcijfer gelijk aan het provinciale gemiddelde.
- Uit de onderliggende data blijkt dat het overgrote deel van de Groningers een auto heeft en alle voorzieningen vrij eenvoudig kan bereiken. Oudere Groningers (75 jaar en ouder) waarderen de eigen mobiliteit iets minder, maar nog steeds zeer hoog (8,3). De kleine verschillen tussen de gemeenten zijn niet significant. Ander onderzoek naar de ervaren mobiliteit in Groningen laat zien dat er een hoge tevredenheid is, met name bij inwoners die een auto bezitten.⁴²

⁴² Pot, F. J. (2025). *Perceived accessibility and transport equity: Does satisfaction imply perceived sufficiency of opportunities?* Transportation Research Part A: Policy and Practice 198.



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuurhistorische elementen in de laatste 5 jaar vooruit is gegaan

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuur historische elementen, zoals wierden, borgen en kerken, de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan (2024)	EL4	-3,4	11,0%	-4,4	11,4%	+0,1	17,4%	-3,6	11,4%	-5,0	3,9%	-4,1	9,1%

- De tevredenheid met de woonomgeving kan samenhangen met de aanwezigheid van cultuurhistorische elementen. In Groningen worden met name elementen als wierden, borgen en kerken gewaardeerd.
- 9,1% van de Groningers vindt dat de kwaliteit van deze elementen in de afgelopen 5 jaar vooruit is gegaan. Dit is lager dan in 2020 (13,2%).
- De ontwikkeling verschilt tussen de gemeenten. In Het Hogeland is de ervaren ontwikkeling het meest positief (17,4% vindt dat de kwaliteit de laatste 5 jaar vooruit is gegaan), in Oldambt is 3,9% deze mening toegedaan. In Oldambt is het verschil met de waardering in 2020 ook het grootst (-5,0%-punt).



Conclusie

- De Groningse aardbevingsgemeenten voldeden zowel in 2024 niet aan de hoofdambitie van Nationaal Programma Groningen op dit onderwerp: de leefbaarheid bleef gelijk ten opzichte van 2018 en er is sprake van een minder sterke positieve ontwikkeling ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegebieden.
- Wat betreft de sub-indicatoren voor de ambitie Leefbaarheid, observeren we relatief vaak lagere scores en negatieve ontwikkelingen in de aardbevingsgebieden. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de ervaren gezondheid, de tevredenheid met de woning en de woonomgeving en de huidige kwaliteit van de woning. De impact van ondervonden schade aan de woning door gaswinning is hierbij noemenswaardig. Meer schade hangt

samen met een grotere achteruitgang in de ervaren leefbaarheid in het afgelopen jaar en met een lagere waardering voor de leefbaarheid in het algemeen.

- De ontwikkeling van de tevredenheid met het leven kent zowel landelijk, provinciaal als gemeentelijk sinds 2020 een dalende trend. De tevredenheid met het leven ligt in de aardbevingsgemeenten lager dan het gemiddelde van de referentiegebieden. Naast de lagere inkomens en opleidingsniveaus in Groningen, biedt ook hier de impact van de aardbevingsschade op de woon- tevredenheid en de ervaren gezondheid een verklaring voor een lagere tevredenheid met het leven in Groningen vergeleken met de referentiegebieden.

Raakvlakken met overige ambities

- Het valt op dat de inwoners van de provincie Groningen in grote aantallen tevreden zijn met hun leven (80,5%). Op basis van de lage scores van de objectief gemeten leefbaarheid via de Leefbaarometer en de beschreven knelpunten als een groter aandeel inwoners zonder vervolgopleiding, hogere werkloosheid en lager inkomen, ligt dit niet in de lijn der verwachting. Op het eerste gezicht lijkt er sprake van een schijnbare tegenstelling. Mogelijke verklaring voor deze ogenschijnlijke tegenstelling is de hoge waardering die Groningers toekennen aan 'gezond', 'leefkwaliteit', 'ruimte' en 'veiligheid' als het gaat om brede welvaart (aspecten van brede welvaart die Groningers het meest belangrijk vinden).
- Uit de verdiepende analyse van de BWI komt duidelijk de impact van ervaren gezondheid naar voren. In de provincie Groningen behoort gezondheid tot een van de drie sterkste brede welvaartsverlagende factoren. Het percentage volwassen inwoners van Groningen dat zijn gezondheid als (zeer) goed ervaart, daalde tussen 2016 en 2024 naar 73,9% (-2,0%-punt). Anders dan in de vorige monitor draagt tevredenheid met de woonom-

geving in iets mindere mate negatief bij aan de ontwikkeling van brede welvaart. In plaats daarvan zien we in de provincie Groningen een grotere negatieve invloed op de brede welvaart door de toename in het aantal misdrijven en ondervonden delicten. Dit wijst erop dat het gevoel van veiligheid achteruit is gegaan.

- Binnen de groep aardbevingsgemeenten verschilt de mate waarin de indicatoren van dit hoofdstuk invloed hebben op de ervaren brede welvaart. Uit de BWI kwam naar voren dat gezondheid de brede welvaart negatief heeft beïnvloed in de gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland en Midden-Groningen.
- Daarnaast heeft de tevredenheid met de woonomgeving en de woning in Eemsdelta, Groningen en Oldambt een negatieve invloed gehad op de ontwikkeling van de brede welvaart. Het belang van wonen in de context van brede welvaart wordt regelmatig bevestigd. Uit verdiepend onderzoek onder het Groninger Panel bleek de woning en woonomgeving de grootste 'bouwsteen' van een tevreden leven (samen met ervaren gezondheid,



waarbij bij beide van belang is dat de basis op orde is, namelijk onderwijs en inkomen). Ook Aalders⁴³ en anderen (2021) laten zien dat verandering van brede welvaart vooral toegeschreven kan worden aan de dimensie huisvesting: “regio’s met een beperkte verhoging van brede welvaart kampen met een sterke verslechtering van de woontevredenheid”. Dit is vooral zichtbaar in de oostelijke gemeenten in Groningen.

- Uit de leefbaarometer kwam naar voren dat de gemeenten Groningen en Oldambt negatief scoren op de dimensie veiligheid. Dit lijkt samen te hangen met de ontwikkeling in de BWI. Hieruit bleek namelijk dat het aantal misdrijven en ondervonden delicten een van de drie sterkst brede welvaartsverlangende factoren is in gemeente Groningen. Daarnaast heeft het aantal misdrijven de ontwikkeling van brede welvaart negatief beïnvloed in Eemsdelta, Het Hogeland, en Oldambt.

⁴³ Aalders en anderen (2021) *Laat herstel brede welvaart niet weer tien jaar duren*. Auteurs: Rogier Aalders, Bas van Bavel, Sjoerd Hardeman, Tanja van der Lippe, Robin Philips, Otto Raspe, Auke Rijpma, Erik Stam. RaboResearch, Rabobank en Universiteit Utrecht



3.4 Natuur en Klimaat

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Living Planet index						✗
HOOFDINDICATOR Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie	✓	✗	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie	✗	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Emissies van fijnstof naar lucht (PM_{2,5})	✓	✓	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies						
SUBINDICATOR Hittestress						
SUBINDICATOR Wateroverlast						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Natuur & Klimaat. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdindicator: Living Planet Index (LPI)

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Living Planet index (2023)	N1	98,2	132,1
Gemiddelde in de referentiegroep		98,8	104,0

N1 Definitie: De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.

- De ambitie van Nationaal Programma Groningen is dat de regio beter presteert op de Living Planet Index (LPI) dan het landelijk gemiddelde. De LPI geeft de geïndexeerde trend weer van de populatieomvang van in Groningen aanwezige fauna,⁴⁴ met 1990 als basisjaar. Om te voldoen aan de doelstelling, moet de ontwikkeling van de LPI in de programmaperiode in Groningen positiever zijn dan de landelijke.
- De Groningse LPI heeft zich ten opzichte van de nulmeting negatiever ontwikkeld dan landelijk. Daarmee voldeed Groningen in 2023 niet aan de gestelde ambitie uit het programma-kader. Groningen kende ten opzichte van de nulmeting in 2018 een lichte daling in de geïndexeerde trend. Het afgelopen jaar heeft de Groningse LPI een duidelijke inhaalslag gemaakt op de landelijke trend, waarmee beide indexcijfers net onder het niveau van de nulmeting liggen.
- In absolute zin ontwikkelt de populatieomvang van de soorten die in Groningen voorkomen zich sinds 1990 significant positiever dan landelijk. Na een periode van groei stabiliseert de LPI zowel landelijk als in Groningen. Sinds 2015 zien we in Groningen van jaar op jaar een lichte afname van de LPI. Op landelijk niveau is die afname sinds 2015 een stuk kleiner.
- De populaties van de fauna in Groningen worden ondergebracht in verschillende soortgroepen. Wanneer de trend van deze soortgroepen in Groningen wordt vergeleken met de trend in de rest van Nederland valt op dat de populatie dagvlinders en libellen zich in Groningen sinds de nulmeting negatiever ontwikkelt. Echter, de daling in populaties was in de rest van Nederland al eerder te zien. Als we dus kijken naar de ontwikkeling over een lange periode is de ontwikkeling in Groningen vaak gelijk of beter dan de landelijke ontwikkeling. Dit geldt niet voor de populaties boerenlandvogels, die zich in Groningen duidelijk negatiever ontwikkelen dan landelijk, zowel tijdens de programmaperiode als over een langere tijd.
- Het is daarom belangrijk om bij de LPI te vermelden dat een ontwikkeling in de populatieomvang van fauna over een langere tijd in kaart moet worden gebracht. Schommelingen over één of enkele jaren kunnen verschillende oorzaken hebben, zoals weerspatronen of andere zaken. Hoe langer de programmaperiode voortduurt, hoe meer zicht we krijgen op de trendmatige ontwikkeling in biodiversiteit in Groningen.

⁴⁴ Het gaat hierbij om fauna waarvoor voldoende data op provinciaal niveau beschikbaar is. Om de ontwikkeling in Groningen te toetsen aan de landelijke, wordt de vergelijking gemaakt met de landelijke LPI op basis van dezelfde soortenset. Dat wil zeggen dat soorten die elders in Nederland voorkomen en in Groningen niet, niet worden meegenomen in de landelijke referentie. Op deze manier wordt een zuiverder vergelijking tussen de landelijke en de Groningse ontwikkeling gemaakt.



Hoofdindicator: broeikasgasemissies per inwoner

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Inclusief elektriciteitsproductie (2023)	N2	84,7	43,8	75,1	3,9	55,3	136,1	66,4	7,8	70,2	7,7	61,3	19,6
Gemiddelde in de referentiegroep		85,3	8,5	71,9	4,1	96,3	12,0	74,7	18,4	80,4	7,5	77,5	9,4
exclusief elektriciteitsproductie (2023)	N3	103,6	34,7	74,1	3,8	93,2	11,8	66,3	7,8	70,2	7,7	83,0	8,7
Gemiddelde in de referentiegroep		85,3	8,5	72,4	4,0	96,5	11,9	85,0	18,4	80,4	7,5	82,9	7,8

N2 Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF₆) in CO₂-equivalenten per inwoner, ton CO₂-equivalent per inwoner

N3 Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie ton CO₂-equivalent per inwoner

- De uitstoot van broeikasgassen per inwoner in de provincie Groningen lag in 2023 38,7% lager dan in de startsituatie in 2018, met 19,6 ton CO₂-equivalenten.⁴⁵ Landelijk daalde de uitstoot per inwoner in die periode met 22,5%. De absolute uitstoot per inwoner ligt in Groningen nog wel flink hoger dan in Nederland. Dit wordt veroorzaakt door de grote energiewinning die in de provincie plaatsvindt. Deze sector is goed voor ruim de helft van de totale uitstoot in de provincie. Dat aandeel is de afgelopen jaren gedaald.
- De grote invloed van de elektriciteitsproductie in de broeikasgasemissies van de provincie Groningen zijn zichtbaar wanneer er wordt vergeleken met de broeikasgasuitstoot zonder deze sector. Dan ligt de uitstoot per inwoner met 8,7 ton CO₂-equivalenten een stuk dichterbij het landelijke cijfer van 7,8 ton. De afname in de uitstoot van broeikasgassen sinds de startsituatie ligt dan op 17,0%, nagenoeg gelijk met de landelijke afname van 17,1%.
- Vier van de vijf gemeenten presteren beter dan de referentiegroepen als we kijken naar uitstoot inclusief elektriciteitsproductie. Alleen de gemeente Groningen presteert slechter dan haar referentiegroep. Voor alle gemeenten geldt dat de broeikasgasemissies inclusief elektriciteitsproductie sinds de startsituatie zijn afgenomen.
- Voor de broeikasgasemissies zonder elektriciteitsproductie zien we een ander beeld. De gemeenten Midden-Groningen en Oldambt presteren vrijwel identiek en ook beter dan de referentiegroepen, gezien de elektriciteitsproductie daar nihil is. Het Hogeland presteert ook beter dan haar referentiegroep, ook als de daling in de dominante elektriciteitsproductie niet wordt meegenomen. Gemeente Groningen presteert ook hier slechter dan haar referentiegroep, al is het verschil wel kleiner dan bij de emissies inclusief elektriciteitsproductie. De gemeente Eemsdelta had in 2023 een hogere uitstoot exclusief elektriciteitsproductie dan in 2018.

⁴⁵ CO₂-equivalenten zijn een maatstaf om aan te geven in welke mate een broeikasgas bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Zo is het effect van methaan op de opwarming van de aarde 28 keer zo sterk als dat van CO₂ (IPCC AR5). Emissie van 1 kg methaan (CH₄) kan dan ook worden uitgedrukt als emissie van 28 kg CO₂-equivalenten.



- In 2023 is er in de hele breedte sprake van lagere emissies, vooral wanneer elektriciteitsproductie wordt meegenomen. Dit is te verklaren door de grote stijging van de gasprijs, waardoor er minder elektriciteit is opgewekt met gas. Ook hebben de hogere energieprijzen gezorgd voor minder economische activiteit, de belangrijkste drijfveer voor broeikasgasemissies.
- De uitstoot van de vijf gemeenten per inwoner verschilt sterk, ingegeven door de sectorstructuur van de economie en demografie van die gemeente.
 - Voor de gemeente Eemsdelta geldt dat de uitstoot voor een zeer groot gedeelte wordt bepaald door afvalverbranding, chemische industrie en de energiesector. Met name in de chemische industrie daalde de uitstoot in 2023 flink.
 - De gemeente Groningen heeft als dichtbevolkte gemeente vooral te maken met uitstoot uit de consumentensector (specifiek vuurhaarden) en verkeer en vervoer. Waar de broeikasgasemissies van verkeer en vervoer gelijk bleven ten opzichte van 2022, nam de uitstoot van vuurhaarden af. De emissies van de industrie stegen licht.
- In de gemeente Het Hogeland heeft elektriciteitsopwekking een zeer sterke vertegenwoordiging in de broeikasgasemissies met meer dan 90%. In deze sector, en dus ook in de totale gemeente, namen de emissies in 2023 sterk af, met name door een verminderde inzet van kolencentrales ten opzichte van 2021 (waar deze inzet juist sterk was toegenomen). Als we kijken naar de andere sectoren, zien we een redelijk constant beeld, met uitzondering van de stilliggende passagiersschepen in de Eemshaven. Deze sector had in 2022 nog een hoge uitstoot en daalde in 2023 weer hard na het verdwijnen van de sector.
- In de gemeente Midden-Groningen zijn de sectoren verkeer en vervoer, landbouw, industrie en vuurhaarden de grootste emissieoorzaken. In al deze sectoren nam de uitstoot af, met vooral een grote afname in uitstoot bij (stro-)kartonproductie. Daarnaast was er in 2023 ook een daling van emissies bij consumenten.
- De gemeente Oldambt heeft als grootste emissiebronnen de sectoren landbouw, verkeer en vervoer en vuurhaarden. Met name de emissies van vuurhaarden en de papierindustrie zijn in 2023 afgenomen. Daarnaast was er ook nog een (verdere) daling in emissies uit de olie- en gaswinning.



Sub-indicator: emissies van fijnstof (PM_{2,5})⁴⁶ naar lucht

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Emissies van fijnstof naar lucht (PM _{2,5}) (2023)	N4	65,3	81.652	71,4	101.172	76,3	88.939	86,9	65.584	94,2	47.194	81,8	587.364
Gemiddelde in de referentiegroep		94,7	49.691	84,7	81.938	109,7	51.562	69,7	87.621	88,4	41.422	86,6	16.023.481

N4 Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit

- Lokale fijnstofuitstoot draagt - samen met onder meer 'import'⁴⁷ van fijnstof uit het buitenland - onder invloed van weersomstandigheden bij aan hogere fijnstofconcentraties in de lucht. Dit leidt tot vermindering van de luchtkwaliteit en kan negatieve gezondheidseffecten teweegbrengen. Met name fijnstofdeeltjes met een doorsnee van minder dan 2,5 micrometer (PM_{2,5}) zijn schadelijk voor de gezondheid.
- In de provincie Groningen zijn de emissies van fijnstof ten opzichte van de nulmeting met 18,2% afgenomen, terwijl er landelijk een afname van 13,4% is te zien. Hiermee presteert de provincie Groningen beter dan landelijk, en ook significant meer dan in de Monitor 2024. Dat komt omdat de fijnstofuitstoot in de provincie Groningen in 2023 flink daalde vergeleken met de uitstoot in 2022, terwijl de landelijke uitstoot van fijnstof minder daalde.
- Drie van de vijf gemeenten presteren beter dan hun referentiegroepen. Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland hebben allemaal een significant hardere daling dan de referentiegroepen. Dit zijn ook de gemeenten waar de initiële fijnstofuitstoot in 2018 hoog lag. De gemeenten Midden-Groningen en Oldambt presteren slechter dan hun referentiegroep, ondanks dat in beide gemeenten de uitstoot is gedaald ten opzichte van 2018.
- Per gemeente zijn er verschillende bronnen die bijdragen aan de fijnstofuitstoot en de ontwikkeling daarvan. Voor alle gemeenten geldt dat fijnstofuitstoot lokaal in grote mate wordt beïnvloed door verkeer, gebruik van hout in open haarden en industrie. Overal was een toename te zien bij de uitstoot van vuurwerk, vanwege het opheffen van het landelijk vuurwerkverbod na de coronaperiode. Afwijkend is:
 - In de gemeente Eemsdelta is er een grote afname in de uitstoot van de bouwmaterialenindustrie vergeleken met 2022.
 - In de gemeente Groningen was er een sterke daling te zien in de uitstoot van de sectoren industrie en verkeer en vervoer.
 - Voor Het Hogeland is er een sterke daling van fijnstofuitstoot in 2023 uit de sector verkeer en vervoer. Het betreft hier met name de scheepvaart, en passagiersdiensten in het bijzonder. Dit vanwege het verdwijnen van de overtocht naar Noorwegen uit de Eemshaven. Ook in de elektriciteitsproductie was een grote daling van de fijnstofuitstoot zichtbaar.

⁴⁶ In dit hoofdstuk wordt met fijnstof altijd fijnstof (PM_{2,5}) bedoeld.

⁴⁷ Het RIVM schat op basis van modelmatige berekeningen in dat gemiddeld tweederde van de fijnstofconcentratie door buitenlandse bronnen wordt veroorzaakt.



- In de gemeente Midden-Groningen is er een grote vertegenwoordiging van de bouwmaterialenindustrie en vervaardiging van papier(waren) in de fijnstofuitstoot. Bij zowel de vervaardiging van papier(waren) als de bouwmaterialenindustrie nam de uitstoot af.
- In de gemeente Oldambt is er naast de bronnen die overal gelden (verkeer, vuurhaarden en industrie) vooral uitstoot bij de vervaardiging van lijm. In 2023 was de uitstoot in alle sectoren vergelijkbaar met het jaar daarvoor.



Sub-indicator: ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2017	Meest recente waarde
Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies (2017)*	N5	n nb	17,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		n nb	38,0%

N5 Jaarlijkse gemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM_{2,5}

- Bij deze sub-indicator wordt op provinciaal niveau het aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit geregistreerd. Omdat de kwaliteit van het ecosysteem van landnatuur langzaam verandert, is er niet jaarlijks een registratie van deze cijfers. De cijfers die nu in de Monitor staan betreffen cijfers over 2017 die in 2020 zijn gepubliceerd. De cijfers worden elke 5-6 jaar geactualiseerd, wat betekent dat we in de Monitor 2026 nieuwe cijfers over de ecosysteemkwaliteit van de landnatuur

in de provincie kunnen rapporteren. In de nulmeting was het aandeel landnatuur in Groningen met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit 17,0%. Dat is ruim onder het landelijke beeld van 38,0%. De volgende waarde moet uitwijzen of de kwaliteit van de landnatuur in Groningen zich tijdens de programmaperiode beter heeft ontwikkeld dan de kwaliteit van de landnatuur in Nederland.



Sub-indicator: hittestress

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van hitte in afgelopen jaar (2024)	N6	+1,1	16,9%	-7,0	9,1%	+0,7	7,9%	-2,6	7,9%	+4,4	16,2%	-2,7	10,1%

N6 Percentage inwoners dat heeft aangegeven hitte te hebben ervaren in het afgelopen jaar

- Hittestress komt vooral voor in steden. Uit de nulmeting bleek dat er in Groningen nauwelijks hittestress voorkomt, als er gekeken wordt naar de oppervlakte binnen een gemeente waar meer dan 14 warme nachten per jaar voorkomen.
- Groningers ervaren echter wel degelijk hitte. Het percentage Groningers dat hitte ervaart ligt op 10,1%, variërend van 7,9% in Het Hogeland en Midden-Groningen tot 16,9% in Eemsdelta. Opvallend hierbij is dat de ervaren hitte in de meest verstedelijkte gemeente, namelijk Groningen, duidelijk afnam sinds 2020.

Ook in Midden-Groningen nam de ervaren hittestress af. In de andere gemeenten, met een lagere bevolkingsdichtheid, zien we juist een hoger percentage ervaren hittestress in 2024 ten opzichte van 2020. Een deel van de verklaring kan liggen in de bevolkingssamenstelling van de gemeenten. Ouderen hebben vaak bovengemiddeld last van hitte, waar voor jongeren het tegenovergestelde geldt. In de gemeente Groningen wonen bovengemiddeld veel studenten, die in de zomers minder in de gemeente verblijven.



Sub-indicator: wateroverlast

		EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van wateroverlast in afgelopen jaar (2024)	N7	-3,3	1,7%	-0,5	2,7%	-1,3	0,7%	-1,2	2,0%	+2,2	7,0%	-0,6	2,6%

N7 Percentage inwoners dat heeft aangegeven wateroverlast te hebben ervaren in het afgelopen jaar

- In de nulmeting bleek dat het aantal dagen dat er in het huidige klimaat extreme neerslag valt (gemiddeld aantal dagen >25mm) en er objectief sprake is van wateroverlast, in de provincie Groningen lager ligt dan in de rest van Nederland.
- In 2024 gaf 2,6% van de inwoners in de provincie Groningen aan vaak last te hebben gehad van wateroverlast, dat is een lager percentage dan in 2020. In de meeste gemeenten is sprake van een zeer lichte afname ten opzichte van 2020. Uitzondering is de gemeente Oldambt, waar er een stijging is van inwoners die aangeven vaak last te hebben gehad van wateroverlast. In deze gemeente ligt het percentage inwoners dat dit aangeeft met 7,0% ook een stuk hoger dan in de andere gemeenten.



Ervaren outcome: rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN- GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen (2024)	EN1	+0,0	7,3	+0,1	7,8	+0,1	7,7	+0,1	7,5	+0,0	7,3	+0,0	7,6

- Er zijn relatief weinig veranderingen in de ervaren aantrekkelijkheid van het Groningse landschap in 2024 ten opzichte van 2020. Voor de provincie blijft het gemiddelde cijfer dat Groningers geven gelijk met een 8,0. Inwoners van de gemeente Het Hogeland scoren de aantrekkelijkheid met een 8,2 gemiddeld het hoogst.



Ervaren outcome: belangrijkste aspecten van het Groninger landschap

		EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
		Top 3	Top 3	Top 3	Top 3	Top 3	Top 3
Belangrijkste aspecten van het Groninger landschap (2024)	EN2	1. De weidsheid van het landschap	1. De weidsheid van het landschap	1. De weidsheid van het landschap	1. De weidsheid van het landschap	1. De rust	1. De rust
		2. De rust	2. De rust	2. De rust	2. De rust	2. De weidsheid van het landschap	2. De weidsheid van het landschap
		3. Het cultuurlandschap	3. Het cultuurlandschap	3. Het cultuurlandschap	3. Het cultuurlandschap	3. De variatie van het landschap	3. Het cultuurlandschap

- In alle gemeenten worden de rust en weidsheid van het Groningse landschap benoemd als belangrijkste aspecten. Ook het cultuurlandschap komt in verschillende gemeenten terug.



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan

		EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan (2024)	EN3	-5,4	13,0%	-2,7	17,9%	-3,4	12,9%	-14,1	16,8%	+0,7	13,4%	-5,8	14,2%

- Als we kijken naar de ervaren ontwikkeling van de landschapskwaliteit zien we dat in de meeste gemeenten minder mensen vinden dat de kwaliteit van het Groningse landschap in de laatste vijf jaar (erg) vooruit is gegaan dan in 2020. Dit percentage is van 20% in 2020 afgenomen naar 14,2% in 2024. Daarmee zet de trend van 2022 zich verder door. In alle gemeenten

neemt het percentage af, van een lichte afname in Het Hogeland en Eemsdelta tot een relatief grote afname van 14,1%-punt in Midden-Groningen. De gemeente Oldambt springt er juist uit met een stijging: in 2020 vond 12,8% van de inwoners nog dat de kwaliteit van het landschap was verbeterd, in 2024 was dit 13,4%.



Conclusies

- Groningen voldoet nog niet aan de ambitie uit het Programmakader op het gebied van Natuur & Klimaat. De ambitie is om beter te presteren op de Living Planet Index dan het landelijk gemiddelde.
- Ten opzichte van de startsituatie in 2018 is de Groningse LPI sterker afgenomen dan haar landelijke equivalent. We constateren dat de ontwikkeling van de LPI in Groningen het afgelopen jaar dichterbij de landelijke ontwikkeling is gekomen. Om aan de ambitie te voldoen zal die trend doorgezet moeten worden.
- Sinds de nulmeting is de uitstoot van broeikasgassen per inwoner in de provincie Groningen fors afgenomen. De absolute

uitstoot per inwoner ligt in Groningen nog wel tweemaal zo hoog als in Nederland, veroorzaakt door de grote energiewinning die in de provincie plaatsvindt, ook ten opzichte van de rest van het land. Ten opzichte van 2022 neemt de uitstoot in de provincie Groningen fors af, grotendeels ingegeven door de hoge gas- en elektriciteitsprijs. Die afname is groter dan landelijk. Echter, ook zonder de elektriciteitsproductie is er een sterke afname van emissies in Groningen, wanneer we de cijfers uit 2023 vergelijken met die van 2022. Daarmee zijn de emissies voor deze selectie nagenoeg gelijk afgenomen als in de rest van Nederland.

Raakvlakken met overige ambities

- Vooral bij de uitstoot van broeikasgassen en fijnstof speelt de economische structuur van de gemeenten en provincie een belangrijke rol. Een verandering in economische activiteit binnen sectoren zoals de elektriciteitsproductie of de chemische industrie kan een aanzienlijke invloed hebben op zowel de emissies van verschillende stoffen als op indicatoren zoals de bruto toegevoegde waarde en de werkgelegenheid. Naarmate er meer duurzame energiedragers worden ingezet binnen de totale energiemix, zowel voor energieopwekking als voor grondstoffen, wordt de samenhang tussen groei en emissies verder afgebroken. Daarnaast kunnen investeringen in duur-

zame energietechnologie ook nieuwe economische kansen en verdienmodellen creëren.

- De cijfers in deze monitor laten de koppeling tussen economische activiteit en broeikasgasemissies duidelijk zien. Het effect van hoge energieprijzen – het (tijdelijk) stilleggen van productie-faciliteiten – heeft een groot effect op de emissies. Dit betekent dat emissies ook duidelijk een conjunctuureffect hebben, naast de invloed van verduurzaming.

4

Verdiepend hoofdstuk Brede welvaart onder jongeren

Nationaal Programma Groningen heeft een duidelijke impactambitie: het verbeteren van de brede welvaart in Groningen. De hoofdambitie van het programma is dat de brede welvaart van de provincie in de loop van de programmaperiode zichtbaar vooruitgaat. Hoofdstuk 1 bespreekt de resultaten van de Brede Welvaart Index NPG (BWI-NPG). De brede welvaart in Groningen is sinds de start van het programma gestegen, maar de provincie staat nog steeds relatief laag op de landelijke ranglijst en de achterstand ten opzichte van andere regio's is niet kleiner geworden. Deze uitkomsten vragen om blijvende aandacht voor factoren die brede welvaart versterken en voor groepen waar verbetering het meest nodig is. Een van de belangrijkste prioriteiten is de positie van jeugd en jongeren. Hun welzijn, ontwikkelingskansen en plek in de samenleving zijn bepalend voor de langetermijneffecten van het programma. Dit sluit aan bij de insteek en ambities van Nij Begun, waarin kansengelijkheid, toekomstperspectief en maatschappelijke veerkracht centraal staan. Dit verdiepende hoofdstuk biedt meer inzicht in de brede welvaart van jongeren. De centrale vraag: hoe gaat het met de Groningse jeugd en wat doet Nationaal Programma Groningen om (deelaspecten van) de brede welvaart onder jongeren te verbeteren?

Gebruikte bronnen en leeswijzer

In dit verdiepende hoofdstuk willen we een beeld schetsen van brede welvaart onder jongeren tot 18 jaar in het aardbevingsgebied. Brede welvaart gaat om **'alles wat het leven de moeite waard maakt'**. Om een dergelijk groot concept meetbaar te maken is voor Nationaal Programma Groningen de BWI-NPG ontwikkeld (zie het hoofdstuk verantwoording voor meer informatie). In de BWI zijn ongeveer 40 variabelen verwerkt die binnen acht thema's vallen: welzijn, materiële welvaart, wonen, gezondheid, arbeid & vrije tijd, samenleving, veiligheid en milieu. Over kinderen tot 18 jaar is echter weinig data beschikbaar waardoor het voor deze doelgroep niet mogelijk is om dezelfde indicatoren te gebruiken. Om toch een zo goed mogelijk beeld te krijgen van hoe het gaat met de Groningse jeugd kiezen we voor een thematische benadering van onderdelen van brede welvaart waar wel data van is.

In dit hoofdstuk bespreken we materiële welvaart, wonen, mentale gezondheid, vertrouwen in de toekomst en licha-

melijke gezondheid (paragraaf 1.1 t/m 1.5). We maken hierbij gebruik van twee primaire bronnen. Allereerst is dat de GGD GHOR Jeugdgezondheidsmonitor die op gemeenteniveau indicatoren bevat over onder meer mentale gezondheid, ervaren gezondheid en leefstijl.⁴⁸ We gebruiken de metingen in 2019 en 2023, waar mogelijk maken we vergelijkingen tussen beide metingen. Voor een aantal variabelen geldt dat er alleen cijfers bekend zijn voor de meest recente meting (2023) en er geen ontwikkelingen kunnen worden weergegeven.⁴⁹

Verder gebruiken we informatie uit verschillende uitvragen aan het Groninger Jeugdpanel van Sociaal Planbureau Groningen.⁵⁰ Het gaat onder meer om hoe zij hun leefomgeving ervaren, hoe zij omgaan met mentale gezondheid, hoe zij de toekomst zien en wat er volgens hen nodig is om de brede welvaart voor jongeren te vergroten. Tenslotte leggen we in paragraaf 1.6 de relatie met projecten die vanuit Nationaal Programma Groningen worden uitgevoerd.

Belangrijkste bevindingen

De meeste jongeren zijn tevreden over de plek waar zij wonen, verder vinden zij de financiële situatie bij hen thuis over het algemeen goed. We zien ook dat de mentale gezondheid van jongeren in de afgelopen jaren is afgeno-

men. Deze afname is sterker in de provincie Groningen dan in Nederland als geheel en sterker in de aardbevingsgemeenten dan in de referentiegroepen.⁵¹ Verder zien we dat in Groningen meer jongeren eenzaam zijn en stress, psychi-

⁴⁸ De Gezondheidsmonitor Jeugd brengt de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van Nederlandse middelbare scholieren in kaart. De digitale vragenlijst wordt ingevuld door leerlingen in de tweede en vierde klas van het regulier voortgezet onderwijs. Elke vier jaar vindt een meting plaats. In het najaar van 2021 is vanwege Corona een extra meting uitgevoerd. We maken geen gebruik van deze extra meting omdat die midden in de Coronapandemie is afgenomen en daardoor een vertekend beeld geeft.

⁴⁹ De tabellen zijn hetzelfde opgezet als in hoofdstuk 3 Outcome. Dat betekent dat we per indicator de ontwikkeling (veelal in procentpunt) en de meest recente waarde laten zien voor de vijf aardbevingsgemeenten en de provincie Groningen. Daarnaast tonen we dezelfde gegevens voor de referentiegroepen. De kleuren in de tabel zijn eveneens op gelijke wijze te interpreteren: is de ontwikkeling in Groningen gunstiger dan in de referentiegroep, dan kleurt de cel groen, is de ontwikkeling in Groningen minder gunstig dan in de referentiegroep dan kleurt de cel rood.

⁵⁰ Met het Groninger Jeugdpanel worden de meningen en ervaringen van jongeren tussen de 12 en 18 jaar (voortgezet onderwijs) in de provincie Groningen in beeld worden gebracht. Aan dit panel nemen jongeren deel die op verschillende scholen voor voortgezet onderwijs zitten. De scholen bevinden zich verspreid over de provincie Groningen en bieden verschillende onderwijstypes. Door middel van een online enquête wordt een vragenlijst bij de leerlingen afgenomen. De uitkomsten worden vervolgens in de klas met hen besproken. Meer informatie op: <https://sociaalplanbureau Groningen.nl/over-het-groninger-panel/over-het-groninger-jeugdpanel>

⁵¹ De afname van de mentale gezondheid van jongeren in der periode 2019-2023 kan mogelijk deels verklaard worden door de Coronapandemie. Deze periode heeft een negatieve invloed gehad op het mentale welbevinden van jongeren. Hierin kan geen verklaring worden gevonden voor het verschil tussen Groningen en Nederland als geheel.

sche klachten en suïcidale gedachten hebben dan de referentiegroepen. Uit recent onderzoek van Nivel in het kader van Gronings Perspectief blijkt dat scholieren die te maken hebben met schade aan de woning door aardbevingen vaker psychische klachten hebben, minder vertrouwen hebben in de toekomst en vaker afwezig zijn van school dan scholieren die geen schade aan de woning hebben door aardbevingen.⁵²

Ook het middelengebruik van jongeren in Groningen ligt hoger dan in de referentiegroepen, hetzelfde geldt voor het risico op problematisch gamegedrag en problematisch gebruik van sociale media. In vrijwel al deze vormen van risicovol gedrag zien we een toename. Die toename is over het algemeen hoger in de provincie Groningen dan gemiddeld in Nederland en hoger in de aardbevingsgemeenten dan in de referentiegroepen.

Hoewel jongeren de regio waarderen, maken zij zich ook zorgen over de toekomst. Deze zorgen gaan enerzijds over mondiale vraagstukken zoals oorlogen, klimaatverandering en migratie. Anderzijds maken jongeren zich zorgen over de leefbaarheid in de regio die volgens hen onder druk staat door het tekort aan betaalbare woningen, het verdwijnen van voorzieningen en het tekort aan activiteiten voor jongeren. Zowel jongeren op het platteland als in de grotere plaatsen voelen zich op de fiets regelmatig onveilig in het verkeer, met name in het donker.

Aan jongeren is gevraagd welke behoeften zij hebben ten aanzien van de in dit hoofdstuk behandelde onderwerpen en hoe de brede welvaart volgens hen - en voor hen - vergroot kan worden.

- De brede welvaart in de regio kan volgens jongeren voor hen allereerst vergroot worden door in te zetten op het behoud van voorzieningen zoals winkels.
- Verder zouden er volgens hen meer activiteiten voor jongeren georganiseerd moeten worden, zodat er 'meer te beleven' is.

- Ook dient er ingezet te worden op een goede infrastructuur. Het gaat daarbij zowel om openbaar vervoer als betere fietspaden en bijbehorende verlichting.
- Wat betreft mentale gezondheid geven jongeren aan dat zij hier wel meer over zouden willen praten. Zij zeggen echter niet altijd een veilige omgeving te hebben om dat in te doen. Daarnaast zouden zij meer willen leren over dit onderwerp, bijvoorbeeld hoe zij stress vroegtijdig kunnen herkennen en hoe zij hier dan mee kunnen omgaan. Het zou jongeren helpen als voor hen duidelijk is bij wie zij terecht kunnen als zij behoefte hebben aan ondersteuning vanwege bijvoorbeeld stress, prestatiedruk of pesten.
- Wat betreft middelengebruik hebben jongeren behoefte aan informatie van personen die hierover meer weten dan zichzelf. Nu worden lessen over dit onderwerp vaak gegeven door leraren, terwijl het kennisniveau van jongeren hierover vaak hoger is dan dat van de leraar.
- Om jongeren voor de regio te behouden zijn er volgens de jongeren zelf enkele belangrijke voorwaarden waaraan moet worden voldaan. Enerzijds moeten er voldoende betaalbare woningen voor hen zijn. Verder willen zij graag betrokken worden en meedenken over de inrichting van hun buurt. Activiteiten en lokale initiatieven voor en door jongeren zouden daarbij ondersteund moeten worden.

Aan de hand van bovenstaande situatie van jongeren in de regio en de behoeften die zij hebben, is gekeken in hoeverre projecten binnen Nationaal Programma Groningen inspelen op deze thema's en specifiek bijdragen aan hun brede welvaart. Daarbij is een selectie gemaakt van projecten die specifiek gericht zijn op de doelgroep jongeren. Hieruit is naar voren gekomen dat deze projecten ten dele inspelen op de situatie en behoeften van jongeren in de regio.

⁵² Penders, J., A. Scherpenzeel, E. Spijkers en M. Dücker (2025). *Het effect van de gaswinningsproblematiek op de gezondheid van scholieren in Groningen*. Nivel: Utrecht.

- Tientallen projecten besteden aandacht aan het versterken van het welzijn, de sociale cohesie en de participatie van jongeren in de regio.
- Meerdere initiatieven zetten zich in op het verbeteren van het onderwijs en het toekomstperspectief van de jongeren.
- Sport- en ontmoetingsvoorzieningen worden verbeterd en jongeren worden actiever betrokken bij de inrichting en ontwikkeling van hun leefomgeving.
- Er wordt ingezet op het organiseren van meer activiteiten voor jongeren en het aantrekkelijker en veiliger maken van hun woonomgeving.

- Ook is er aandacht voor preventie van middelengebruik en gezond opgroeien in een veilige omgeving.

Niet alle behoeften van de jongeren lijken direct bediend te worden door de projecten binnen Nationaal Programma Groningen die zich primair op hen richten. In de geanalyseerde projecten zijn geen initiatieven gevonden die specifiek gericht zijn op het verbeteren van de mentale gezondheid van de jongeren of het behoud van voorzieningen voor in de toekomst. Dit sluit niet uit dat projecten hier indirect aan kunnen bijdragen. Daarnaast is het goed mogelijk dat andere projecten of programma's binnen de provincie en Nationaal Programma Groningen wel bijdragen aan een positieve ontwikkeling op deze uitdagingen.

Materiële welvaart

INDICATOR: MOEITE MET RONDKOMEN	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Enige of grote moeite met rondkomen (2023)	geen data	5,4%	+0,5	5,0%	+0,2	4,5%	+0,8	5,4%	geen data	6,5%	+0,4	5,5%
Gemiddelde in referentiegroep		4,6%	+0,9	4,9%	+0,3	4,0%	-3,3	4,2%		4,9%	+0,2	4,5%

Percentage jongeren dat enige of grote moeite heeft met rondkomen met geld thuis. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- Over het algemeen zijn jongeren tevreden over hun financiële situatie en de manier waarop zij met geld omgaan. De meeste jongeren zijn van mening dat zij thuis goed kunnen rondkomen. In 2023 geeft 5,5% van de jongeren in de provincie Groningen aan dat er thuis enige of grote moeite is om rond te komen. Dit is een procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde en een stijging ten opzichte van 2019.
 - In alle vijf aardbevingsgemeenten ligt het aandeel jongeren dat thuis enige of grote moeite heeft met rondkomen op of boven het landelijk gemiddelde. In alle gemeenten wordt er bovendien slechter gescoord dan in de referentiegroep. In Groningen en Het Hogeland zien we dat het verschil met de referentiegroep kleiner is geworden. In Midden-Groningen zien we de grootste toename (+0,8 procentpunt), terwijl we in de referentiegroep een opvallende afname zien (-3,3 procentpunt). De gemeente Oldambt (6,5%) scoort als enige aardbevingsgemeente hoger dan het Groningse gemiddelde (5,5%).
- In het jeugdpanel geven de scholieren aan dat er thuis meestal voldoende geld is om rond te komen: 86% van de jongeren zegt dat er ‘altijd’ of ‘meestal’ genoeg geld is om rond te komen.⁵³ Iets meer dan de helft (55%) van de jongeren zegt goed met geld om te kunnen gaan. Acht van de tien scholieren (79%) is tevreden met hoeveel geld zij hebben, één op de tien (11%) komt vaak geld tekort. Jongeren praten met name in de thuissituatie over omgaan met geld. Hoewel jongeren het belangrijk vinden dat hier ook aandacht aan wordt besteed op school, is dit niet op alle scholen een vast onderdeel van het lesprogramma.

“IK VIND DAT KINDEREN LES MOETEN KRIJGEN OVER GELD.”

“HET IS WEL EEN KEER LEUK ALS WE IETS OVER GELD OP DE MIDDELBARE SCHOOL HEBBEN.”

53 Uitvraag Jeugdpanel CMO STAMM. Omgaan met geld. 2025. N=163.

Wonen

- In 2023 zijn aan het Groninger Jeugdpanel vragen gesteld over de leefbaarheid in het dorp of de wijk waarin zij wonen.⁵⁴ Hieruit kwam naar voren dat veel Groningse jongeren een sterke band voelen met de provincie.⁵⁵ Zij voelen zich verbonden met de regio en waarderen de rust en ruimte. Driekwart (77%) van de jongeren vindt het dorp of de wijk waarin zij wonen 'fijn om in te wonen', 81% van de jongeren voelt zich er thuis.
- De helft (51%) van de jongeren denkt over 20 jaar nog in de provincie Groningen te wonen. Ze vinden het leven in Groningen fijn en hun familie en vrienden wonen in de buurt. Verder noemen ze de stad Groningen als aantrekkelijk om in te wonen. Ruim een kwart (29%) van deze jongeren denkt dan ook over 20 jaar nog in dezelfde stad of dorp te wonen, zij zien geen reden om te verhuizen.
- Anderzijds vermoedt één op de vijf (20%) jongeren dat zij over 20 jaar juist niet meer in de provincie Groningen wonen. Met name havo en vwo leerlingen overwegen de regio in de toekomst te verlaten omdat volgens hen in andere delen van het land meer opleidingsmogelijkheden en betere baankansen zijn. Vmbo-leerlingen geven vaker aan dat zij het kleinschalige in de regio fijn vinden, waar vrienden en familie dichtbij zijn en dat zij daarom in de regio willen blijven.
- Jongeren zijn van mening dat de leefbaarheid in de regio onder druk staat. Zij zien steeds meer voorzieningen - met name winkels - uit de regio verdwijnen en vinden dat er weinig activiteiten voor hen georganiseerd worden. De Randstad heeft aantrekkingskracht omdat daar volgens hen meer 'te beleven' is. Verder zeggen jongeren dat verbindingen met het openbaar vervoer beperkt zijn, waardoor zij vaak ver moeten fietsen. Jongeren merken op dat zij zich regelmatig onveilig voelen op de fiets in het verkeer. Zowel jongeren op het platteland als in grotere plaatsen vinden het onprettig om alleen door het donker te fietsen; fietspaden zijn volgens hen vaak slecht verlicht. Jongeren op het platteland moeten bovendien geregeld door afgelegen gebieden fietsen en meisjes merken op dat zij regelmatig worden nageroepen. Dit geeft jongeren een onveilig gevoel op de fiets. Betere fietspaden en meer verlichting zouden hierin helpend zijn.

**'IK HEB IN GRONINGEN ALLES
WAT IK NODIG HEB'.**

**"ALS JE IN DE AVOND OP DE FIETS
MOET, ZIJN ER VEEL LANTAARNPALEN
DIE HET NIET DOEN. DAT GEEFT
EEN ONVEILIG GEVOEL."**

⁵⁴ Uitvraag Jeugdpanel CMO STAMM. *Wonen en leven in dorp of stad*. Najaar 2023. N=273. De resultaten van dit panel zijn niet alleen besproken in de klas, er zijn tevens verdiepende interviews gehouden met zo'n 30 jongeren die wonen en naar school gaan in Oost- en Noord-Groningen.

⁵⁵ *De toekomst van Groningen*. Jubileum Magazine. (2023). Sociaal Planbureau Groningen.

Mentale gezondheid

- Het beeld van de mentale gezondheid van jongeren is niet positief. Vrijwel alle indicatoren laten een afname in mentale gezondheid zien. Deze trend kan mogelijk (deels) verklaard worden door de coronapandemie die in de jaren tussen de metingen (2019-2023) plaatsvond en die een negatieve impact heeft gehad op de mentale gezondheid van jongeren.⁵⁶ Met name bij jongeren die al mentale problemen hadden voor de pandemie lijken de klachten te zijn verergerd. Anderzijds zagen we ook voor de pandemie al een dalende trend voor het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren. Deze ontwikkeling geeft echter geen verklaring voor de verschillen tussen de jongeren in Groningen en de jongeren in de referentiegroepen.
- Om een beeld te krijgen van de mentale gezondheid van jongeren maken we gebruik van verschillende indicatoren zoals geluksgevoelens, gevoelens van eenzaamheid, stress, psychische klachten en ervaren prestatiedruk.
- Recent onderzocht Nivel in samenwerking met Gronings Perspectief de invloed die de blootstelling aan aardbevingen (met en zonder schade) invloed heeft op de mentale gezondheid van scholieren.⁵⁷ Hieruit blijkt dat scholieren die te maken hebben met schade aan de woning door aardbevingen vaker last hebben van psychische klachten, minder vertrouwen hebben in de toekomst, vaker verzuimen van school en vaker spijbelen dan scholieren die geen aardbevingen hebben meegemaakt of die aardbevingen hebben meegemaakt maar geen schade hebben aan de woning.

Geluksgevoelens en eenzaamheid

INDICATOR: GELUKKIG VOELEN	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Gelukkig voelen meestal (zeer) (2023)	geen data	72,4%	-10,3	71,5%	-10,0	70,5%	-8,9	69,8%	geen data	75,2%	-7,9	71,9%
Gemiddelde in referentiegroep		77,6%	-7,1	76,8%	-7,7	77,0%	-5,8	79,1%		78,8%	-6,6	77,1%

Percentage jongeren dat zich meestal (zeer) gelukkig voelde. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

⁵⁶ Berg, van den G., A. Donker, N. van Hummelt, T. Tuenter, S. Branje, C. Finkenauer & T. Polderman (2023). *Mentaal welbevinden van de jeugd: lessen uit de coronacrisis. Een nieuw overzicht van de onderzoeksliteratuur*. Nij: Utrecht.

⁵⁷ Penders et al. (2025).

INDICATOR: EENZAAMHEID	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
Eenzaam vaak tot altijd (afg. 4 weken) (2023)	9,4%	12,3%	10,4%	12,0%	11,3%	11,0%
Gemiddelde in referentiegroep	9,7%	10,1%	9,6%	8,7%	9,1%	9,8%

Percentage jongeren dat zich in de afgelopen vier weken vaak tot altijd eenzaam voelde. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- Het percentage jongeren dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt is in alle aardbevingsgemeenten lager dan het landelijk gemiddelde (77,1%). De geluksgevoelens van jongeren zijn afgenomen, zowel in de aardbevingsgemeenten als in de referentiegroep. Deze daling is groter in de aardbevingsgemeenten (-8,9 procentpunt in Midden-Groningen tot -10,3 procentpunt in Groningen) dan in de referentiegroepen (-5,8 procentpunt tot -7,7 procentpunt).
- Ongeveer één op de tien jongeren gaf aan zich in de vier weken voorafgaand aan de vragenlijst 'vaak' of 'altijd' eenzaam te voelen. Zowel in de provincie Groningen als in de aardbevingsgemeenten waren in de vier weken voorafgaand aan de uitvraag meer jongeren 'vaak' of 'altijd' eenzaam dan in de referentiegroep. De gemeente Eemsdelta is hierop een uitzondering. De gemeente scoort lager dan de referentiegroep en ook lager dan het landelijke gemiddelde.

Stress

INDICATOR: STRESS	EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Stress d. één of meer fact. (zeer) vaak (2023)	geen data	53,3%	+10,2	60,4%	+11,0	53,1%	+15,7	59,8%	geen data	47,5%	+9,9	55,8%
Gemiddelde in referentiegroep		47,0%	+3,6	50,5%	+8,6	48,3%	+7,5	45,6%		49,1%	+5,3	49,8%

Percentage jongeren dat zich (zeer) vaak gestrest voelde door één of meerdere factoren. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- De helft van de Nederlandse jongeren ervaart (zeer) vaak stress (49,8%). In de provincie Groningen ligt dit aandeel 6 procentpunt hoger (55,8%).
- De ervaren stress onder jongeren is tussen 2019 en 2023 sterk toegenomen in de aardbevingsgemeenten. De toename is sterker in de aardbevingsgemeenten (+10,2 procentpunt tot +15,7 procentpunt) dan in de referentiegroepen (+3,6 procentpunt tot +8,6 procentpunt). Dit betekent dat er zowel meer jongeren zijn met stressklachten in de aardbevingsgemeenten (met uitzondering van Oldambt), als dat het verschil met de andere regio's groter is geworden. In de gemeenten Midden-Groningen en Groningen is het verschil met de referentiegroep opvallend, met respectievelijk ruim 14 procentpunt en bijna 10 procentpunt meer jeugdigen met stress. Verder is opvallend dat de gemeente Oldambt als enige aardbevingsgemeente lager scoort dan het landelijke gemiddelde.

- Vanuit het Groninger Jeugdpanel komt een vergelijkbaar beeld naar voren: jongeren ervaren regelmatig stress. Havo en vwo-scholieren zeggen met name veel stress te hebben tijdens toetsweken. Wel merken zij op dat de stress na de toetsen ook

gauw weer afneemt. Vmbo-leerlingen hebben vaker stress door hun thuissituatie en leerlingen van het praktijkonderwijs zeggen door de lange reistijd naar school weinig tijd te hebben om leuke en ontspannende dingen te doen.

Weerbaarheid

INDICATOR: WEERBAARHEID	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Voldoende weerbaar (2023)		85,2%	-2,7	87,3%	-1,9	86,3%	-5,7	83,4%		87,4%	-1,7	86,9%
Gemiddelde in referentiegroep	geen data	88,7%	-1,3	88,9%	-2,4	88,2%	-0,6	89,2%	geen data	89,1%	-1,6	88,8%

Percentage jongeren dat 'voldoende weerbaar' is. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- De meeste jongeren zijn 'voldoende weerbaar', namelijk 86,9% van de jongeren in de provincie. Het percentage jongeren dat 'voldoende weerbaar' is ligt in de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten lager dan gemiddeld in Nederland (88,8%).
- De weerbaarheid van jongeren is tussen 2019 en 2023 wel afgenomen, zowel in Nederland als geheel (-1,6 procentpunt) als in

de provincie Groningen (-1,7 procentpunt). In de aardbevingsgemeenten zien we een afname in weerbaarheid van -1,9 procentpunt (Het Hogeland) tot -5,7 procentpunt (Midden-Groningen). In Het Hogeland was de ontwikkeling minder negatief dan in de referentiegroep. In Groningen en Midden-Groningen was de ontwikkeling negatiever dan in de referentiegroep.

Sociale veiligheid

- Sociale veiligheid, waaronder pesten, is een belangrijk thema onder jongeren. Veel van hen zien of ervaren pestgedrag, maar er wordt weinig over gepraat. Jongeren durven het op school niet bespreekbaar te maken omdat zij bang zijn dat dit het pesten juist zal verergeren. Hoewel sommigen veel steun vinden op sociale media is hier volgens hen ook veel 'fake news'. Jongeren hebben behoefte aan kloppende en betrouwbare informatie. Op school zouden zij bijvoorbeeld graag willen weten bij wie zij terecht kunnen als zij bepaalde zorgen of problemen hebben en wat er vervolgens gebeurt als zij zich bij deze persoon melden (wordt er bijvoorbeeld

vertrouwelijk met hun melding omgegaan). Jongeren zouden daarvoor graag keuze hebben uit verschillende personen: sommige jongeren zeggen geen 'klik' te hebben met hun mentor en meisjes merken op soms liever in gesprek te gaan met een vrouw. Jongeren gaan zelf niet op zoek naar informatie over met wie zij hun zorgen kunnen bespreken, zij hebben er behoefte aan dat dit proactief aan hen wordt aangeboden (zo zou een vertrouwenspersoon zichzelf kunnen komen voorstellen in de klas). Bovendien maken jongeren zich zorgen over wat anderen van hen weten en hoe zij hen zien. Zij willen niet dat andere leerlingen, mentoren of leraren die zij dagelijks

zien weten dat zij problemen hebben of bijvoorbeeld gepest worden, omdat die dan negatief over de jongere zou kunnen gaan denken.

“OM TE MELDEN MOET JE WEL DURVEN EN DAARVOOR HEB JE ZELFVERTROUWEN NODIG.”

“IK GA NIET MELDEN. ALS JE GAAT MELDEN, DAN PAKKEN ZE JE.”

Psychische klachten

INDICATOR: MENTALE GEZONDHEID	EEMSDDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
Psychische klachten (2023)	27,7%	33,1%	30,6%	32,5%	30,8%	30,7%
Gemiddelde in referentiegroep	25,5%	27,6%	25,8%	23,8%	26,5%	27,0%
Suïcidegedachten ooit afg. 12 mnd (2023)	23,1%	26,5%	28,4%	25,3%	23,8%	25,4%
Gemiddelde in referentiegroep	21,3%	19,2%	20,5%	18,7%	20,5%	20,4%

Percentage jongeren dat: in de afgelopen vier weken psychische klachten had; in het afgelopen jaar ooit suïcidale gedachten had; zich vaak tot altijd eenzaam voelde in de afgelopen vier weken. (Bron: GGD gezondheidsmonitor, geen data over 2019)

- In de afgelopen vier weken had 27,0% van de Nederlandse jongeren psychische klachten, in de provincie Groningen gaat het om 30,7% (+3,7 procentpunt verschil). In de aardbevingsgemeenten gaat het om 27,7% van de jongeren in Eemsdelta, tot 33,1% van de jongeren in de gemeente Groningen. Deze aantallen zijn hoger dan in de referentiegroep. Eemsdelta scoort duidelijk lager dan de andere aardbevingsgemeenten maar ook daar ligt het percentage jongeren met psychische problemen hoger dan in de referentiegroep.
- Landelijk geeft één op de vijf jongeren (20,4%) aan in de voorgaande 12 maanden suïcidale gedachten te hebben gehad. In de provincie Groningen gaat dat om één op de vier jongeren (25,4%). Binnen de vijf aardbevingsgemeenten varieert het aandeel jongeren dat in de voorgaande 12 maanden suïcidale

gedachten heeft gehad van 23,1% in Eemsdelta tot 28,4% in Het Hogeland. In alle gevallen gaat het in de aardbevingsgemeenten om een duidelijk groter aandeel jongeren dan in de referentiegroepen.

- In 2024 komt een vergelijkbaar beeld naar voren uit het Groninger Jeugdpanel. Een derde (32%) van de jongeren gaf aan zelf wel eens last te hebben (gehad) van mentale problemen. Verder zei twee vijfde (43%) dat zij weleens jongeren in hun omgeving zien met mentale problemen. Toch zegt de helft van de jongeren niet over mentale gezondheid te praten. Jongeren willen hier wel over praten, maar toch blijkt het nog vaak een taboe. Dat komt volgens de jongeren met name door reacties van anderen, dat zij het gevoel hebben dat hun gevoelens niet serieus genomen worden of omdat zij niemand hebben die zij

vertrouwen waarmee ze over hun mentale gezondheid kunnen praten. Jongeren zouden wel meer willen leren over mentale gezondheid, bijvoorbeeld hoe zij signalen van stress vroegtijdig bij zichzelf kunnen opmerken en hoe zij daar vervolgens mee

om kunnen gaan. Het zou volgens hen bovendien helpen om hier meer open over te zijn: jongeren weten dat iedereen stress heeft, maar dit wordt niet gedeeld. Het zou jongeren helpen als zij weten en voelen dat zij niet de enige zijn.

Prestatiedruk

INDICATOR: PRESTATIEDRUK	EEMSDDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
Prestatiedruk regelmatig/vaak (2023)	34,2%	43,7%	36,6%	39,1%	35,9%	39,6%
Gemiddelde in referentiegroep	32,4%	35,7%	33,9%	33,0%	35,2%	34,5%
Prestatiedruk vanuit zichzelf (2023)	28,4%	36,5%	30,6%	32,4%	29,4%	32,3%
Gemiddelde in referentiegroep	26,2%	29,7%	27,0%	26,9%	28,4%	28,2%
Prestatiedruk vanuit anderen (2023)	21,8%	25,2%	20,4%	23,2%	20,3%	23,6%
Gemiddelde in referentiegroep	18,6%	19,8%	19,0%	18,3%	20,7%	19,4%

Percentage jongeren dat 'regelmatic' of 'vaak' prestatiedruk ervaart. (Bron: GGD gezondheidsmonitor, geen data over 2019)

- Ruim een derde (34,5%) van de Nederlandse jongeren ervaart regelmatig of vaak prestatiedruk, in de provincie Groningen gaat het om 39,6% van de jongeren (verschil van 5,1 procent-punt). Het percentage jongeren dat prestatiedruk ervaart ligt in de aardbevingsgemeenten bovendien hoger dan in de referentiegroepen. Eemsdelta is hierop een uitzondering, daar ligt het percentage jongeren dat 'regelmatic' of 'vaak' prestatiedruk ervaart (34,2%) lager dan het landelijke gemiddelde (34,5%). Verder valt de gemeente Groningen op, waar een relatief hoog percentage (43,7%) jongeren prestatiedruk ervaart. Mogelijk

kan dit verschil verklaard worden door het hogere aandeel jongeren in de gemeente Groningen dat havo of vwo onderwijs volgt, waar de bron van ervaren stress veelal vanuit prestatie-druk lijkt te komen.

"VOORAL ALS ER EEN TOETSWEK AANKOMT VOEL IK ME GESTREST EN SNEL BOOS, MAAR ZODRA DIE WEER VOORBIJ IS GAAT HET WEL WEER PRIMA."

Vertrouwen in de toekomst

INDICATOR: VERTROUWEN IN DE TOEKOMST	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
	Meest recente waarde	Meest recente waarde	Meest recente waarde	Meest recente waarde	Meest recente waarde	Meest recente waarde
Veel vertrouwen in toekomst (2023)	44,9%	49,0%	44,2%	43,7%	52,3%	48,5%
Gemiddelde in referentiegroep	53,7%	53,9%	51,8%	54,5%	53,4%	53,0%
Weinig/geen vertrouwen in toekomst (2023)	19,2%	14,3%	16,6%	14,6%	12,5%	14,9%
Gemiddelde in referentiegroep	11,8%	11,3%	13,0%	11,4%	11,3%	12,0%

Percentage jongeren dat ‘veel’ of ‘weinig/geen’ vertrouwen heeft in de eigen toekomst. (Bron: GGD data, geen data over 2019)

- Ruim de helft (53%) van de Nederlandse jongeren heeft veel vertrouwen in de eigen toekomst. In Groningen ligt dit percentage lager, namelijk op 48,5% (verschil van -4,5 procentpunt). Voor alle aardbevingsgemeenten geldt dat minder jongeren vertrouwen hebben in de eigen toekomst dan in de referentiegroep. Hoewel het vertrouwen in de gemeenten Oldambt (52,3%) en Groningen (49,0%) hoger ligt dan in de andere aardbevingsgemeenten (43,7% tot 44,9%) ligt het percentage nog steeds lager dan het landelijke gemiddelde (53,0%).
- Als we kijken naar jongeren die ‘geen’ of ‘weinig’ vertrouwen hebben in de eigen toekomst dan zien we een vergelijkbaar beeld. In elk van de vijf aardbevingsgemeenten ligt het percentage jongeren dat weinig of geen vertrouwen heeft in de toekomst hoger dan het landelijke gemiddelde (12%). Met name in de gemeenten Eemsdelta (19,2%) en Groningen (16,6%) is het gebrek aan vertrouwen in de toekomst relatief hoog.

	IK ZIE DE TOEKOMST ZONNIG		IK MAAK ME ZORGEN	
	jongeren	volwassenen	jongeren	volwassenen
De eigen toekomst	51%	26%	8%	21%
De toekomst van (toekomstige) jeugd	19%	6%	33%	62%
Eigen dorp/wijk	33%	11%	5%	22%

Percentage jongeren en volwassenen dat zich zorgen maakt over de toekomst. (Bron: Groninger Jeugdpanel, meting 2023, N=273 en Groninger panel, meting 2022, N=2.325)

- Aan zowel het Groninger jeugdpanel (2023) als aan het Groninger panel (18+) (2022) is gevraagd hoe zij de toekomst zien. De jongeren zijn positiever over de toekomst van de volwassenen, die zich meer zorgen maken dan de jongeren. Zo ziet de helft (51%) van de jongeren de eigen toekomst zonnig tegemoet, tegenover een kwart (26%) van de volwassenen. Een derde (33%) van de jongeren is positief over de toekomst van het dorp of de wijk waarin zij wonen, bij de volwassenen gaat het om één op de tien (11%).
- Jongeren zien de samenleving veranderen, wat hen zorgen baart. Zo maakt bijna een derde (33%) zich zorgen over de generatie jongeren die na hen komt. De zorgen gaan met name over onderwerpen zoals oorlogen, klimaatverandering, inflatie, het tekort aan betaalbare woningen, toenemend telefoongebruik en migratie. Jongeren zijn van mening dat de overheid hier een taak heeft: de overheid moet zorgen dat alles betaalbaar blijft en dat er voldoende betaalbare huizen zijn om in te wonen. Daarnaast maakt de digitalisering en individualisering

van de samenleving de wereld volgens een deel van de jongeren niet leuker. Uit de gesprekken met de jongeren blijkt dat zij denken dat de tijd waarin hun ouders opgroeiden leuker was dan de tijd waarin zij opgroeien en dat de volgende generatie jongeren het minder leuk zal hebben dan zij. Toch zien we dat volwassenen zich beduidend meer zorgen maken over de toekomst dan jongeren.

“IK MAAK ME ZORGEN OVER DE TOEKOMSTIGE JEUGD OMDAT ER STEEDS MEER PROBLEMEN ONTSTAAN MET MENTALE GEZONDHEID, WAT DENK IK OOK KOMT DOOR DE VERANDERINGEN IN DE WERELD, VEEL TECHNISCHE ONTWIKKELINGEN. WE CONSUMEREN STEEDS MEER EN STAAN MINDER STIL BIJ DE KLEINE DINGEN.”

Gezondheid

INDICATOR: ERVAREN GEZONDHEID	EEMSDelta		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Ervaren gezondheid (zeer) goed (2023)	geen data	76,9%	-7,8	77,8%	-5,0	75,2%	-9,8	72,3%	geen data	80,5%	-5,7	77,2%
Gemiddelde in referentiegroep		79,8%	-3,5	81,2%	-5,7	79,9%	-5,5	81,2%		80,3%	-5,0	80,3%

Percentage jongeren dat de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

In deze paragraaf bespreken we de lichamelijke gezondheid van jongeren. We gaan hierbij in op hoe jongeren hun eigen gezondheid beoordelen en op risicovol gedrag: middelengebruik, gamen en het gebruik van sociale media.

- In het algemeen ervaren jongeren hun eigen gezondheid als (zeer) goed. In Nederland gaat het om 80,3% van de jongeren, in Groningen om 77,2% (verschil van 3,1 procentpunt).

- Tussen 2019 en 2023 is de ervaren gezondheid van jongeren afgenomen. Voor Nederland als geheel gaat het om een afname van 5,0 procentpunt, in de provincie Groningen als geheel zien we een afname van 5,7 procentpunt. In vergelijking met de referentiegroepen is de ervaren gezondheid in de gemeenten Groningen en Midden-Groningen sterker afgenomen. In Het Hogeland zien we juist een minder sterke afname dan in de referentiegroep.

Middelengebruik

INDICATOR: MIDDELENGEBRUIK	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Roken wekelijks (2023)		6,9%	+2,7	7,8%	+6,0	15,0%	+1,0	8,9%		10,3%	+2,4	8,6%
Gemiddelde in referentiegroep		9,9%	+1,6	5,1%	+3,5	8,2%	+2,8	7,8%		7,5%	+2,2	6,2%
E-sigaret/Vapen wekelijks (2023)		9,0%	+7,4	9,0%	+9,5	12,3%	+10,6	13,1%		10,4%	+7,9	10,0%
Gemiddelde in referentiegroep		10,2%	+7,7	9,3%	+9,2	11,3%	+7,1	8,9%		10,0%	+7,3	9,1%
Afg. 4 weken een of meer glazen alcohol (2023)	geen data	31,7%	+2,8	26,4%	-4,6	35,9%	-1,1	29,7%	geen data	30,9%	+0,1	29,8%
Gemiddelde in referentiegroep		35,9%	-0,5	23,8%	+2,2	38,0%	+1,2	30,6%		35,3%	+0,9	27,3%
Wiet/hasj in de laatste 4 weken gebruikt (2023)		6,0%	-0,1	7,3%	+0,7	9,0%	+1,1	8,0%		6,1%	+0,2	6,0%
Gemiddelde in referentiegroep		4,7%	+0,2	5,5%	+1,2	4,6%	+1,1	4,5%		5,1%	+0,9	5,0%

Percentage jongeren dat wekelijks rookt (tabak); percentage jongeren dat wekelijks vapet; percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken één of meer glazen alcohol heeft gedronken; en percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken wiet of hasj heeft gebruikt. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- In het algemeen zien we dat middelengebruik (roken, vapen, alcohol en softdrugs) onder jongeren in Groningen hoger ligt dan in het algemeen onder de Nederlandse jongeren.
- Het percentage jongeren dat in 2023 wekelijks tabak rookt ligt in de provincie Groningen (8,6%) hoger dan het gemiddelde in heel Nederland (6,2%) (verschil van 2,4 procentpunt). Ook het gebruik onder jongeren in de aardbevingsgemeenten ligt hoger dan het landelijke gemiddelde, met name in Het Hogeland (15,0%) is het gebruik hoog. Zowel landelijk, in de provincie als in de aardbevingsgemeenten zien we een toename van jongeren die wekelijks tabak roken. Met name in Het Hogeland is deze toename groter dan in de referentiegroep.
- Het percentage jongeren dat vapet is sterk gestegen. In Midden-Groningen (+10,6 procentpunt) is de toename beduidend hoger dan in de referentiegroep (+7,1 procentpunt).
- Alcoholgebruik onder jongeren laat een ander beeld zien. Het percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken één of meer glazen alcohol heeft gedronken is in de provincie Groningen als geheel (29,8%) hoger dan gemiddeld in Nederland (27,3%). In de aardbevingsgemeenten ligt dit percentage alleen in de gemeente Groningen (26,4%) hoger dan in de referentiegroep (23,8%). In de gemeente Groningen zien we bovendien een stijging (+2,8 procentpunt) van het alcoholgebruik, terwijl in de referentiegroep een afname (-0,5 procentpunt) is te zien. Voor alle andere gemeenten geldt dat het percentage jongeren

dat in de afgelopen vier weken alcohol heeft gedronken in de referentiegroep hoger ligt dan in de aardbevingsgemeente.

- Het percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken hasj of wiet heeft gebruikt is in alle aardbevingsgemeenten hoger dan in de referentiegroep. Het gebruik is tussen 2019 en 2023 iets gestegen, de stijging is in de referentiegroepen iets hoger dan in de aardbevingsgemeenten.
- In 2023 is het Jeugdpanel gevraagd naar drugsgebruik (N=284). Jongeren zijn terughoudend om uitspraken te doen over hun ervaringen met drugsgebruik. Tijdens de klassengesprekken blijken jongeren echter opvallend veel over het onderwerp te weten. Enerzijds zijn jongeren van mening dat er

op school meer gepraat zou moeten worden over drugs. Daarbij zou volgens de jongeren aandacht moeten zijn voor de verschillende soorten drugs, de gevaren en gevolgen van het gebruik, groepsdruk en de redenen waarom mensen drugs gebruiken. Jongeren geven daarbij aan dat deze lessen vaak door leraren worden gegeven, maar dat de jongeren zelf vaak meer kennis hebben over het onderwerp dan de leraar. Het zou volgens de jongeren juist goed zijn als de lessen worden gegeven door iemand die meer van het onderwerp weet dan zichzelf. Anderzijds merken de jongeren op dat men ervoor moet waken dat praten over drugsgebruik op school er niet voor zorgt dat jongeren juist nieuwsgierig worden waardoor het gebruik kan toenemen.

Online gedrag

INDICATOR:
GAMEN EN SOCIAL MEDIA

	EEMSDDELTA		GRONINGEN		HET HOGELAND		MIDDEN-GRONINGEN		OLDAMBT		PROVINCIE GRONINGEN	
	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde	Verandering tov 2019	Meest recente waarde
Risico op problematisch gamen (2023)		5,6%	+1,8	4,7%	+2,7	5,6%	+4,6	7,3%		6,7%	+2,2	5,4%
Gemiddelde in referentiegroep		3,2%	+0,6	3,1%	+1,4	3,4%	+0,9	3,3%		3,9%	+0,7	3,4%
Risico op problem. gebruik social media (2023)		15,7%	+6,7	14,6%	+7,3	16,3%	+11,3	17,8%		14,8%	+7,1	15,3%
Gemiddelde in referentiegroep		11,2%	+5,7	12,6%	+5,5	11,8%	+4,9	12,4%		12,2%	+4,8	12,9%

Percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gamen en percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gebruik van sociale media. (Bron: GGD gezondheidsmonitor)

- Zowel in de provincie Groningen als geheel (5,4%) als in de aardbevingsgemeenten afzonderlijk (4,7% in de gemeente Groningen tot 7,3% in Midden-Groningen) ligt het percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gamen hoger dan het landelijk gemiddelde (3,4%). Het percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gamegedrag is toegenomen. Deze toename is sterker in de aardbevingsgemeenten dan in de referentiegroep.
- Een zelfde beeld zien we als we kijken naar het percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gebruik van soci-

ale media. In zowel de provincie Groningen als in de aardbevingsgemeenten is het percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gebruik van sociale media hoger dan in de referentiegroep. Het percentage jongeren dat risico loopt op problematisch gebruik van sociale media neemt toe. Deze toename is sterker in de aardbevingsgemeenten (+6,7 procentpunt in Groningen tot +11,3 procentpunt in Midden-Groningen) dan in de referentiegroep (+4,9 procentpunt in Midden-Groningen tot +5,7 procentpunt in Groningen).

Brede welvaart vergroten

Jongeren hebben verschillende ideeën over hoe de brede welvaart in de regio voor hen vergroot zou kunnen worden. De ideeën variëren van het organiseren van meer activiteiten voor jongeren en het vergroten van het voorzieningen- en winkelaanbod tot het behoud van Groninger natuur en landschap. Met name in kleinere plaatsen zijn er weinig activiteiten voor jongeren. Uit gesprekken met jongeren komt naar voren dat de jongeren die daar wonen dit gewend zijn omdat zij in deze regio zijn opgegroeid. Dat neemt niet weg dat zij het jammer vinden dat dit aanbod er niet is. Het verbeteren van de infrastructuur (met name fietspaden) en het openbaar vervoer is voor jongeren ook van belang.

**“DE GEMEENTE MOET DE
VOORZIENINGEN NIET WEGHALEN
EN VERPLAATSEN NAAR STEDEN.”**

Om jongeren te binden en te behouden voor de regio zijn er volgens hen twee belangrijke voorwaarden. Allereerst is het van belang dat er voldoende betaalbare woningen voor hen zijn. Het gaat niet alleen om reguliere woningen, er kan ook gedacht worden aan het creëren van woningen in leegstaande panden of tiny houses. Daarnaast vinden jongeren het belangrijk dat zij betrokken worden en mogen meedelen over de inrichting van hun buurt. Activiteiten en lokale initiatieven voor en door jongeren zouden daarbij ondersteund moeten worden. Dit geeft jongeren de kans om elkaar en de omgeving beter te leren kennen en vergroot de binding met de regio.

Projecten binnen Nationaal Programma Groningen ten behoeve van jongeren

In deze projectanalyse geven we een overzicht van de projecten die binnen Nationaal Programma Groningen specifiek gericht zijn op jongeren. We gaan na hoeveel projecten op het aanvraagformulier in de projectomschrijving een doel hebben dat specifiek te koppelen is aan jongeren. Wij laten in deze projectanalyse de projecten die zich richten op de bevolking in het algemeen buiten beschouwing, ondanks dat deze projecten ook positieve ontwikkelingen kunnen ambiëren voor jongeren. Het is aan de hand van de projectdocumentatie namelijk niet inzichtelijk te krijgen hoe de investeringen per project uitgesplitst zijn naar verschillende doelgroepen. De resultaten uit deze analyse laten dus niet het totale beeld zien van projecten die bij kunnen dragen aan de situatie van jongeren. Het gaat om een inschatting van het aandeel projecten dat zich primair richt op deze doelgroep.

Voor de selectie van deze projecten hanteren we de volgende werkwijze:

- In het kader van de tussenevaluatie is er een projectendatabase aangelegd waarin alle projecten binnen Nationaal Programma Groningen zijn opgenomen. Zo is bijvoorbeeld van alle projecten bekend hoeveel middelen zijn toegekend en op welke ambities wordt ingezet. Voor ieder project is op basis van het projectvoorstel een aanvullende kwalitatieve codering toegevoegd. Zo is onder andere per project gekeken naar de mogelijke doelgroepen waarop de projecten zich richten. Deze zijn door middel van codering gekoppeld aan de bestaande projectendatabase.
- Op basis van de analyse is een doelgroep geïdentificeerd die jeugdigen, scholieren en jongeren in het algemeen omvat. Voor de analyse in deze paragraaf wordt gebruikgemaakt van deze doelgroep (hierna: doelgroep “jongeren”).

Uit deze selectie komen 48 projecten die zich binnen Nationaal Programma Groningen primair op de doelgroep jongeren richten. Dit is 15% van de totale omvang van de projectenportefeuille (327 projecten op peildatum 31 december 2024). Er is vanuit Nationaal Programma Groningen circa 52,1 miljoen euro toegekend aan deze projecten, wat neerkomt op zo’n 6% van het totaal aan toegekende middelen vanuit Nationaal Programma Groningen (circa 874,8 miljoen). Van de 48 projecten die zich specifiek richten op jongeren bevinden 29 projecten zich nog in de realisatie ofwel uitvoerende fase (zie tabel). 17 projecten waren op 31 december 2024 afgerond.

PROJECTFASE	AANTAL PROJECTEN SPECIFIEK GERICHT OP JONGEREN
Vorbereidende fase	2
Realisatiefase	29
Afgerond	17
Totaal	48

Tabel: Projecten specifiek gericht op jongeren naar fase (peildatum 31-12-2024)

Middelen per programma

PROGRAMMA	AANTAL PROJECTEN	PERCENTAGE VAN PROJECTEN	TOTAAL TOEGEKENDE MIDDELEN (IN € MILJOENEN)	PERCENTAGE TOEGEKEND
Lokale Programma's	29	60%	31,8	61%
Provinciaal Programma	10	21%	18,9	36%
Speciale Programma's	9	19%	1,5	3%
Totaal	48	100%	52,1	100%

Tabel: Projecten in het specifiek gericht op jongeren naar programma (peildatum 31-12-2024)

De projecten binnen Nationaal Programma Groningen die gericht zijn op jongeren zijn scheef verdeeld over de programma's.

De meeste projecten zijn gekoppeld aan de lokale programma's, het gaat om 29 van de 48 projecten (60%). Binnen deze lokale programma's is het grootste aandeel afkomstig uit Eemsdelta (15 projecten). De overige projecten zijn redelijk evenredig verdeeld over het provinciale programma en de speciale programma's⁵⁸ (respectievelijk tien en negen

projecten). Kijken we naar de toegekende middelen die gekoppeld zijn aan deze groep van 48 projecten, dan zien we dat het aandeel vanuit de lokale programma's (61%) verhoudingsgewijs redelijk gelijk is aan het aandeel projecten (60%). Daarentegen is ten opzichte van het relatief gelijk aantal projecten het aandeel middelen gericht op het provinciale programma verhoudingsgewijs veel groter dan het aandeel middelen dat gericht is op de speciale programma's (respectievelijk 36% en 3%).

⁵⁸ Van de 9 projecten binnen de speciale programma's gaat het om acht Toukomstprojecten en een project vanuit het Impulsloket.

Projecten per ambitie

Van de projecten die primair zijn gericht op jongeren willen 48 een bijdrage leveren aan de ambitie Leefbaarheid. Op een na zetten ook alle projecten in op een bijdrage aan de ambitie Werken en Leren. 37 projecten hebben 40 of meer punten toebedeeld aan Werken en Leren, waarmee zij echt een focus op deze ambitie leggen. Voor Leefbaarheid is dit voor 20 projecten het geval. Hierin is een duidelijk verschil zichtbaar met de ambitie Economie, waar slechts twee projecten primair op inzetten. Geen van de projecten gericht op jongeren heeft een primaire focus op Natuur en Klimaat.

AMBITIE	AANTAL PROJECTEN MET PUNTEN OP AMBITIE	PROJECTEN PRIMAIR GERICHT OP AMBITIE (40 OF MEER PUNTEN)
Leefbaarheid	48	20
Werken en Leren	47	37
Economie	42	2
Natuur en Klimaat	33	0

Tabel: Projecten in het specifiek gericht op jongeren naar ambitie (peildatum 31-12-2024)

Beoogde effecten

De projecten en programma's binnen Nationaal Programma Groningen worden opgezet om een bepaald doel te bereiken. Het beoogde effect van de interventie is op basis van het projectvoorstel van een kwalitatieve codering voorzien en teruggebracht tot een aantal categorieën. Dit gaat bijvoorbeeld om het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (Werken en Leren) of om het versterken van de sociale cohesie (Leefbaarheid). In sommige gevallen was het beoogde effect niet direct te koppelen aan een van deze categorieën, ondanks dat zij wel effecten verwachten te

bereiken op de bijbehorende ambitie. In zulke gevallen zijn de projecten gecodeerd als "algemeen".

In onderstaande tabel is het aantal projecten en middelen te zien binnen de ambitie Werken en Leren. Het grootste gedeelte van deze projecten is gekoppeld aan het doel om de kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare arbeidspotentieel te versterken. Een voorbeeld van een project dat gericht is op het versterken van de kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare arbeidspotentieel met een specifieke focus op

AMBITIE	EFFECT	AANTAL PROJECTEN	TOTAAL TOEGEKENDE MIDDELEN (IN € MILJOENEN)
Werken en Leren	Versterken van de kwantiteit en kwaliteit beschikbare arbeidspotentieel	19	23,2
	Versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt	10	10,8
	Terugbrengen schooluitval	4	3,4
	Terugdringen van armoede en problematische schulden	1	1
	Werken & Leren algemeen	13	13,3

Tabel: Beoogde effecten binnen projecten met punten op Werken en Leren (peildatum 31-12-2024)

jongeren is **Tijd voor Toekomst**. Tijd voor Toekomst bestaat uit 11 aanverwante projecten, die allen ook specifiek gericht zijn op jongeren. Deze projecten helpen scholen hun aanbod te verbreden, verbeteren en verrijken met een verrijkte schooldag. Binnen deze projecten werken omwonenden en organisaties in de omgeving van de scholen samen om een breed lespakket op te zetten op het gebied van cultuur, sport, muziek en gezondheid.

Tien projecten uit deze selectie zijn gericht op het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Een voorbeeld van een project dat dit effect beoogt is **Kansrijke Groningers**. Vanuit dit project wordt gewerkt aan toekomstbestendig onderwijs en een betere aansluiting tussen onderwijs en de toekomstige arbeidsmarkt door middel van loopbaanontwikkeling, stages en gastlessen, in samenwerking met lokale bedrijven en organisaties.

Vier projecten richten zich op het terugbrengen van schooluitval. Een voorbeeld van zo'n project is **Broedplaats: Plek voor talentontwikkeling in Lewenborg en Beijum**, dat zich onder andere inzet op het voorkomen dat jongeren in een achterstand belanden en zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt betreden.

In onderstaande tabel is het aantal projecten en middelen te zien binnen de ambitie leefbaarheid. Het grootste gedeelte

van deze projecten is gericht op het versterken van sociale cohesie en samenleven, gevolgd door projecten die gericht zijn op het vergroten van welzijn, weerbaarheid en eigen regie. 11 van de 17 projecten die gericht zijn op het versterken van de sociale cohesie en samenleven zijn de hierboven genoemde aanverwante projecten van **Tijd voor Toekomst**. Een voorbeeld van een ander project dat zich richt op dit effect is het **Sociaal Plan Delfzijl Noord**, dat onder andere gericht is op het actief betrekken van jongeren bij veranderingen in hun wijk als gevolg van sloop en nieuwbouw.

Er zijn 16 projecten die gericht zijn op het vergroten van het welzijn en de weerbaarheid van jongeren in de regio. Een voorbeeld hiervan is het project **Opgroeien in een Kansrijke Omgeving** in Oldambt. Dit project richt zich expliciet op het creëren van een beschermende en stimulerende omgeving voor jongeren, met aandacht voor gezond en gelukkig opgroeien en preventie van middelengebruik. Andere voorbeelden zijn de **JIM-aanpak**, waarin jongeren steunfiguren krijgen in hun netwerk en **JongGOUD Eemsdelta** dat kinderen een stem en eigen regie geeft over ontwikkelingen in de gemeente.

Zes projecten zijn gericht op het verhogen van de aantrekkelijkheid van de fysieke leefomgeving. Een aantal hiervan heeft een focus op het verbeteren van aanwezige faciliteiten

AMBITIE	EFFECT	AANTAL PROJECTEN	TOTAAL TOEGEKENDE MIDDELEN (IN € MILJOENEN)
Leefbaarheid	Versterken sociale cohesie en samenleven	17	18,3
	Vergroten welzijn, weerbaarheid en eigen regie	16	12,4
	Verhogen van de aantrekkelijkheid van de fysieke leefomgeving	6	9,3
	Meer mensen met een gezonde leefstijl en een gezond gewicht	1	0,2
	Leefbaarheid algemeen	8	12

Tabel: Beoogde effecten binnen projecten met punten op Leefbaarheid (peildatum 31-12-2024)

voor jongeren. Dit gaat bijvoorbeeld om het sportfaciliteiten, zoals in de projecten **Impuls voor Sportvoorzieningen Hoogezand** en **Sportcomplex Odencate Spijk**. In andere gevallen gaat het bijvoorbeeld om het aantrekkelijker of veiliger maken van schoolpleinen zoals in het project **Schoolpleinen bij kindercentra gemeente Eemsdelta**.

Naast de projecten die geanalyseerd zijn op basis van het projectenbestand, voert Nationaal Programma Groningen zelf ook twee projecten uit die gericht zijn op jongeren. Deze zijn dus geen onderdeel van de 48 projecten die hierboven in de analyse zijn besproken. Dit gaat om de volgende projecten:

- In 2022 is gestart met de scholenchallenge **'Wij hebben de toekomst'**. Tijdens de challenge bedenken leerlingen van vmbo-, havo-, vwo-, technasium- en mbo-scholen in Groningen, Drenthe

en Friesland oplossingen voor actuele vraagstukken. De challenge staat ieder jaar in het teken van een ander thema. Aan de eerste editie namen zo'n 250 leerlingen deel, met de vierde editie (in 2025) werden ruim 300 leerlingen bereikt. Per editie is 60.000 euro beschikbaar (exclusief uren). Dit project draagt in algemene zin bij aan de ambities Werken en Leren en Leefbaarheid.

- Het **loko loket** bestaat sinds 2023. Bij het loket kunnen jongeren een subsidie aanvragen voor een initiatief om de leefbaarheid in de eigen omgeving te verbeteren. Per initiatief kan 1.000 euro subsidie aangevraagd worden. Jaarlijks worden er 12 á 13 subsidies aangevraagd, waarmee het jaarlijks beschikbare bedrag van 15.000 euro, meestal niet wordt opgemaakt. Dit project draagt in algemene zin bij aan de ambitie Leefbaarheid

Bevindingen analyse projectendatabase in relatie tot brede welvaart

De cijfers over de ervaringen van jongeren in Groningen in paragraaf 1.1 t/m 1.5 laten zien dat er sprake is van een gemengd beeld: enerzijds zijn zij tevreden over hun woonplek en financiële thuissituatie, anderzijds ervaren zij groeiende uitdagingen rond hun mentale gezondheid en leefomgeving. Tegen deze achtergrond hebben wij gekeken in hoeverre projecten binnen Nationaal Programma Groningen inspelen op deze thema's en bijdragen aan de brede welvaart van jongeren. Een kanttekening hierbij is dat het moeilijk is in te schatten in hoeverre de geanalyseerde projecten uiteindelijk effect hebben op het verbeteren van de brede welvaart van jongeren. Dit komt ten eerste doordat een groot gedeelte van deze projecten in de uitvoerende fase zit. Daarnaast worden sommige van de beoogde effecten, zoals het versterken van de kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare arbeidspotentieel, waarschijnlijk pas op langere termijn zichtbaar.

Er zijn tientallen projecten die aandacht besteden aan het versterken van het welzijn, de sociale cohesie en de partici-

patie van jongeren in de regio. Meerdere initiatieven zetten zich in op het verbeteren van onderwijs en het toekomstperspectief van de jongeren. Daarnaast worden sport- en ontmoetingsvoorzieningen verbeterd en worden jongeren actiever betrokken bij de ontwikkeling van hun leefomgeving. Er wordt ingezet op het organiseren van meer activiteiten voor jongeren en het aantrekkelijker en veiliger maken van hun woonomgeving. Ook is er met projecten als Opgroeien in een Kansrijke Omgeving aandacht voor preventie van midde-
lengebruik en gezond opgroeien in een veilige omgeving.

Tegelijkertijd blijkt op basis van onderzoek vanuit de Gezondheidsmonitor Jeugd en het Groninger Jeugdpanel dat er voldoende uitdagingen in de regio zijn. Een van deze uitdagingen is bijvoorbeeld het afnemen van ervaren mentale gezondheid onder jongeren. Jongeren in Groningen geven aan vaker gevoelens van eenzaamheid, stress en psychische klachten te ervaren dan hun leeftijdsgenoten in de referentiegebieden. Een andere uitdaging is dat jongeren zich zorgen maken over het behoud van voorzieningen in

hun leefomgeving in de toekomst. Uit de groep projecten die is geanalyseerd komen geen projecten naar voren die een directe interventie op deze specifieke uitdagingen als doel omschrijven. Dit wil niet zeggen dat deze projecten geen positief effect kunnen hebben op het tegengaan van de benoemde uitdagingen. Het geeft alleen een indicatie dat er in deze groep geen projecten zijn die verbeteren van mentale gezondheid of wegnemen van zorgen over behoud van voorzieningen als hoofddoel hebben. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het goed mogelijk is dat andere projecten binnen de provincie en Nationaal Programma Groningen wel bijdragen aan een positieve ontwikkeling op deze uitdagingen. Deze vallen echter buiten de scope van deze analyse, omdat dit projecten of programma's zijn die gericht zijn op de bevolking van Groningen in het geheel. Een voorbeeld hiervan is het provinciale uitvoeringsprogramma voor Gezondheid.

5

Output

Om de doelen op het gebied van de vier ambities te realiseren ondersteunt Nationaal Programma Groningen een groot aantal projecten. In dit hoofdstuk kijken we naar de voortgang van deze projecten. Dit hoofdstuk bevat:

- **Projectenanalyse:** in 5.1 kijken we naar de samenstelling van de projectenportefeuille, de voortgang van projecten en afgeronde projecten tot en met 31 december 2024.

5.1 Projectenanalyse

Het doel van de projectenanalyse is vroegtijdig in beeld te brengen op welke ambities vanuit de inzet van het programma effecten te verwachten zijn én waar deze effecten in de regio landen. De Monitor geeft daarmee een eerste beeld van de *beoogde effecten* van Nationaal Programma Groningen. Gedurende de looptijd van het programma verwachten we vanuit de monitoring ook inzicht te krijgen in hoeverre ontwikkelingen in de outcome-indicatoren en impact variabelen verklaard kunnen worden vanuit afgeronde projecten in de projectenportefeuille.

In de analyse maken we onderscheid tussen:

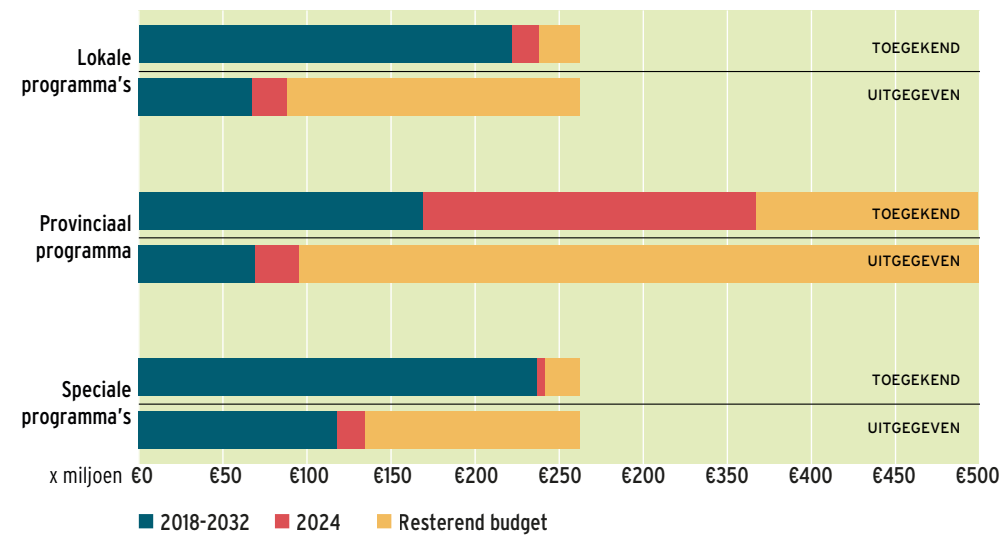
1. Samenstelling van de portefeuille;
2. Voortgang van de projecten ten opzichte van de Monitor 2024;
3. Afgeronde projecten ten opzichte van de Monitor 2024.

De conclusies en gepresenteerde cijfers in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op een analyse van de projectaanvragen en aangeleverde data vanuit Nationaal Programma Groningen. Deze projectaanvragen worden opgesteld door de indiener en technisch beoordeeld door het programmabureau. Sinds medio 2020 doet een externe beoordelingscommissie de inhoudelijke beoordeling van deze projectaanvragen. Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van een aantal specifieke programma's (o.a. de bewonersinitiatieven) hebben we daarnaast het jaarverslag over 2024 geraadpleegd.

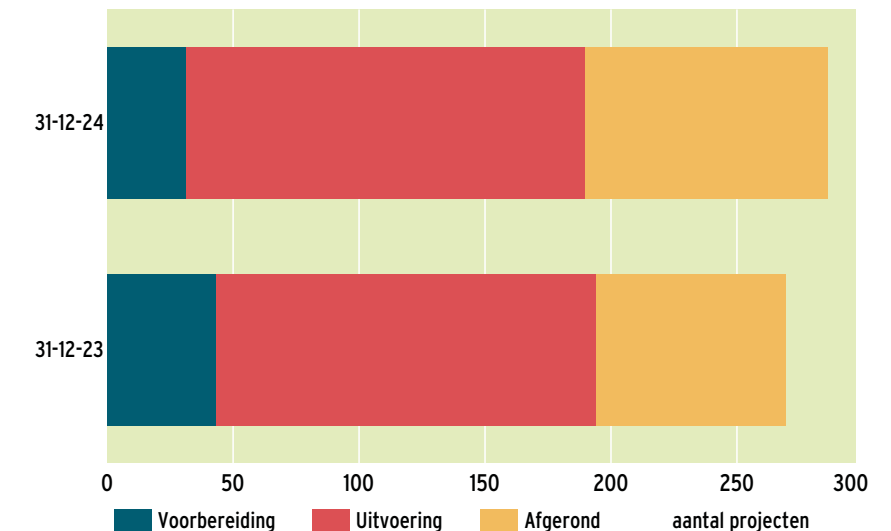
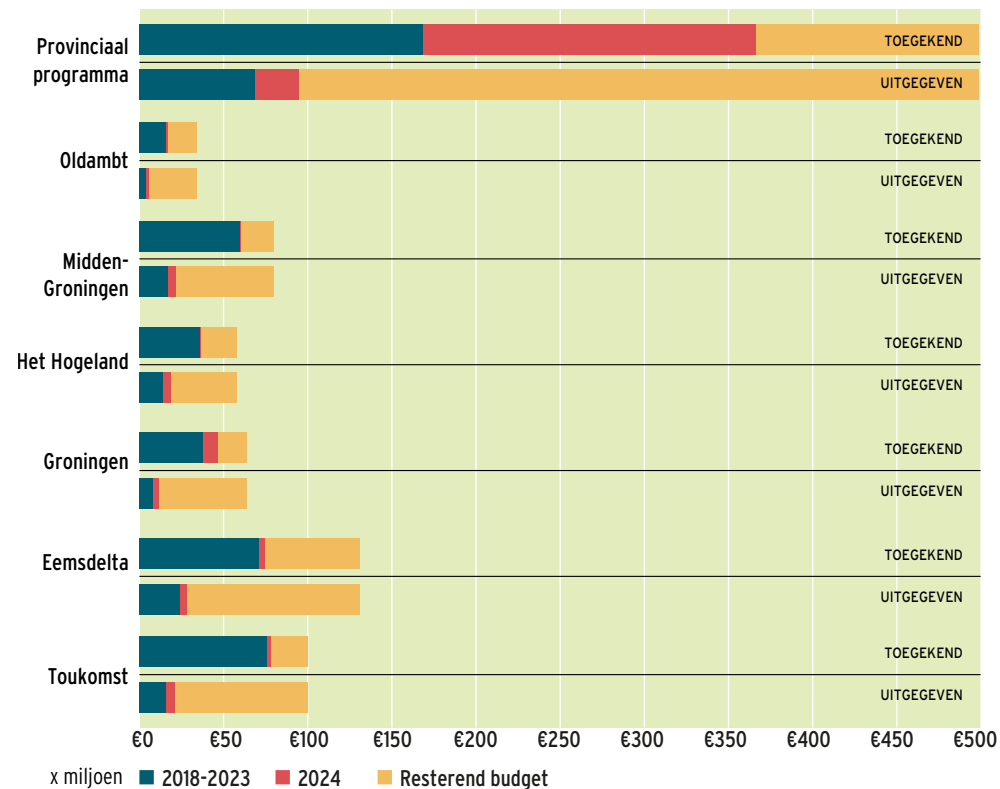
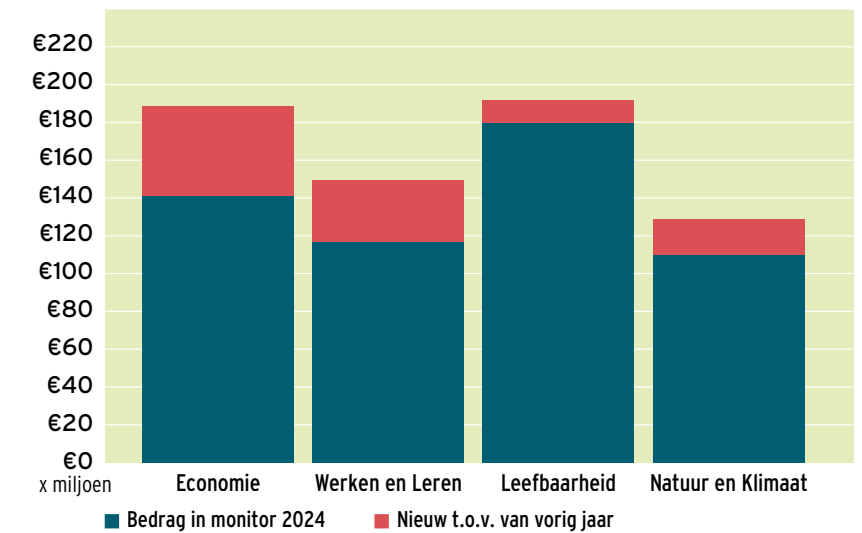
In de grafieken op de volgende bladzijde hebben we de huidige stand van de projecten en programma's onder Nationaal Programma Groningen inzichtelijk gemaakt. Onder Nationaal Programma Groningen hangen verschillende deelprogramma's: lokale programma's, speciale programma's en een provinciaal programma.

In dit hoofdstuk maken we onderscheid tussen:

- Gereserveerde middelen: dit zijn de totaal beschikbare middelen per programma, binnen de huidige afspraken - de ruimte die nog overblijft nadat de huidige projecten van middelen zijn voorzien duiden we hier aan als 'resterend budget';



- Toegewezen middelen: dit zijn programmamiddelen die aan goedgekeurde projecten gegund zijn;
- Uitgegeven middelen: dit zijn programmamiddelen die binnen deze goedgekeurde projecten ook daadwerkelijk zijn uitgegeven.



5.1.1 Samenstelling projectenportefeuille

In 2019 hebben de samenwerkende overheden een eerste financiële verdeling gemaakt, waarbij de middelen zijn verdeeld over het provinciale programma en de programma's van de vijf deelnemende gemeenten (lokale programma's). Daarnaast zijn er speciale programma's die vanuit Nationaal Programma Groningen zijn geïnitieerd of waaraan het programma een financiële bijdrage levert, waaronder Toukomst. Binnen Nationaal Programma Groningen is voor de looptijd van het programma in totaal €1,18 miljard aan startkapitaal beschikbaar, waarvan tot op heden €1.182 miljoen gereserveerd is en €875 miljoen is toegekend aan projecten en programmakosten. Er blijft binnen de huidige afspraken dus €307 miljoen over voor nieuwe projecten.

- **In totaal is nu 74,0% van de gereserveerde middelen aan projecten toegekend.** Vorig jaar was dat 76,9%. De daling van het percentage middelen dat is toegekend wordt verklaard doordat in 2024 extra middelen zijn gereserveerd voor de uitvoering van het provinciale programma. In 2024 is in totaal €219 miljoen toegekend aan nieuwe projecten. Dat is ruim €173 miljoen meer dan in 2023. De stijging wordt met name verklaard doordat er vanuit het extra gereserveerde budget voor de uitvoering van het provinciale programma, in 2024 €187 miljoen is toegekend aan een viertal grote uitvoeringsprogramma's.
- **De ruimte om nieuwe projecten te ontwikkelen in de resterende programmaperiode verschilt sterk per programma.** Met de eerder genoemde reservering van extra middelen voor de uitvoering van het provinciale programma zijn alle beschikbare programmamiddelen nu gereserveerd. Als gevolg van het eind 2023 genomen besluit om de resterende programmamiddelen te reserveren voor de uitvoering van het provinciale programma, is er binnen dit programma nog relatief veel ruimte om in het resterende deel van de programmaperiode nieuwe projecten (of uitvoeringsprogramma's) te ontwikkelen. De mate waarin gereserveerde middelen voor de lokale programma's zijn toegekend aan projecten verschilt, net als in eerdere jaren, nog altijd sterk per gemeente.

- **Leefbaarheid blijft de meest bediende ambitie binnen Nationaal Programma Groningen.** De projecten die in 2024 zijn goedgekeurd door het bestuur, richten zich relatief gezien het meeste op Economie. Ook aan de ambities Werken & Leren en in mindere mate Natuur & Klimaat werden in 2024 meer middelen toegekend dan aan de ambitie Leefbaarheid. Desondanks blijft Leefbaarheid de ambitie waar het meeste projectmiddelen aan zijn toegekend. Hierbij moet opgemerkt worden dat op dit moment voor twee van de vier uitvoeringsprogramma's nog niet in beeld is in welke mate zij exact zullen bijdragen aan de vier ambities. Dit wordt mede verklaard door het feit dat binnen deze uitvoeringsprogramma's in de resterende programmaperiode nog de nodige projecten tot stand moeten komen.
- **Nieuwe projecten uit 2024 hebben een verwachte gemiddelde multiplier van 1,5.** Dat betekent dat voor elke euro die vanuit Nationaal Programma Groningen geïnvesteerd wordt, andere partijen ook €0,50 verwachten te investeren. Voor het provinciaal programma is een randvoorwaarde dat minstens 50% van de begroting uit cofinanciering moet bestaan. De nieuwe projecten van de provincie voldoen hier nog niet aan; de huidige verwachte multiplier van de nieuw toegekende provinciale projecten en programma's bedraagt op dit moment 1,5. Ook dit wordt verklaard door het feit dat binnen de vier uitvoeringsprogramma's in de resterende programmaperiode nog de nodige projecten tot stand moeten komen, waardoor de multiplier van de uitvoeringsprogramma's in de komende jaren naar verwachting verder zal toenemen. De gemiddelde multiplier van projecten in 2024 uit de speciale programma's kwam uit op 1,3. Projecten uit het lokale programma waar in 2024 middelen aan zijn toegekend hebben gemiddeld genomen een multiplier van 1,7.
 - In totaal leiden de € 875 miljoen tot nu toe toegekende programmamiddelen tot een verwachte investering (vanuit het programma en vanuit derden) van ongeveer €1,7 miljard, waarmee de multiplier van Nationaal Programma Groningen uitkomt op 1,95.

5.1.2 Voortgang projecten

Wanneer middelen zijn toegekend aan projecten, kunnen programmagelden uitgegeven worden en daarmee effect sorteren. Tot en met 2024 is binnen Nationaal Programma Groningen €339 miljoen aan programmamiddelen uitgegeven; dat is 39% van de toegekende middelen en 29% van het totale bedrag dat het programma over haar looptijd beschikbaar heeft.

- **De uitgaven waren in 2024 licht hoger dan in 2023.** De uitgaven bedroegen in 2024 in totaal ruim €69 miljoen. In 2023 was dat volgens de laatst beschikbare cijfers €64 miljoen. De lichte toename in de uitgaven wordt met name verklaard door een forse toename (+71%) in de hoeveelheid programmageld die is uitgegeven binnen het provinciale programma. Ten opzichte van het voorgaande jaar namen de uitgaven in de lokale programma's af. Binnen het speciale programma was sprake van een afname van de hoeveelheid programmageld die is uitgegeven. De uitgaven binnen Toukomst zijn eveneens afgenomen.

- **Het aantal afgeronde projecten en het aantal projecten in de uitvoeringsfase groeit.** Nationaal Programma Groningen heeft in 2024 16 projecten meer in de portefeuille dan in 2023. Het aantal projecten in de voorbereidingsfase daalde in het afgelopen jaar. Het aantal projecten in de uitvoeringsfase nam ten opzichte van 2023 licht toe. Daarnaast werden er in 2024 een twintigtal projecten afgerond.
- **Veel projecten lijken vertraging op te lopen in de uitvoering.** Eind 2024 verloopt 24% van de projecten conform de vooraf verwachte planning van de aanvragers van het project. De uitvoering van het merendeel van de projecten in de portefeuille (60%) verloopt langzamer dan aanvragers vooraf hadden verwacht. Gemiddeld genomen is een project hierdoor 49 weken later klaar dan aanvragers op voorhand hadden verwacht. Net als in de voorgaande monitor valt op dat kleinere projecten (projecten waar minder middelen aan zijn toegekend dan gemiddeld) oververtegenwoordigd zijn in de populatie van projecten die vertraagd zijn.

5.1.3 Afgeronde projecten

In totaal zijn er tot en met 2024 97 projecten onder Nationaal Programma Groningen afgerond. Binnen deze projecten is tot op heden €100 miljoen aan programmagelden uitgegeven.

- **Het aantal afgeronde projecten groeit gestaag.** Aan de tot en met 2024 afgeronde projecten is vanuit Nationaal Programma Groningen een bedrag van €142 miljoen toegekend. Dit is 12% van het totaal beschikbare startkapitaal van Nationaal Programma Groningen. De afgeronde projecten liepen gemiddeld 43 weken vertraging op. De uiteindelijke gemiddelde doorlooptijd bedroeg 134 weken, in plaats van de geplande 91 weken.
- **Veel van de afgeronde projecten richten zich primair op het versterken van de leefbaarheid.** De afgeronde projecten

richten zich vooral op de ambitie Leefbaarheid, gevolgd door Economie, Werken & Leren en Natuur & Klimaat. Gemiddeld genomen is aan een afgerond project vanuit het programma een bedrag van €1,4 miljoen toegekend. In absolute getallen zijn de meeste projecten afgerond op lokaal niveau, gevolgd door het provinciaal programma.

- **Het is nog vroeg om effecten vanuit Nationaal Programma Groningen op de vier ambities te verwachten.** Er mag verwacht worden dat projecten vooral effect hebben op de ambities wanneer ze zijn afgerond. Uit de Monitor 2024 blijkt dat nog geen 10% van het beschikbare startkapitaal op dit moment is uitgegeven aan projecten die daadwerkelijk zijn afgerond.

6

Verantwoording

6.1 De jaarlijkse monitor als onderdeel van een langjarige monitorings- en evaluatiecyclus

Nationaal Programma Groningen is een langlopend programma. Het consortium heeft de opdracht gekregen de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma structureel te monitoren en te evalueren. Daartoe ontwikkelt het consortium gedurende de programmaperiode drie producten:

- Een nulmeting (februari 2021) die inzicht geeft in de startpositie van Groningen en de opgaven die aan het begin van de programmaperiode spelen in het gebied.
- Een jaarlijkse Monitor (2021 t/m 2029) die inzicht geeft in de voortgang van het programma op het gebied van output (projecten en programma's), outcome (indicatoren en randvoorwaarden) en impact (brede welvaart en imago).

De informatie die we jaarlijks verzamelen in deze Monitor fungeert als dataverzameling voor een tussen- en een eindevaluatie van Nationaal Programma Groningen op een later moment in de programmaperiode. Hierin beoordelen we de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma in de volle breedte. De ex durante evaluatie zal het karakter hebben van een lerende evaluatie, waarbij lessen worden getrokken voor de dan resterende programmaperiode. De jaarlijkse Monitor fungeert als instrument om de

voortgang van het programma en de tussenstand als het gaat om realisatie van de programma-ambities, te toetsen. We maken inzichtelijk hoe de, in het Programmakader geformuleerde, ambities ervoor staan. Hiervoor wordt voor de vier programma-ambities een indicatorenset gebruikt. Voor de hoofddoelstellingen op het gebied van brede welvaart en imago zijn speciale instrumenten ontwikkeld. Wanneer het gaat om de projectenportefeuille en de programma's die zijn ingediend, wordt met name inzichtelijk gemaakt hoe de middelen verdeeld, toegewezen en uitgegeven zijn, hoe gerapporteerd wordt over de randvoorwaarden en welke effecten op basis van de beschikbare documentatie te verwachten zijn op de programma-ambities.

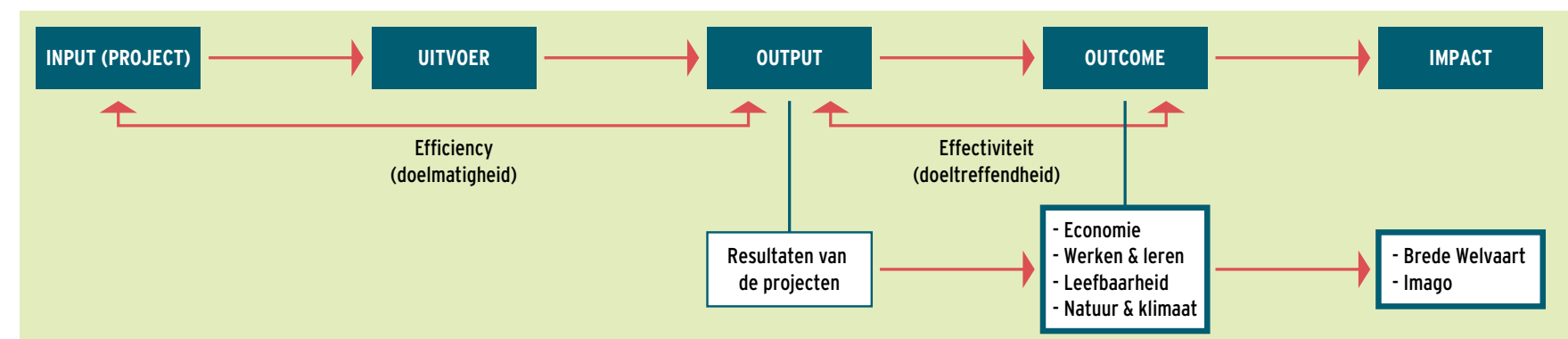
Met de Monitor laten we daarmee zien hoe Groningen zich ontwikkelt ten opzichte van de startsituatie zoals geschetst in de nulmeting. De ontwikkeling ten opzichte van de nulme-

ting wordt weergegeven in een index of in procentpunten⁵⁹. Per gemeente en per indicator is een kleur toegekend. Deze kleuren geven aan of de gemeente in kwestie zich positief (groen) of negatief of gelijk (rood) ontwikkelt ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegemeenten. De kleur is een weergave van de ambitie van Nationaal Programma Groningen; namelijk beter presteren dan de referentiegroep. Er wordt hier alleen gekeken naar de mate waarin de ontwikkelingen tussen de gemeenten en de referentiegemeenten zich verhouden. Dit staat los van de absolute ontwikkeling binnen de gemeente ten opzichte van de uitgangssituatie.

Een integrale beoordeling van deze effecten en randvoorwaarden door het consortium vormt geen onderdeel van de jaarlijkse monitor. Bij de hierboven genoemde evaluatiemomenten wordt wel op verschillende onderdelen hiervan ingegaan. De jaarlijkse monitoringsrapporten vormen een belangrijke informatiebron voor de evaluaties. Er wordt daarnaast om het jaar aanvullende informatie verzameld ten behoeve van de evaluatiemomenten. Dat gaat om een deel van imago en om de ervaren outcome op basis van het Groninger Panel. Voor imago wordt voor de groep Groningers en niet-Groningers een jaarlijkse uitvraag gedaan.

De monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen is erop gericht om inzicht te geven in de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het programma. Hiermee wordt getracht een zo aannemelijk mogelijke verbinding te maken tussen de bestede programamiddelen (input) en projectresultaten enerzijds en de vier programma-ambities, de brede welvaart in en het imago van Groningen anderzijds. Met andere woorden: we onderzoeken de invloed van uitgevoerde projecten in Groningen op doelvariabelen als bruto toegevoegde waarde en brede welvaart. In Figuur 1 is de genoemde samenhang schematisch weergegeven.

Tegelijkertijd is het vinden van harde causale verbanden tussen de bovengenoemde aspecten om verschillende redenen onmogelijk. De werking van Nationaal Programma Groningen is niet los te zien van de unieke, niet-reproduceerbare sociale context van Groningen. Hierdoor valt het effect van het programma niet als in een laboratorium van haar omgeving te 'scheiden'. Het programma kan bovendien juist werken dankzij of ondanks de aanwezigheid van contextuele factoren. Daarnaast is een groot aantal externe factoren van invloed op de programma-ambities, de brede welvaart en het imago van Groningen. Zo kan Nationaal Programma Groningen op



Figuur 1: Samenhang: van input naar impact

⁵⁹ Voor de huidige monitor is het indexjaar voor alle indicatoren gelijk gezet naar 2018. Dit is het laatste jaar waarin helemaal geen activiteiten plaatsvonden vanuit Nationaal Programma Groningen. Dat betekent dat er geen rechtstreekse vergelijking is met het rapport van de nulmeting. We verwijzen daarom naar de uitgangssituatie in 2018 in plaats van naar het rapport 'nulmeting Nationaal Programma Groningen'.

de ambitie Economie een groot succes zijn, maar kan door macro-economische ontwikkelingen de brede welvaart flink dalen of vice versa.

Ondanks dat absolute uitspraken over de effectiviteit van beleid hierdoor niet mogelijk zijn, zorgt bewustzijn van deze beperking voor realistische en betekenisvolle evaluaties. Het ontbreken van de mogelijkheid om harde causale verbanden te leggen, betekent dat het de uitdaging en opdracht van het consortium is het verband tussen Nationaal Programma Groningen en de genoemde doelvariabelen zo aannemelijk mogelijk te maken.

In de aanpak van de monitorings- en evaluatiecyclus zullen wij diverse activiteiten uitvoeren om de causale validiteit van het onderzoek te maximaliseren:

- We hebben voorafgaand aan de programmaperiode een nulmeting uitgevoerd, om zo de startsituatie in de regio in kaart te brengen;
- We hebben instrumenten ontwikkeld om de doelvariabelen op een goede manier in kaart te brengen: de Imago-Index en de BWI-NPG;
- We hebben per gemeente een referentiegroep samengesteld, waarin zowel de gemiddelde ontwikkeling in het afgelopen jaar als over de gehele programmaperiode uitgelicht wordt;
- We hebben een expertteam ingericht, dat het consortium adviseert in het duiden van onder meer externe trends en ontwikkelingen en de werking van het programma;
- Vanaf 2021 voeren wij de monitoring van het programma jaarlijks uit en baseren de evaluaties mede hierop, zodat zowel de voortgang van de projecten als de doelvariabelen continu en langjarig in kaart gebracht wordt;
- De evaluaties zullen niet alleen een productevaluatie bevatten waarin naar effectiviteit gekeken wordt, maar ook een proces- en planevaluatie, waarin we kijken naar de wijze waarop het programma opgebouwd is en uitgevoerd wordt. Zoals hierboven genoemd worden deze verschillende onderdelen op verschillende momenten beoordeeld gedurende de looptijd van het programma;
- In de evaluaties zal ook expliciet aandacht worden besteed aan de perceptie van de werking van het programma uit drie betrokkenheidslagen: de uitvoerders van projecten, de doelgroepen van projecten en de inwoners van Groningen. Hiervoor zal onder meer gebruik worden gemaakt van het Groninger Panel, een representatief panel van ruim 6.000 Groningers.

6.2 Indicatoren

Het consortium heeft voorafgaand aan de nulmeting de indicatoren uit het monitoringsraamwerk uit het programma-kader vertaald naar een set indicatoren. De indicatoren met betrekking tot de vier ambities zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- De mate waarin de indicatoren daadwerkelijk het bedoelde concept (namelijk de vier ambities) meten;
- De openbare beschikbaarheid van data om te voorkomen dat nieuw onderzoek uitgevoerd moet worden;
- De beschikbaarheid van data op een bruikbaar geografisch schaalniveau, bij voorkeur op gemeenteniveau, zodat een vergelijking met referentiegemeenten mogelijk is;
- De actualiteit van data: van recente datum en bij voorkeur jaarlijks geactualiseerd, zodat de data zoveel mogelijk betrekking heeft op de programmaperiode en jaarlijks de progressie kan worden vastgesteld.

Als onderdeel van de jaarlijkse monitoring en evaluatie wordt ieder jaar naar de gebruikte set indicatoren gekeken, zodat aangesloten wordt op nieuwe inzichten en nieuwe gegevens. Voor de Monitor 2025 is de set indicatoren hetzelfde gebleven als in de Monitor 2024. Daarnaast is deze aangevuld met dezelfde set Ervaren outcome indicatoren die tweejaarlijks terugkeert en voor het laatst opgenomen was in de monitor 2023.

Wij werken de cijfers voor alle indicatoren jaarlijks bij aan de hand van de meest actuele data. Het komt regelmatig voor dat cijfers eerst naar buiten worden gebracht als “voorlopige cijfers” om vervolgens een jaar of enkele jaren later bijgewerkt te worden naar “definitieve cijfers”. Voor sommige indicatoren zijn de cijfers over de afgelopen jaren bijgesteld. Dit kan in sommige gevallen ook met terugwerkende kracht resulteren in een iets andere ontwikkeling tussen de nulmeting, de eerste jaarlijkse meting en de huidige jaarlijkse meting.

In bijlage A is meer informatie te vinden over alle gebruikte indicatoren.

6.3 Samenstelling van referentiegroepen

De realisatie van de ambities en de impact van Nationaal Programma Groningen worden in deze meting beschouwd door te volgen hoe de Groningse gemeenten zich ontwikkelen ten opzichte van de referentiegroep. Elk van de aardbevingsgemeenten in de regio is daartoe ingedeeld in een eigen referentiegroep met vergelijkbare gemeenten uit de rest van Nederland. De ontwikkeling van de outcome indicatoren en de brede welvaart in de referentiegroep dienen als referentiekader voor de betreffende gemeente.

Referentiegroepen bestaan uit een set van referentiegemeenten. Referentiegemeenten zijn gemeenten die qua verstedelijking en inkomen 'statistisch' zo dicht mogelijk bij de Groningse gemeenten liggen. Daarbij is ook rekening gehouden met het inwonersaantal. De referentiegroepen zijn tot stand gekomen op basis van 3 dimensies en indicatoren (zie tabel 1):

DIMENSIE	INDICATOR
1. Mate van verstedelijking	Omgevingsadressendichtheid
2. Inkomen	gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in 2018
3. Bevolkingsomvang	aantal inwoners op 1 januari 2018

Tabel 1: dimensies en indicatoren t.b.v. referentiegroepen

Per gemeente is voor elk van de 3 dimensies een standaarddeviatie berekend. De referentiegemeenten zijn die gemeenten die op elk van de drie dimensies

- niet meer dan 1,5 standaarddeviatie afwijken van de doelgemeente;
- alsmede per indicator niet meer dan 50% afwijken t.o.v. de doelgemeente; en
- die niet in de provincie Groningen liggen.

Op basis van de som van de procentuele verschillen tussen de gemeente en referentiegemeente voor elk van de 3 dimensies, is een rangschikking op basis van gelijkenis gemaakt en de top 10 meest vergelijkbare referentiegemeenten voor elke doelgemeente geselecteerd. In tabel 2 en 3 zijn per gemeente (respectievelijk aardbevingsgemeenten en overige gemeenten de referentiegemeenten opgenomen. Deze gemeenten vormen samen de referentiegroep. De ontwikkeling van de referentiegroep als geheel vormt het referentiekader voor de realisatie van de ambities en impact. De referentiegemeenten blijven in principe gelijk voor de komende 10 jaar, maar wanneer er sprake is van gemeentelijke herindelingen zal daarvoor worden gecorrigeerd.

GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	EEMSDelta (APPINGEDAM, LOPPERSUM EN DELFZIJL
Tilburg	Hollands Kroon	Terneuzen	Hellendoorn	Noordoostpolder
Eindhoven	Waadhoeke	Barneveld	Montferland	Berkelland
Nijmegen	Noardeast-Fryslân	Vijfheerenlanden	Dronten	Schagen
Enschede	Midden-Drenthe	Krimpenerwaard	Oude IJsselstreek	Steenwijkerland
Leiden	Leudal	Hardenberg	Raalte	Oude IJsselstreek
Arnhem	Opsterland	Noordoostpolder	Deurne	Goeree-Overflakkee
Maastricht	Medemblik	Overbetuwe	Gemert-Brakel	Dronten
	De Fryske Marren	Doetinchem	Epe	Waadhoeke
	Achtkarspelen	Lingewaard	Noordoostpolder	Noardeast-Fryslân
	Altena	Hoogeveen	Berg en Dal	Raalte

Tabel 2: Samenstelling referentiegroepen aardbevingsgemeenten

PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE
Voerendaal	Deurne	Beuningen	Hardenberg	Borger-Odoorn
Opmeer	Gemert-Bakel	Gilze en Rijen	Altena	Aa en Hunze
Boekel	Hellendoorn	Haaksbergen	Waadhoeke	De Wolden
Reusel-De Mierden	Montferland	Langedijk*	De Fryske Marren	Buren
Grave*	Epe	Stein	Hollands Kroon	Tubbergen
Kapelle	Echt-Susteren	Aalten	West Betuwe	Borsele
Simpelveld	Halderberge	Ermelo	Noardeast-Fryslân	Veere
Landerd*	Aalten	Winterswijk	Medemblik	Gulpen-Wittern
Bergen (L.)	Noordenveld	Cuijk*	Coevorden	Roerdalen
Beesel	Renkum	Nunspeet	Beekdaelen	Sluis

Tabel 3: Samenstelling referentiegroepen overige gemeenten

* Deze gemeenten zijn sinds 2022 door gemeentelijke herindelingen opgegaan in andere gemeenten. Deze gemeenten worden vanaf 2022 (met terugwerkende kracht) niet meer meegenomen in het berekenen van de gemiddelden van de groep referentiegemeenten.

De referentiegemeenten in de referentiegroep staan gerangschikt op de mate van vergelijkbaarheid, de meest vergelijkbare bovenaan. Het kan voorkomen dat een gemeente

minder dan 10 referentiegemeenten overhoudt. De reden hiervoor is dat er dan minder gemeenten zijn die in elk van de 3 variabelen minder dan 1,5 standaarddeviatie afwijkt.

6.4 Monitoring impact: brede welvaart, imago

Nationaal Programma Groningen streeft met de realisatie van de vier gekozen ambities een verbetering na van de brede welvaart en het imago van Groningen. Om te kunnen volgen in hoeverre de realisatie van de vier ambities daadwerkelijk deze impact heeft, is het zaak de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago te monitoren. Bij aanvang van Nationaal Programma Groningen werd zowel het concept brede welvaart als het imago niet (frequent) op regionale schaal gemeten, zoals voor de outcome-indicatoren wel het geval was. Voor beide concepten zijn ten behoeve van de monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen meetinstrumenten ontwikkeld.

In de structurele monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen vertegenwoordigen de inwoners van de regio een centrale positie. Door de persoonlijke ervaring van inwoners langdurig te monitoren, in aanvulling op de objectieve indicatoren, wordt een beeld geschetst van hoe het gaat met Groningers in de context van Nationaal Programma Groningen. We bevragen inwoners via het Groninger Panel tweejaarlijks op hun ervaren brede welvaart op het gebied van werken en leren, leefbaarheid en natuur en milieu. Imago en de Brede Welvaart Index zijn in deze monitor geüpdatet.

6.4.1 Brede welvaart

De Brede Welvaart Index (BW)-NPG wordt voor de Monitor jaarlijks berekend op basis van Regionale Monitor Brede Welvaart, een dashboard aan indicatoren van het CBS die gezamenlijk een beeld geven van brede welvaart in gemeenten en regio's in Nederland. Om voor de provincie Groningen en gemeenten tot één index van brede welvaart te komen, worden de niveaus van de brede welvaart-indicatoren op een gewogen wijze opgesteld. De wegingsfactoren zijn gebaseerd op de relatieve waardering voor de brede welvaart-indicatoren van het Groninger Panel.⁶⁰

Sociale en maatschappelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes kunnen impact hebben op de waardering voor de brede welvaart-indicatoren. Denk aan de Covid-pandemie, aardbevingsdossier, veranderende arbeidsmarkt en de landbouw-, klimaat- en energietransitie. Om de beleidsontwikkeling en -evaluatie aan te laten sluiten bij mogelijke veranderende

voorkeuren van inwoners van Groningen is afgesproken om wegingsfactoren periodiek (iedere 3 tot 4 jaar) te analyseren en bij relevante verschuiving aan te passen, zodat beleidskeuzes aansluiten bij de huidige voorkeuren van de bevolking.

In mei 2024 zijn daartoe de wegingsfactoren voor de brede welvaart-indicatoren opnieuw bepaald voor het Groninger Panel. Hierbij is gebruikgemaakt van dezelfde vragenlijst als in 2021 om te toetsen of mogelijke veranderingen in wegingsfactoren statistisch significant zijn. In totaal hebben 2085 mensen de vragenlijst ingevuld. Dit aantal is minder dan de 3018 ingevulde vragenlijsten in 2021. De resultaten zijn representatief gemaakt voor de populatiesamenstelling in de provincie Groningen op basis van geslacht, leeftijd en opleiding.

⁶⁰ Ooijen, R, Vaart, J. van der, Mierau, J., *Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen*. ESB, 106(4800S), 26 augustus 2021.

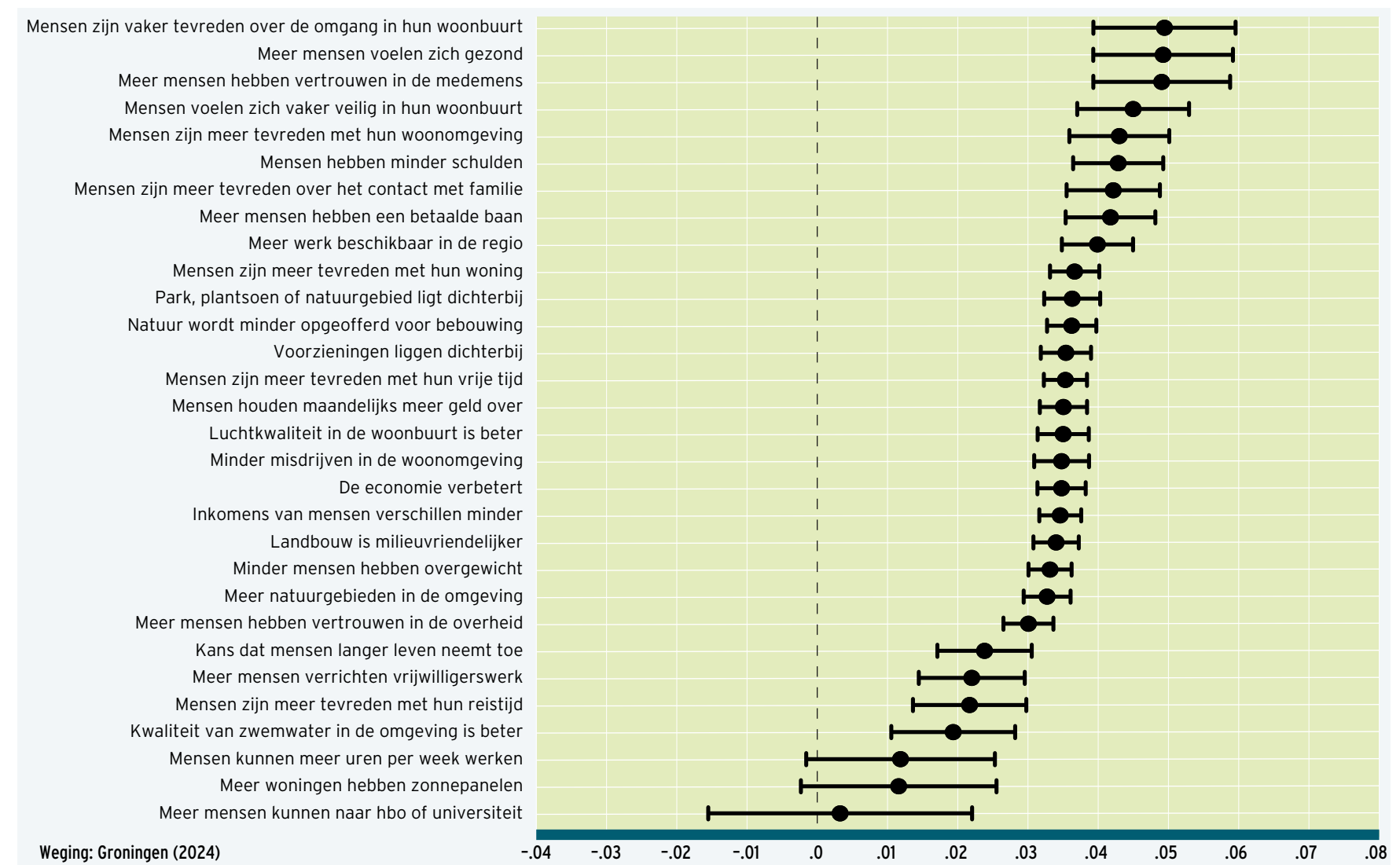
Resultaten herweging

De inwoners van Groningen beschouwen omgang in de woonbuurt, gezondheid, vertrouwen in de medemens, veiligheid in de woonbuurt en tevredenheid met de woonomgeving als de belangrijkste vijf welvaartsaspecten (Figuur 7 en 8). Ook in 2021 werden deze factoren hoog gewaardeerd, maar stonden beschikbaarheid van werk, het aantal mensen met een betaalde baan en natuur wordt minder opgeofferd door bebouwing in de top vijf (Figuur 8). Deze factoren worden in 2024 iets minder belangrijk gevonden. Dit komt mogelijk door de verbeterde economie en tekorten aan woningen.

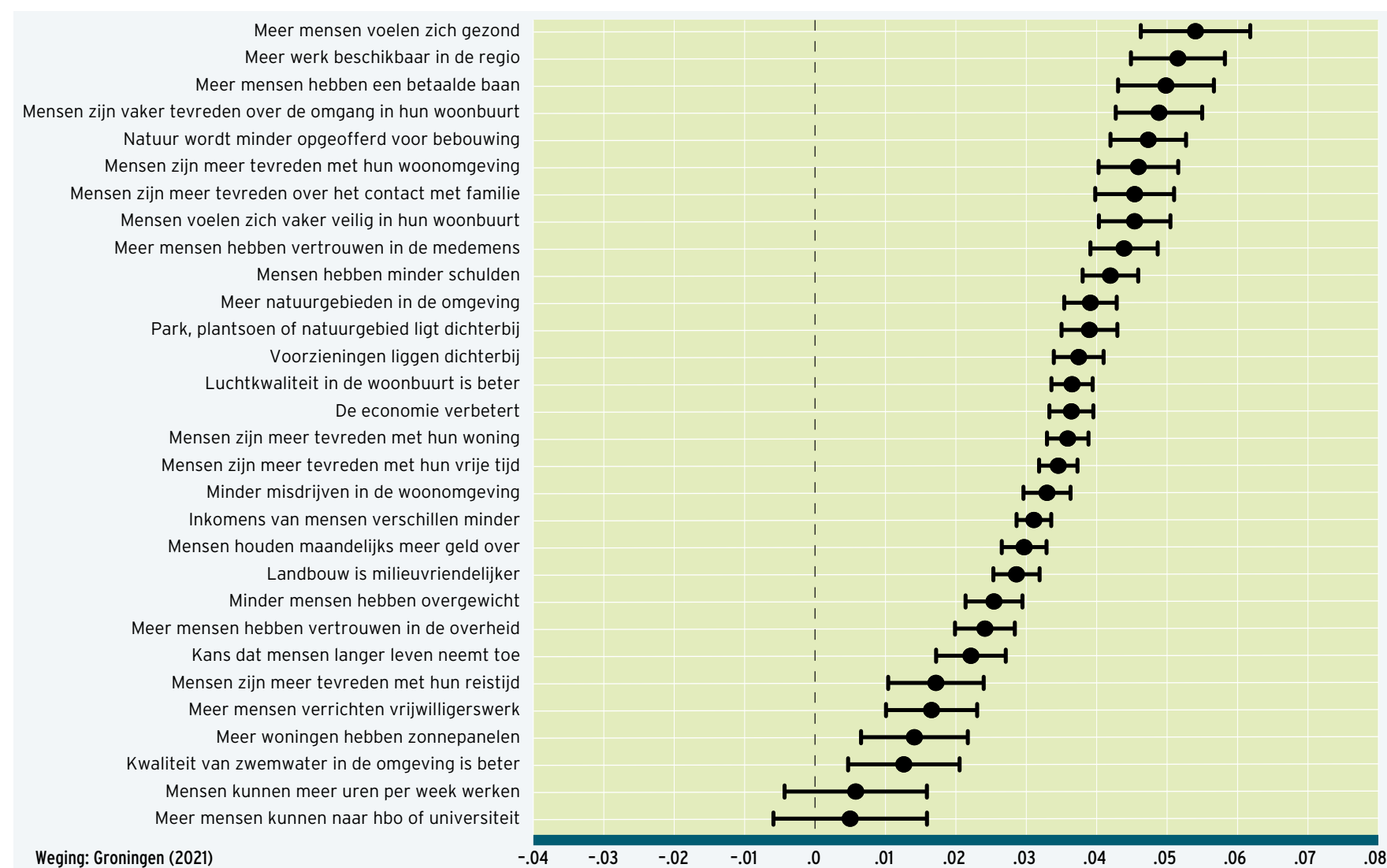
Figuur 9 toont de verschillen in de gewichten tussen de metingen in 2021 en 2024, waarbij de roodgekleurde aspecten significant zijn veranderd tussen de twee meetmomenten. In totaliteit zijn de veranderingen marginaal. De meeste veranderingen liggen dicht bij de 0-lijn. Een gezamenlijke statistische toets verwerpt de nulhypothese van onveranderde wegingsfactoren niet (Wald toets; p-waarde = 0,17; Chi-kwadrat = 36,3 met 29 vrijheidsgraden). Er is dus onvoldoende bewijs dat de wegingsfactoren in 2021 en 2024 van elkaar verschillen.

Conclusies

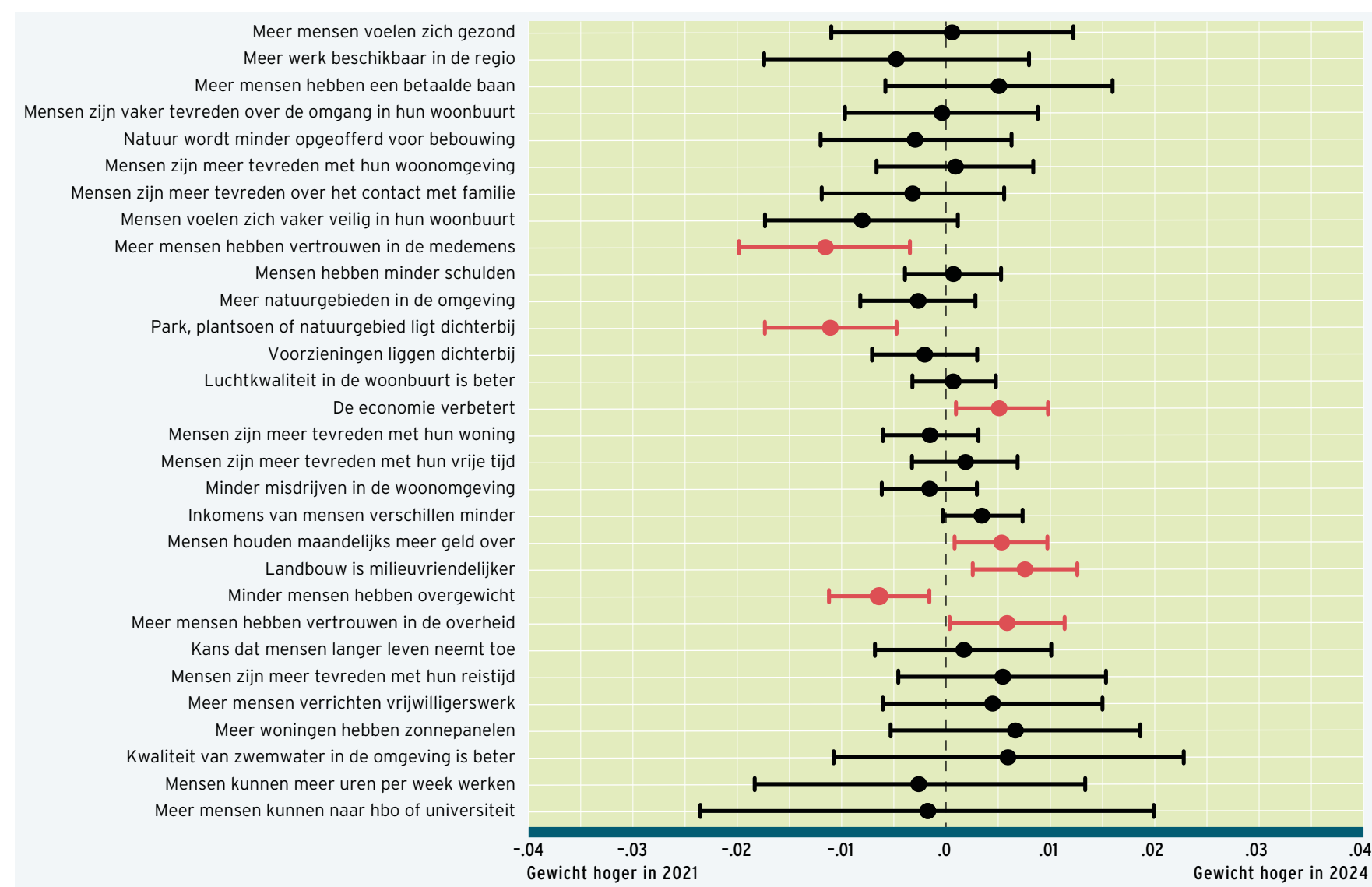
- Ondanks maatschappelijke ontwikkelingen tussen 2021 en 2024, zijn de voorkeuren voor de brede welvaart-indicatoren van het Groninger Panel marginaal veranderd.
- Voorkeuren voor de brede welvaart-indicatoren zijn robuust, waarmee de brede welvaartsindex als kwalitatief goed instrument kan worden gebruikt voor beleidskeuzes en evaluatie van Nationaal Programma Groningen.
- Ondanks dat de wegingen niet hoeven te worden aangepast, is er voor de monitors vanaf 2024 wel voor gekozen de meest recente wegingsfactoren te gebruiken om zo veel mogelijk aan te blijven sluiten bij voorkeuren van inwoners.



Figuur 2: Voorkeuren van inwoners van Groningen voor de verschillende brede welvaartsindicatoren in 2024. Gewicht en 95%-betrouwbaarheidsinterval.



Figuur 3: Voorkeuren van inwoners van Groningen voor de verschillende brede welvaartsindicatoren in 2021. Gewicht en 95%-betrouwbaarheidsinterval.



Figuur 4: Verschillen in voorkeuren van inwoners van Groningen voor de verschillende brede welvaartsindicatoren in 2021 en 2024. Gewicht en 95%-betrouwbaarheidsinterval.

6.4.2 Imago

Om de ontwikkeling van het imago te kunnen monitoren is in 2020 een imagomonitor ontwikkeld in opdracht van Nationaal Programma Groningen. In november 2020 is het imago van Groningen voor het eerst gemeten aan de hand van deze nieuwe methode. De Imago Monitor-methode is in 2020 onder begeleiding van ons consortium ontwikkeld door Martin Boisen (For the Love of Place), Sierdjan Koster (Rijksuniversiteit Groningen), Karel Jan Alsem en Jan Wever (Hanzehogeschool Groningen). De methode is bij de O-meting in 2020 voor het eerst toegepast in opdracht van Nationaal Programma Groningen. Sinds 2022 wordt de imagomonitor conform het ontwerp van 2020 jaarlijks uitgevoerd door onderzoeksbureau Verian (voorheen Kantar), in opdracht van Nationaal Programma Groningen. De imagomonitor onder de doelgroep bedrijven wordt tweejaarlijks uitgevoerd.

De doelgroepen van de monitor zijn personen in Groningen, personen buiten Groningen, talenten in Groningen en talenten buiten Groningen, bedrijven in Groningen en bedrijven buiten Groningen (in Nederland). Voor de monitoring van Nationaal Programma Groningen maken we alleen gebruik van de data voor Groningers en niet-Groningers en Groningse en niet-Groningse bedrijven. In 2020 werd nog geen onderscheid gemaakt tussen Groningse en niet-Groningse bedrijven, omdat het aandeel Groningse bedrijven te laag was om representatief te zijn. In 2022 is dat onderscheid er wel. Uit de data van 2020 zijn de Groningse bedrijven gefilterd, zodat ook over 2020 een betrouwbaar beeld voor niet-Groningse bedrijven is gecreëerd.

De belangrijkste uitgangspunten van de monitor zijn:

- Het zelfbeeld, het ontvangen beeld en het geprojecteerde beeld worden gemeten (schaal -10 tot +10);
- Onderdeel is de Image Sentiment Index (ISI).
- ISI is een door For the Love of Place ontwikkeld concept. De vragenlijst als geheel en de ISI als onderdeel daarvan zijn gelicentieerd als Creative Commons. Naast een overall imagoscore

van -10 tot +10 biedt ISI inzicht in hoe respondenten denken dat het imago zich de afgelopen vier jaar en het afgelopen jaar ontwikkelde en zich het komende jaar en de komende vier jaar zal ontwikkelen;

- Er wordt gevraagd naar spontane en geholpen associaties met Groningen en hoe belangrijk die zijn;
- Specifiek voor bedrijven is een module waarin vestigingsplaatsvoorkeuren worden onderzocht;
- Respondenten krijgen extra vragen over bijvoorbeeld hun postcode, leeftijd, opleidingsniveau en functie.

De dataverzameling is in 2025 uitgevoerd onder het eigen panel van Verian. De respons was onder personen in Groningen 500, onder personen buiten Groningen 1442. Bedrijven zijn in 2025 niet benaderd. De data die betrekking hebben op de inwoners van Groningen en de niet-Groningers zijn na dataverzameling herwogen en representatief gemaakt op de volgende achtergrondkenmerken: gender, leeftijd, opleidingsniveau, grootte huishouden en regio (deze laatste alleen voor de niet-Groningers). Als consortium zijn wij nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling en uitvoering van de nulmeting. We nemen de data zoals die is aangeleverd door de onderzoekers over.

Met het realiseren van de vier programma-ambities streeft Nationaal Programma Groningen ernaar dat het imago van Groningen verbetert binnen en buiten de provincie. Om te bepalen of de realisatie van de ambities ook daadwerkelijk leidt tot een verbetering van het imago binnen en buiten de provincie volgen wij de gedurende de monitoring- en evaluatie periode van Nationaal Programma Groningen de volgende indicatoren:

1. jaarlijks: zelfbeeld personen in Groningen (schaal -10 tot +10);
2. jaarlijks: ontvangen beeld personen buiten Groningen (schaal -10 tot +10);

3. tweejaarlijks: zelfbeeld bedrijven in Groningen ((schaal -10 tot +10);
4. tweejaarlijks: ontvangen beeld bedrijven in Nederland (schaal -10 tot +10).

Als bij de (twee)jaarlijkse metingen de gemiddelde score op elk van deze drie onderdelen hoger is dan de gemiddelde score bij de voorgaande meting, beschouwen we de impactdoelstelling tijdens de betreffende meting als gehaald.

Het ontvangen beeld, de Image Sentiment Index, imago-aspecten en associaties met Groningen gebruiken we voor duiding en analyse en worden alleen dan onderdeel van onze rapportage wanneer ze inzichten geven die van toegevoegde waarde zijn voor de monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen. Mogelijk zullen andere provincies de imagomonitor in de toekomst ook gaan uitvoeren. Die ontwikkelingen volgen we en gebruiken we waar mogelijk en noodzakelijk voor analyse en duiding van de Groningse ontwikkeling. Een uitgebreide versie van de rapportage is te vinden via de website van Nationaal Programma Groningen.

7

Het consortium

KplusV, Sociaal Planbureau Groningen en Aletta Advies vormen samen het consortium dat verantwoordelijk is voor de structurele monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen. Het doel van onze evaluatie en monitoring van Nationaal Programma Groningen is om de effecten van het programma in kaart te brengen, maar ook om als onafhankelijke partij tussentijds te signaleren wat er goed gaat en wat er beter kan. Wij helpen de regio te leren en de impact van het programma zo groot mogelijk te maken. Onze intrinsieke motivatie om bij te dragen aan het toekomstperspectief voor Groningen en haar inwoners is daarbij een sterk verbindende factor.

KplusV is een adviesbureau dat zich bezighoudt met ondersteuning op inclusieve, duurzame en innovatieve thema's en helpt hoofdzakelijk partijen in het publieke domein bij het stimuleren van ondernemerschap en de regionale economie in Nederland. Diensten van het bureau zijn het bieden van ondersteuning bij beleids- en strategieontwikkeling, project- en programmamanagement en detacheringen, monitoring en evaluatie. KplusV heeft veel ervaring met de monitoring en evaluatie van meerjarige programma's in de context van publiek-private samenwerkingen.

Sociaal Planbureau Groningen is een onafhankelijk kenniscentrum voor sociaalmaatschappelijke vraagstukken. Het planbureau is onderdeel van CMO STAMM. Het kenniscentrum signaleert en monitort trends en ontwikkelingen in het sociale domein en heeft als doel de provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties in Groningen te ondersteunen bij het maken van beleid en uitvoering daarvan in de praktijk. Specifieke expertise ligt op het terrein van leefbaarheid, participatie en welzijn en zorg. Het planbureau is zeer ervaren op het gebied van monitoring van meerjarige programma's, kwalitatief onderzoek en evalueren met burgers en andere stakeholders.

Aletta Advies is de adviestak van Aletta Jacobs School of Public Health (AJSPH) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Aletta Advies vormt de brug tussen wetenschappelijk onderzoek en praktijkgerichte vraagstukken en is de ingang naar de wetenschappelijke kennis van de RUG, het UMCG, de Hanzehogeschool en de academische partners van AJSPH. Aletta Advies ondersteunt bij vraagarticulatie en adviseert over duurzame oplossingen waarbij state of the art kennis wordt toegevoegd of ontwikkeld. Aletta Advies heeft een netwerk van adviseurs en managers op het gebied van procesbegeleiding, implementatie, monitoring en effectmeting.

8

Bijlagen

Bijlage A: beschrijving gebruikte indicatoren

NR.	INDICATOR	JAAR T+5 METING	BRON	DEFINITIE
E1	Bruto toegevoegde waarde Inclusief delfstoffenwinning	2023	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid.
E2	Bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning	2022	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto exclusief Delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid.
E3	Aantal banen per 1.000 inwoners	2024	LISA	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar.
E4	Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners	2024	VNG	Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar.
E5	Percentage snelgroeiende vestigingen	2024	VNG Waarstaatje- gemeente	Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer gemeten in aantal medewerkers, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E6	Percentage exporterende vestigingen	2024	VNG Waarstaatje- gemeente	Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen. Vestigingen zijn getypeerd als exporterend wanneer zij goederen met een waarde van minimaal 5000 euro uitvoeren naar het buitenland, in het desbetreffende kalenderjaar. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E7	Interne O&O uitgaven	2025	Innovatie- monitor Noord-NL	Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet, ten opzichte van Drenthe en Friesland.
E8	Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen	2023	CBS	Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro. Wordt berekend op basis van de investeringen en vestigingen binnen bedrijfssectoren met SBI codes B t/m N, exclusief D, E en K. Voor de cijfers voor provincie Groningen in 2018 is vanwege ontbrekende cijfers gebruik gemaakt van een samengestelde groep SBI codes op basis van B t/m N, exclusief K en inclusief (S)95.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
W1	Netto arbeidsparticipatie	2024	CBS	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking van 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).
W2	Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's	2023	CBS	Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.
W3	Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom)	2023	CBS	Percentage gediplomeerden op hbo- en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden.
W4	Percentage werkloosheid	2024	CBS	De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.
W5	Sociaaleconomische status - rangorde	2023	RUG	Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaaleconomische status ten opzichte van Nederland.
W6	Percentage huishoudens met problematische schulden	2024	CBS	Percentage huishoudens met problematische schulden.
W7	Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen	2023	CBS	Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens gedurende een periode van vier jaar.
W8	Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen	2024	RIVM/GGD	Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen.
W9	Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)	2023	VNG Waarstaatje-gemeente	Aantal huishoudens met twee of meer voorzieningen in het sociaal domein. Aantal huishoudens per 1000 huishoudens. Getoond als het gemiddelde over een periode van drie jaar.
W10	Aandeel hbo- en wo-opgeleid	2022	CBS	Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo).
W11	Voortijdig schoolverlaters	2022	CBS	Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten.
W12	Percentage laaggeletterdheid	2022	CBS	Percentage inwoners dat laaggeletterd is.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
L1	Leefbaarheidsscore	2022	Leefbaaro-meter	Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1= zeer onvoldoende, 2=ruim onvoldoende, 3=onvoldoende, 4=zwak 5=voldoende, 6=ruim voldoende, 7=goed, 8- zeer goed, 9=uitstekend.
L2	Percentage inwoners met goede gezondheid	2024	CBS	Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder die zijn eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt.
L3	Kwaliteit van de woning	2025	RVO	Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger.
L4	Tevredenheid met het leven	2023	CBS	Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven.
L5	Tevredenheid met woning	2024	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.
L6	Tevredenheid met woonomgeving	2024	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woon-omgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
N1	Living Planet Index	2023	CBS	De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.
N2	Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie	2023	Emissieregistratie	Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit.
N3	Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie	2023	Emissieregistratie	Jaarlijks gemiddelde fijnstofemissie naar lucht, kg PM2,5.
N4	Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5)	2023	Emissieregistratie	Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie, in tonnen CO2-equivalent per inwoner.
N5	Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies	2017	CLO	Broeikasgasemissies (CO2, CH4, N2O, HFK, PFK en SF6) in tonnen CO2-equivalenten per inwoner.
N6	Hittestress	2024	Groninger Panel	Percentage inwoners dat heeft aangegeven hitte te hebben ervaren in het afgelopen jaar.
N7	Wateroverlast	2024	Groninger Panel	Percentage inwoners dat heeft aangegeven wateroverlast te hebben ervaren in het afgelopen jaar.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
BW1	Brede Welvaart Index	2023	CBS en RUG	Brede Welvaart Index. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1.
BW2	Rangschikking Brede Welvaart Index (0-100)	2023	CBS en RUG	Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2020 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
EBW1	Percentage dat toekomst voor zichzelf zonnig inziet	2024	Groninger Panel	Percentage dat de toekomst voor zichzelf zonnig inziet.
EBW2	Percentage dat toekomst voor de jeugd zonnig inziet	2024	Groninger Panel	Percentage dat de toekomst voor de jeugd zonnig inziet.
EBW3	Percentage dat toekomst voor hun dorp of wijk zonnig inziet	2024	Groninger Panel	Percentage dat de toekomst voor hun dorp of wijk zonnig inziet.
EBW4	Percentage dat vond dat het over het algemeen iets of duidelijk de goede kant op gaat in Groningen	2024	Groninger Panel	Percentage dat vindt dat het over het algemeen iets of duidelijk de goede kant op gaat in Groningen.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
EW1	Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk in het algemeen in hun regio	2024	Groninger Panel	Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk in het algemeen in hun regio.
EW2	Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk voor zichzelf in hun regio	2024	Groninger Panel	Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk voor zichzelf in hun regio.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
EL1	Rapportcijfer tevreden met de leefbaarheid in dorp of wijk	2024	Groninger Panel	Rapportcijfer tevreden met de leefbaarheid in dorp of wijk.
EL2	Percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk de afgelopen 12 maanden (erg) vooruit is gegaan	2024	Groninger Panel	Percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk de afgelopen 12 maanden (erg) vooruit is gegaan.
EL3	Rapportcijfer ervaren mobiliteit	2024	Groninger Panel	Rapportcijfer ervaren mobiliteit.
EL4	Percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuur historische elementen, zoals wierden, borgen en kerken, de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan	2024	Groninger Panel	Percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuurhistorische elementen, zoals wierden, borgen en kerken, de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan.

NR.	INDICATOR		BRON	DEFINITIE
EN1	Rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen	2024	Groninger Panel	Rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen.
EN2	Welke aspecten van het Groninger landschap zijn het belangrijkste?	2024	Groninger Panel	Welke drie aspecten van het Groninger landschap het belangrijkst worden ervaren.
EN3	Percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan	2024	Groninger Panel	Percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan.

Bijlage B: ontwikkeling outcome en impact in de overige Groningse gemeenten

In het kader van Nationaal Programma Groningen worden de ontwikkeling van de provincie als geheel en van de vijf gemeenten die onderdeel uitmaken van het programma

gevolgd. Als aanvulling hierop is in deze bijlage voor de overige vijf Groningse gemeenten inzichtelijk gemaakt hoe zijn scoren op de indicatoren uit de monitor.

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
AMBITIE BREDE WELVAART						
HOOFDINDICATOR: Brede Welvaart Index [BW1]	✗	✗	✗	✗	✗	
AMBITIE ECONOMIE						
HOOFDINDICATOR: Bruto Toegevoegde Waarde incl. delfstoffenwinning [E1]						✗
HOOFDINDICATOR: Bruto Toegevoegde Waarde excl. delfstoffenwinning [E2]						✓
AMBITIE WERKEN & LEREN						
HOOFDINDICATOR: Netto arbeidsparticipatie [W1]	✓	✓	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's [W2]	✓	✓	✓	✗	✓	
HOOFDINDICATOR: Percentage uitstroom hbo en wo [W3]	✗	✓	✓	✗	✗	
AMBITIE LEEFBAARHEID						
HOOFDINDICATOR: Leefbaarheidsscore [L1]	✗	✗	✗	✗	✗	
AMBITIE NATUUR & KLIMAAT						
HOOFDINDICATOR: Living Planet index [N1]						✗
HOOFDINDICATOR: Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie [N2]	✗	✗	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR: Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie [N3]	✗	✗	✓	✓	✓	

Voortgang van de hoofdindicatoren bij de impactdoelstellingen en hoofdambities van Nationaal Programma Groningen. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Brede welvaart

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde	Verandering t.o.v. 2018	Meest recente waarde
Brede Welvaart Index (2023)	BW1	0.12	0.48	0.18	0.59	0.15	0.55	0.03	0.75	0.13	0.53	0.14	0.64
Gemiddelde in de referentiegroep		0.19	0.89	0.22	0.98	0.20	0.95	0.19	0.92	0.18	0.93	0.17	0.76
Rangschikking Brede Welvaart Index (0-100) (2023)	BW2	2	95	0	93	0	94	-28	79	0	94	-1	10
Gemiddelde in de referentiegroep		-1	49	7	34	1	39	-1	47	4	43	nvt	nvt

BW1 Brede Welvaart Index in 2023. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1

BW2 Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2023 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland. met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

Ambitie: de brede welvaart van Groningen verbetert

Net als in de rest van Nederland en de gemeenten in het aardbevingsgebied neemt in de overige Groningse gemeenten het niveau van brede welvaart sinds de start van de

monitor toe. In Stadskanaal is de absolute toename het sterkst. De toename is in alle overige Groninger gemeenten lager dan de toename in de referentiegroep.

Brede welvaartsverhogende en -verlagende factoren

Ook voor de overige Groningse gemeenten hebben we onderzocht welke factoren de sterkste verhogende en verlagende (ofwel 'remmende') bijdrage hebben op de groei van de brede welvaart ten opzichte van referentiegemeenten tussen 2018 en 2023. Wat in Monitor 2025 vooral opvalt voor de overige Groningse gemeenten:

- Net zoals in de vorige monitor heeft naast het aantal vacatures en gevoel van veiligheid (in alle gemeenten), het aantal mensen

met een betaalde baan de ontwikkeling van brede welvaart in vergelijking met de referentiegemeenten het meest positief beïnvloed in de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde. Gezondheid beïnvloedde de ontwikkeling juist positief in Westerkwartier.

- In Westerwolde had verder de indicator overgewicht een positieve invloed. Tevredenheid met woonomgeving heeft de ontwikkeling van brede welvaart in vergelijking met de referentie-



gemeenten negatief beïnvloed in Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde. Misdrijven in Stadkanaal, Veendam en Westerwolde, en tevredenheid in contact met familie, vrienden en burens in Pekela, Stadskanaal, Westerwolde, en Westerkwartier.

- Daarnaast had ook gezondheid een negatieve invloed in Pekela en Veendam. De sterke daling in tevredenheid in contact met familie, vrienden en burens verklaart waarom Westerkwartier relatief sterk is gedaald op de welvaartsranglijst.



Economie

	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	OLDAMBT	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Bruto Toegevoegde Waarde incl. delfstoffenwinning						✗
HOOFDINDICATOR Bruto Toegevoegde Waarde excl. delfstoffenwinning						✓
SUBINDICATOR Werkgelegenheid	✗	✗	✓	✓	✗	
SUBINDICATOR Aantal oprichtingen	✓	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Snel groeiende vestigingen	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR Exporterende vestigingen	✓	✗	✗	✗	✓	
SUBINDICATOR Interne O&O uitgaven						
SUBINDICATOR Investerings in materiële vaste activa						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Economie. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdindicator: bruto toegevoegde waarde

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Inclusief delfstoffenwinning (2023)	E1	130,4	€ 29.946
Waarde in de referentiegroep		136,7	€ 962.084
Exclusief delfstoffenwinning (2022)	E2	130,1	€ 25.653
Waarde in de referentiegroep		125,2	€ 871.220

E1 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

E2 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto exclusief delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

- Over de gehele periode van monitoring, van peiljaar 2018 tot de laatste meting, steeg de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning in de provincie Groningen (+30,4%) minder hard dan in Nederland als geheel (+36,7%). In 2022 bedroeg de totale bruto toegevoegde waarde in de provincie Groningen €29.946 miljoen.
- Ten opzichte van het voorgaande peiljaar (2022) sprake van een daling van de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde inclusief delfstoffenwinning in de provincie Groningen (-3,6%). In Nederland als geheel steeg de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde in de periode 2022-2023 met 8,3%. De ontwikkeling van de absolute omvang van de bruto toegevoegde waarde wordt mede beïnvloed door inflatie. Net als in 2022, lag ook in 2023 de inflatie in Nederland op bovengemiddeld hoog niveau. Om een beeld te geven van de reële groei (exclusief prijsstijgingen) presenteert het CBS jaarlijks ook de volumemutatie van de bruto toegevoegde waarde ten opzichte van het voorgaande jaar. Uit deze cijfers blijkt dat de reële economie in Groningen in de periode 2022-2023 fors afnam (-11,1%). De belangrijkste verklaring hiervoor vormt het volledig stopzetten van de gaswinning uit het Groningerveld

eind 2022. De reële groei in Nederland als geheel in de periode 2022-2023 kwam uit op 0,1%.

- Als we de cijfers uitsplitsen naar de verschillende COROP-regio's dan zien we dat reële economie in alle COROP-regio's afnam. In de regio Overig Groningen kwam de volumemutatie van de bruto toegevoegde waarde uit op -8,0%. In deze regio bevinden zich de meeste gaswinningslocaties. Het stopzetten van de gaswinning heeft ertoe geleid dat de economie van deze regio kromp. In de regio's Delfzijl en omgeving (-21,4%) en Oost-Groningen (-19,4%) was eveneens sprake van een forse reële afname van de bruto toegevoegde waarde in de periode 2022-2023. Naast het stopzetten van de gaswinning, worden de relatief grote mutaties in de regio's ook verklaard door de energiecrisis als gevolg van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne. Zo werd in 2022 de kolencentrale in de Eemshaven tijdelijk op volle capaciteit ingezet om de energiezekerheid te waarborgen. En hadden in 2023 juist veel energie-intensieve bedrijven door de hoge energieprijzen moeite de productie op niveau te houden.
- Door de afbouw van de gaswinning in het Groningerveld kan snel een vertekend beeld van de economische ontwikkeling



in Groningen ontstaan. Daarom kijken we in het kader van de monitoring van Nationaal Programma Groningen ook naar de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde, exclusief delfstofwinning. Doordat deze cijfers later beschikbaar worden gesteld door het CBS, ligt het peiljaar een jaar eerder, in deze meting op 2022.

- In de periode 2018-2022 steeg de omvang van de bruto toegevoegde waarde exclusief delfstofwinning in de provincie Groningen met 30,1%. Deze stijging was relatief hoger dan de ontwikkeling in Nederland in dezelfde periode, die uitkwam op 25,2%. Met name de forse absolute groei van de bruto toegevoegde waarde in de sector energievoorziening in de periode 2018-2022 vormt hiervoor een belangrijke verklaring. Omdat het

aandeel van deze sector in de totale economie Groningen (8,9% in 2022) in vergelijking tot de rest van Nederland (1,9% in 2022) fors hoger ligt, profiteert Groningen hier in relatieve hier meer van. Gelet op de ambitie van Nationaal Programma Groningen is het verder positief dat is waargenomen dat de absolute groei van de bruto toegevoegde waarde in het merendeel van de sectoren in de provincie Groningen in de periode 2018-2022 boven het landelijk gemiddelde lag. Net als in de voorgaande jaren vormt de industriector een belangrijke uitzondering. Gezien de omvang van de sector in de provincie Groningen en het feit dat banen in deze sector een bovengemiddelde arbeidsproductiviteit kennen, is dit geen wenselijk beeld.



Subindicator: werkgelegenheid

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal banen per 1.000 inwoners (2024)	E3	108,1	330	102,5	542	108,6	638	108,2	541	103,7	508	108,6	689
Gemiddelde in de referentiegroep		109,3	460	107,6	582	107,1	625	107,6	583	111,2	539	108,9	726

E3 Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar

- Het aantal banen per 1.000 inwoners laat in alle gemeenten een positieve ontwikkeling zien in de periode 2018-2024. Voor gemeenten Pekela, Stads kanaal en Westerwolde geldt wel dat de ontwikkeling achterblijft bij de desbetreffende referentiegroepen. In gemeente Westerkwartier en de gemeente Veendam steeg het aantal banen per 1.000 inwoners in de periode 2018-2024 juist harder dan in de referentiegroep. Voor alle

gemeenten, op Veendam na, geldt dat zij anno 2024 minder banen per 1.000 inwoners tellen dan het gemiddelde in de eigen referentiegroep. Met uitzondering van de gemeente Veendam geldt verder voor alle gemeenten dat de ontwikkeling van het aantal banen per 1.000 inwoners in de periode 2018-2024 achterblijft bij de gemiddelde ontwikkeling in de provincie Groningen.



Subindicator: oprichtingen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners (2024)	E 4	129,3	10,8	117,7	9,6	139,8	11,7	120,5	11,7	118,9	11,9	125,0	13,6
Gemiddelde in de referentiegroep		113,5	12,2	117,9	12,3	119,3	12,4	120,1	12,7	111,1	12,0	119,5	17,2

E4 Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar

- In alle gemeenten nam het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15 - 75 jaar toe ten opzichte van de uitgangssituatie. Voor de gemeenten Pekela, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde geldt dat relatieve toename groter is dan de gemiddelde toename in de eigen referentiegroep. De gemeente Stadskanaal vormt de uitzondering. In Stadskanaal lag de toename van het aantal nieuw opgerichte vestigingen ten opzichte van de uitgangssituatie beneden de gemiddelde toename in de referentiegroep.
- Voor alle gemeenten geldt dat het aantal oprichtingen per 1.000 inwoners in 2024 onder het gemiddelde lag van de eigen referentiegroep. Ook op provinciaal niveau ligt het aantal oprichtingen per 1.000 inwoners in 2024 nog altijd onder het landelijke gemiddelde.



Subindicator: snelgroeiende vestigingen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage snel groeiende vestigingen (2024)	E5	-0,6	0,9%	-0,6	1,9%	-1,2	1,5%	-0,5	0,7%	-0,3	1,1%	-0,4	1,4%
Gemiddelde in de referentiegroep		-0,4	0,9%	-0,4	1,3%	-0,4	1,4%	-0,4	1,2%	-0,3	1,1%	-0,5	1,3%

E5 Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer over een periode van 3 jaar

- Ten opzichte van de uitgangssituatie is het aandeel snelgroeiende vestigingen op het totaal aantal vestigingen in alle gemeenten afgenomen. Voor alle gemeenten geldt dat de afname van het aandeel snelgroeiende vestigingen groter was dan de gemiddelde afname in de eigen referentiegroep. Ondanks de bovengemiddelde afname geldt voor de gemeenten Stads kanaal en Veendam dat zij in 2024 een bovengemiddeld

aandeel snelgroeiende vestigingen telden ten opzichte van de eigen referentiegroep. Voor gemeente Westerkwartier geldt dat het percentage in 2024 lager ligt dan in de referentiegroep. In de gemeente Stads kanaal en de gemeente Westerwolde is het aandeel snelgroeiende vestigingen in 2024 gelijk aan het aandeel in de referentiegroep.



Subindicator: exporterende vestigingen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage exporterende vestigingen (2024)	E 6	-0,3	7,5%	-1,0	6,6%	-1,5	7,7%	-0,8	4,8%	+0,1	5,9%	-0,9	5,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		-0,6	8,0%	-0,8	7,9%	-1,3	8,2%	-0,3	6,4%	-0,4	6,4%	-1,3	6,4%

E6 Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen, gemiddelde over 3 jaar

- Ten opzichte van de uitgangssituatie kent alleen de gemeente Westerwolde een positieve ontwikkeling (+0,1 procentpunt) van het percentage exporterende vestigingen.
- De gemeenten Pekela (-0,3 procentpunt), Stadskanaal (-1,0 procentpunt), Veendam (-1,5 procentpunt), Westerkwartier (-0,8 procentpunt) lieten allen een negatieve ontwikkeling zien. Voor gemeenten Stadskanaal, Veendam en Westerkwartier geldt dat de negatieve ontwikkeling groter was dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep. Voor Pekela geldt dat de negatieve ontwikkeling minder groot was dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep.
- In alle gemeenten lag het percentage exporterende vestigingen in 2024 beneden het percentage van de eigen referentiegroep.



Subindicator: interne O&O uitgaven

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering t.o.v. 2019	Meest recente waarde
Interne O&O uitgaven (2025)	E7	-5,8	13,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		(FR) -10,3	(FR) 11,3%
		(DR) -7,8	(DR) 11,6%

E7 Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet (t.o.v. Drenthe en Friesland)

- De cijfers in de Monitor 2025 laten zien dat bedrijven in de provincie Groningen in 2025 relatief minder geld uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet dan in 2019. Ten opzichte van het vorige meetmoment is in de provincie Groningen sprake van een lichte daling (- 1,9 %-punt). De onderzoekers geven aan dat de respons van bedrijven in 2025 relatief laag was. De cijfers kunnen hierdoor minder betrouwbaar zijn dan normaal.
- Ook in de provincies Drenthe en Friesland gaven bedrijven in 2023 relatief minder geld uit aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet dan in 2019. De ontwikkeling ten opzichte van het vorige meetmoment laat in beide provincies een verschillend beeld zien. In Friesland namen, net als in Groningen, de uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet af. In Drenthe was juist sprake van een lichte stijging.



Subindicator: investering in materiële vaste activa

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen (2023)	E8	85,6	56,9
Gemiddelde in de referentiegroep		106,8	48,4

E8 Investerings in materiele vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro

- De investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen zijn in de provincie Groningen in de periode 2018-2023 afgenomen (-14,4%). De provincie Groningen laat daarmee een afwijkend beeld zien in vergelijking tot het landelijk gemiddelde, waar sprake was van een lichte stijging van de investering (+6,8%). Ondanks dat het investeringsvolume in de provincie Groningen harder afneemt dan landelijk, ligt anno 2023 de omvang van de investering in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in Groningen in absolute zin nog altijd op een hoger niveau dan gemiddeld in Nederland.
- Vermeld moet worden dat de investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen per jaar flink kunnen fluctueren, zeker op provinciaal niveau. Ten opzichte van het vorige peilmoment (2022) stegen de investeringen in zowel de provincie Groningen als in Nederland als geheel licht.



Werken en Leren

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Netto arbeidsparticipatie	✓	✓	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's	✓	✓	✓	✗	✓	
HOOFDINDICATOR Percentage uitstroom hbo en wo	✗	✓	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR Percentage werkloosheid	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Sociaaleconomische status - rangorde	✓	✗	✓	✓	✗	
SUBINDICATOR Percentage huishoudens met problematische schulden	✓	✓	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen	✓	✓	✓	✗	✓	
SUBINDICATOR Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen	✗	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)	✓	✓	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Aandeel hbo- en wo-opgeleid	✗	✗	✗	✓	✗	
SUBINDICATOR Voortijdig schoolverlaters	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR Percentage laaggeletterdheid						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Werken & Leren. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdindicator: netto arbeidsparticipatie

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Netto arbeidsparticipatie (2024)	W1	+4,9	69,8%	+4,5	69,6%	+5,1	70,3%	+5,3	75%	+4,8	66,5%	+5,7	71,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+3,0	73,3%	+3,7	72,6%	+3,8	73,3%	+4,0	73,3%	+3,1	71,7%	+4,1	73,2%

W1 Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking)

- De ontwikkeling in netto arbeidsparticipatie in de overige Groningse gemeenten is positief. In de periode 2018 - 2024 groeiden alle vijf overige Groningse gemeenten sterker dan de referentiegemeenten.
- Het niveau van de netto arbeidsparticipatie in de overige gemeenten ligt over het algemeen lager dan in de referentie-

groepen, en dankzij de sterkere ontwikkeling is het verschil met de referentiegroepen kleiner geworden.⁶¹ In Westerkwartier is de arbeidsparticipatie groter dan in de referentiegemeenten (75,0% tegenover en 73,3%). De participatie van de overige Groningse gemeenten is het laagst in Westerwolde (66,5%) en hier is het verschil met de referentiegroep het grootst.

⁶¹ UWV (2025). *Regio in Beeld. Groningen, 2024-2025*. Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen. Auteur: Erik Oosterveld.



Hoofdindicator: mediaan besteedbaar huishoudinkomen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's (2023)	W2	105,7	€29.500	106,4	€29.900	107,2	€31.400	106,4	€34.700	105,7	€31.500	107,1	€30.100
Gemiddelde in de referentiegroep		104,1	€35.300	105,8	€34.900	105,4	€34.900	107,1	€34.500	104,7	€35.500	105,9	€34.000

W2 Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd

- Het besteedbaar huishoudinkomen groeide in alle overige Groningse gemeenten in de afgelopen jaren, variërend van 5,7% groei in Pekela en Westerwolde tot 7,2% groei in de gemeente Veendam. De groei in Veendam is ook hoger dan de groei in het besteedbaar huishoudinkomen in de gehele provincie (+7,1%). In de overige gemeenten was de groei kleiner dan in de provincie.
- In vier van de vijf overige gemeenten was de groei van het mediaan besteedbaar huishoudinkomen groter dan in hun referentiegemeenten. Het verschil met de referentiegemeenten is daarmee kleiner geworden. Alleen in de gemeente Westerkwartier was de groei kleiner dan in de referentiegemeenten (+6,4% tegenover +7,1%). Westerkwartier is echter de enige gemeente

waar de mediaan besteedbaar inkomen hoger ligt dan in de referentiegemeenten.

- Het niveau van het besteedbaar inkomen is in de vijf overige gemeenten over het algemeen vrijwel gelijk aan of hoger dan het provinciale gemiddelde. Ook hier springt de gemeente Westerkwartier eruit met het hoogste besteedbaar inkomen (€ 34.700) dat een stuk hoger ligt dan in de provincie. De groei van het besteedbaar inkomen was zichtbaar in heel Nederland, deze toename wordt voor een deel veroorzaakt door hogere lonen, een toename van de werkgelegenheid en hogere inkomens van zelfstandigen.⁶²

⁶² CBS (2025). *De economie: besparingen huishoudens alleen groter tijdens corona*. Mei 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Auteurs: Martijn de Boer en Noud Schartman.



Hoofdindicator: uitstroom opleidingen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom) (2023)	W3	-1,9	6,9%	+4,5	13,0%	+3,9	12,5%	+1,5	13,8%	+1,3	11,1%	+3,6	39,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+3,0	19,6%	+2,6	17,7%	+3,2	18,5%	+2,9	15,6%	+4,0	18%	+3,4	28,3%

W3 Percentage gediplomeerden op hbo en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden

- De vijf gemeenten laten een wisselend beeld zien van het percentage hbo- en wo-uitstromers; in Pekela is dit aandeel afgenomen (-1,9%-punt) en in de andere gemeenten is dit aandeel toegenomen, met de grootste groei in de gemeente Stadskanaal (+4,5%-punt). Het provinciaal gemiddelde is 3,6%-punt gestegen.
- In Stadskanaal en Veendam is de groei groter dan in de referentiegroepen. In de overige gemeenten zien we dit niet.
- Het aandeel studenten dat uitstroomt vanuit het hbo en wo ligt voor iedere gemeente onder het gemiddelde van de referentiegroepen. In Westerkwartier is het verschil het kleinst (13,8% vs. 15,6%), terwijl Pekela circa 13%-punt minder hbo- en wo-uitstroom heeft dan de referentiegemeenten.
- De gemeente Groningen fungeert met de Rijksuniversiteit en hogescholen als magneet voor Noord-Nederland: jongeren uit de wijde omgeving gaan studeren in Groningen wat logischerwijs veel invloed heeft op het provinciaal gemiddelde. De stijging in de uitstroom kan verklaard worden door een blijvende hogere instroom in de laatste jaren, (landelijk 11% toename in instroom in hbo en wo in 2020-2021)⁶³ wat in 2024 leidt tot een vergrote uitstroom van studenten.

⁶³ Inspectie van het Onderwijs (2021). *De Staat van het Hoger Onderwijs 2021*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.



Sub-indicator: werkloosheid

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage werkloosheid (2024)	W4	-2,0	3,6%	-2,3	3,6%	-2,3	3,7%	-1,5	2,9%	-2,0	3,3%	-2,1	4,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,1	2,9%	-1,2	3,0%	-1,1	3,0%	-1,3	3,1%	-1,2	2,9%	-1,2	3,7%

W4 De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn t

- In de provincie Groningen nam de werkloosheid af in de periode 2018 - 2024 tot een waarde van 4,2% (-2,1%-punt). Ook landelijk daalde de werkloosheid (-1,2%-punt, tot een werkloosheid van 3,7%). De trendlijn laat al jaren een daling zien, met als uitzondering het eerste coronajaar 2020 waarin de werkloosheid gelijk bleef. Sindsdien zet de daling weer verder in. Ondanks de sterke daling is het werkloosheidspercentage in de provincie Groningen al jaren het hoogst in Nederland. De daling in werkloosheid is gedeeltelijk te verklaren door de voortdurende krappe arbeidsmarkt.⁶⁴
- In alle vijf gemeenten is de daling van de werkloosheid sterker dan in de referentiegemeenten, waardoor het verschil in het niveau van de werkloosheid kleiner is geworden. Wel is het totale aandeel werkloosheid in de vijf overige gemeenten nog hoger dan in de referentiegemeenten.
- In alle vijf overige gemeenten is de werkloosheid lager dan in de gehele provincie (4,2%) en tevens onder, of in lijn met, het landelijk gemiddelde van 3,7%. Westerkwartier kent met 2,9% de laagste werkloosheid in 2024. In Veendam ligt dit percentage op 3,7%.

⁶⁴ UWV (2023). *Ontwikkeling arbeidsmarkt: van zeer krap in 2023 naar krap in 2024*. Geraadpleegd via www.uwv.nl/nl/kennis-en-cijfers/uwv-als-kennisorganisatie/ontwikkeling-arbeidsmarkt-van-zeer-krap-in-2023-naar-krap-in-2024



Sub-indicator: sociaaleconomische status

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Sociaaleconomische status - rangorde (2023)	W5	87,9	296	92,7	308	87,9	281	97,9	186	84,9	252	n.v.t.	n.v.t.
Gemiddelde in de referentiegroep		92,4	124	92,4	174	94,5	170	98,6	187	84,9	113	n.v.t.	n.v.t.

W5 Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaal economische status ten opzichte van Nederland (van de 345)

- De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, bestaande uit de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in de plaats op de ranglijst van de 342 Nederlandse gemeenten in 2023. Een hogere notatie op de ranglijst betekent een hogere sociaaleconomische status: 1 is de gemeente met de hoogste status en 342 met de laagste status.
- Een index lager dan 100 betekent dat er een stijging op de ranglijst is geweest en daarmee een relatieve verbetering in sociaaleconomische status heeft plaatsgevonden. Dat is het geval voor de alle vijf overige Groningse gemeenten, zij stegen (enkele) plekken op de ranglijst.⁶⁵
- Ten opzichte van de referentiegemeenten is de ontwikkeling van de sociaaleconomische status positief in Pekela, Veendam en Westerkwartier. In Stadskanaal en Westerwolde is het verschil qua ontwikkeling kleiner of gelijk aan de ontwikkeling van de referentiegroep.
- De sociaaleconomische status van de overige Groningse gemeenten is veel lager dan die van hun referentiegebieden, met uitzondering van Westerkwartier waar deze nagenoeg gelijk is aan de referentiegemeenten. Dit hangt onder meer samen met de lagere scores op de indicatoren gemiddelde woningwaarde, het gemiddelde inkomen per persoon in de gemeente, en het aandeel huishoudens met een hoog inkomen ten opzichte van de referentiegemeenten. Het verschil met de referentiegroep is het grootst in Pekela (plek 296 en 124) gevolgd Stadskanaal (plek 308 en 174).

⁶⁵ Voor het berekenen van de ontwikkeling is rekening gehouden met de tussentijdse gemeentelijke herindelingen.



Sub-indicator: problematische schulden

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met problematische schulden (2024)	W6	-1,1	11,6%	-1,2	9,4%	-0,2	10,5%	+0,5	6,1%	+0,3	9,5%	-0,1	8,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,6	5,7%	+0,6	6,3%	+0,5	6,5%	+0,5	6,9%	+0,5	5,9%	+0,6	8,9%

W6 Percentage huishoudens met problematische schulden

- In de gemeenten Pekela, Stads kanaal en Veendam daalde het aandeel huishoudens met problematische schulden tussen 2018 en 2024. In Westerkwartier en Westerwolde was juist een lichte stijging te zien. Op provinciaal niveau is het aandeel huishoudens met problematische schulden in die periode met 0,1%-punt gedaald.
- In de gemeenten Pekela, Stads kanaal, Veendam en Westerwolde was de ontwikkeling van het aantal huishoudens met problematische schulden positiever dan de gemiddelde ontwikkeling van

de referentiegemeenten. Alleen in de gemeente Westerkwartier is het verschil met de referentiegemeenten gelijk gebleven. Wel is het zo dat het aandeel huishoudens met problematische schulden in alle Groningse gemeenten ver boven dat van de referentiegemeenten ligt. De gemeente Westerkwartier is hierop de uitzondering. Problematische schulden komen vaker voor in gebieden met een hogere concentratie van sociaaleconomisch kwetsbare groepen met disproportioneel veel life-events en economische druk. Daarnaast zijn complexe beleidsstructuren met hoge drempels voor hulp niet behulpzaam.⁶⁶

⁶⁶ Binnenlands Bestuur (2016). *Te hoge verwachtingen bij schuldhulp*. Geraadpleegd via www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/duurzaamheid/te-hoge-verwachtingen-bij-schuldhulp



Sub-indicator: percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen (2023)	W7	-3,2	0,9%	-2,7	1,0%	-2,8	0,9%	-1,5	0,6%	-1,5	0,8%	-3,6	1,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-0,8	0,6%	-1,2	0,7%	-1,3	0,6%	-1,5	0,7%	-1,0	0,6%	-2,3	1,0%

W7 Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens gedurende een periode van vier jaar

- In de overige Groningse gemeenten is het percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen gedaald ten opzichte van 2018. Ook in alle referentiegemeenten, en in de provincie als geheel, is dit aandeel gedaald. De daling is in de overige Groningse gemeenten sterker of gelijk aan de daling in de referentiegroepen, maar lager dan gemiddeld in de provincie Groningen. In 2022 en 2023 konden huishoudens met een laag inkomen aanspraak maken op de Energietoeslag (vaak een bedrag van € 1.300), waardoor het aandeel huishoudens in die jaren is gedaald ten opzichte van de jaren ervoor.⁶⁷
- Het percentage huishoudens met een langdurig laag inkomen ligt in de meeste overige Groningse gemeenten hoger dan in de referentiegroepen. Alleen in de gemeente Westerkwartier ligt dit aandeel onder het gemiddelde in de referentiegemeenten.

⁶⁷ CBS (2023). *Laagste armoederisico in 45 jaar door energietoeslag*. Geraadpleegd via www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/45/laagste-armoederisico-in-45-jaar-door-energietoeslag



Sub-indicator: percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen (2024)	W8	-4,6	16,2%	-10,1	12,4%	-7,3	13,4%	-6,9	7,6%	-5,6	11,1%	-4,0	15,1%
Gemiddelde in de referentiegroep		-5,2	9,2%	-3,0	11,1%	-4,5	9,4%	-3,8	11%	-3,6	8,6%	-4,9	13,3%

W8 Percentage inwoners dat moeite heeft met rondkomen

- In alle overige gemeenten is het percentage inwoners dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen gedaald ten opzichte van 2018, en in de meeste gemeenten was deze daling ook sterker dan in de referentiegroepen. Alleen in de gemeente Pekela was de daling minder sterk dan in de referentiegemeenten. Inwoners in de leeftijd van 18 tot 65 jaar geven veel vaker aan moeite te hebben met rondkomen dan inwoners van 65 jaar of ouder. Dit zien we in alle gemeenten.
- Het aandeel inwoners dat zegt moeite te hebben met rondkomen ligt in alle overige Groningse gemeenten hoger dan in de referentiegroepen.
- In de gemeente Pekela geven relatief gezien de meeste mensen aan moeite te hebben met rondkomen (16,2%). In Westerkwartier is dat aandeel met 7,6% het laagst.



Sub-indicator: stapeling in voorzieningen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000) (2024)	W9	90,8	144,3	86,0	160,0	97,8	134,3	94,4	100,7	88,3	133,3	69,3	110,7
Gemiddelde in de referentiegroep		165,1	83,7	107,3	91,9	109,2	84,2	104,9	77,6	136,1	83,7	75,8	101,0

W9 Stapeling in voorzieningen huishoudens (2 of meer) per 1.000 huishoudens gemiddelde over een periode van drie jaar

- De stapeling van voorzieningen geeft een indicatie van de (soms veelzijdige) problematiek van inwoners. Deze cijfers geven inzicht in het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein: de Wmo, de Jeugdwet en/ of de Participatiewet. Vanwege zeer wisselende jaar-op-jaar gegevens is hier gekozen om een doorlopend gemiddelde op basis van drie jaar te nemen als meetwaarde. Hiermee ontstaat een stabiel beeld over de doorlopende ontwikkeling.
- In alle vijf overige Groningse gemeenten maken relatief meer huishoudens gebruik van twee of meer voorzieningen dan in de referentiegemeenten. De verschillen zijn groot. In Pekela en Stads kanaal gaat het bijna om twee keer zoveel huishoudens dan in de referentiegebieden.
- In alle vijf overige gemeenten nam het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van twee of meer voorzieningen af. In alle referentiegemeenten was juist een stijging te zien. Hierdoor zijn de verschillen tussen de Groningse gemeenten en hun referentiegemeenten kleiner geworden.
- Door de grote jaarlijkse fluctuaties zijn meer jaren nodig om de toename en de verandering ten opzichte van de referentiegroep te kunnen duiden.



Sub-indicator: aandeel hbo- en wo-opgeleid

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Aandeel hbo- en wo-opgeleid (2023)	W10	+1,1	12,6%	+1,7	17,0%	+0,9	20,4%	+16,1	28,8%	+1,6	18,8%	+2,6	31,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+2,4	25,9%	+2,7	27,5%	+2,4	26,3%	+2,2	23,2%	+2,8	27,0%	+2,9	32,5%

W10 Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo)

- Het aandeel hbo- en wo-opgeleiden in de provincie Groningen is toegenomen tot 31,2% in 2023. Het percentage ligt iets onder het landelijk gemiddelde (32,5%).
- Ook in alle overige gemeenten is het aandeel hbo- en wo-opgeleiden toegenomen. In Westerkwartier was deze stijging het grootst (+16,1%-punt), in Veendam was de kleinste stijging te zien (+0,9%-punt).
- Het aandeel hbo- en wo-opgeleiden is onevenredig verdeeld, van 12,6% in Pekela tot bijna 29% in Westerkwartier. Westerkwartier is ook de enige gemeente waar het aandeel hbo- en wo-opgeleiden hoger is dan in de referentiegemeenten. In de overige vier gemeenten is het aandeel lager dan in het referentiegebied.
- De toename van het aandeel hbo- en wo-opgeleiden over de periode 2018 tot 2023 was voor deze groep gemeenten minder groot dan de gemiddelde toename in de referentiegemeenten. Alleen de gemeente Westerkwartier vormt hierop een (positieve) uitzondering.



Sub-indicator: voortijdig schoolverlaters

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Voortijdig schoolverlaters (2023)	W11	+2,5	4,5%	+1,5	3,5%	+0,6	3,3%	+0,6	2,1%	+1,7	3,8%	+0,9	3,2%
Gemiddelde in de referentiegroep		+0,3	2,0%	+0,3	2,0%	+0,4	2,2%	+0,5	2,2%	+0,6	2,3%	+0,3	2,7%

W11 Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten

- Het aandeel voortijdig schoolverlaters in de provincie Groningen in het schooljaar 2023-2024 3,2%.⁶⁸ Dit is een stijging van 0,9%-punt ten opzichte van 2018. Het betreft leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. In de provincie is het aandeel iets sterker toegenomen (+0,9%-punt) ten opzichte van de landelijke trend (+0,3%-punt).
- Ook in alle afzonderlijke overige gemeenten is het aandeel voortijdig schoolverlaters tussen 2018 en 2023 gestegen. Dit geldt tevens voor alle referentiegemeenten. Het aandeel leerlingen dat het onderwijs zonder startkwalificatie verlaat in de overige Groningse gemeenten in het schooljaar 2023-2024 ligt tussen de 2,1% (Westerkwartier) en 4,5% (Pekela). Door de coronacrisis en het vele thuisonderwijs was de registratie van het aandeel schoolverlaters en schoolverzuim niet verplicht en

daarom minder betrouwbaar dan in 'normale' schooljaren. Na deze periode is er in heel Nederland een stijging te zien.

- In de overige Groningse gemeenten ligt het aandeel voortijdige schoolverlaters in alle gevallen boven de referentiegroepen, behalve in de gemeente Westerkwartier. Op provinciaal niveau zien we eveneens dat het aandeel voortijdig schoolverlaters hoger ligt dan landelijk. Daarnaast is overal het verschil met de referentiegemeenten toegenomen; de stijging in de Groningse gemeenten is namelijk sterker dan de stijging in de referentiegemeenten.

⁶⁸ Voorlopige cijfers.



Sub-indicator: percentage laaggeletterdheid

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde	Verandering tov 2022	Meest recente waarde
Percentage laaggeletterdheid (2022)	W12	nbn	19,0%	nbn	16,0%	nbn	19,0%	nbn	6,0%	nbn	16,0%	nbn	14,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		nbn	10,0%	nbn	9,0%	nbn	11,0%	nbn	11,0%	nbn	11,0%	nbn	12,0%

W12 Percentage laaggeletterdheid

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Op de peildatum van Monitor 2025 zijn ten opzichte van de vorige meting geen nieuwe waarden bekend voor het percentage laaggeletterdheid. Onderstaande tekst is overgenomen uit Monitor 2024.
- In de overige Groningse gemeenten verschilt het aandeel laaggeletterden sterk. In Westerkwartier is het aandeel laaggeletter-

den het laagst (6,0%). Dit is ook de enige gemeente waar het aandeel laaggeletterden ten opzichte van de referentiegroepen gunstiger is. In Stadskanaal en Westerwolde is het aandeel laaggeletterden 10%-punten hoger dan in Winterkwartier (16,0%), en in Pekela en Veendam is 19,0% laaggeletterd.



Ervaren outcome: beschikbaarheid werk

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk in het algemeen in hun regio (2024)	EW1	Geen data		+12,3	30,1%	Geen data		+20,1	62,3%	+16,3	27,2%	+17,1	44,1%

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid beschikbaar werk voor zichzelf in hun regio (2024)	EW2	Geen data		+29,3	54,5%	Geen data		+30,2	63,9%	+33,3	42,9%	+29,0	56,2%

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- In lijn met de daling van de werkloosheid en de stijging van de participatiegraad in de overige gemeenten, is het aandeel Groningers dat (heel) tevreden is met de werkgelegenheid in het algemeen toegenomen in alle gemeenten in 2024. Tussen de gemeenten zien we echter flinke verschillen; in Westerwolde en Stadskanaal is circa 30% hierover (heel) tevreden, terwijl dit aandeel in de gemeente Westerkwartier met 62,3% twee keer zo hoog ligt. In de gehele provincie zegt 44,1% van de inwoners (heel) tevreden te zijn over de beschikbaarheid van werk in het

algemeen in hun regio. Dit kan verklaard worden door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt en een hoog aanbod van vacatures.⁶⁹

- Ook het aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is over de beschikbaarheid van werk voor zichzelf is in 2024 een stuk hoger dan in 2018. We zien opnieuw dat inwoners van de gemeente Westerkwartier hier het meest tevreden over zijn. Inwoners van Stadskanaal en Westerwolde zijn wat minder vaak tevreden, meer in lijn met het provinciaal gemiddelde.

⁶⁹ CBS (2025). *De arbeidsmarkt in cijfers - 2024*. April 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek



Leefbaarheid

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Leefbaarheidsscore	✗	✗	✗	✗	✗	
SUBINDICATOR Percentage inwoners met goede gezondheid	✗	✗	✓	✗	✗	
SUBINDICATOR Kwaliteit van woning	✗	✗	✓	✓	✗	
SUBINDICATOR Tevredenheid met het leven		✓		✗		
SUBINDICATOR Tevredenheid met woning						
SUBINDICATOR Tevredenheid met woonomgeving						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Leefbaarheid. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdindicator: leefbaarheidsscore

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Leefbaarheidsscore (2024)	L1	+0	6	+0	6	+0	6	+0	7	+0	6	+0	6
Gemiddelde in de referentiegroep		+0	7	+0	7	+0	7	+0	7	+1	8	+0	7

L1 Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1= zeer onvoldoende, 2=ruim onvoldoende, 3=onvoldoende, 4=zwak 5=voldoende, 6=ruim voldoende, 7=goed,, 8= zeergoed, 9=uitstekend

- De leefbaarheidsscores van de Leefbaarometer⁷⁰ voor de overige Groningse gemeenten varieerden in 2024 tussen 6,0 (ruim voldoende) en 7,0 (goed), op een schaal van 1,0 (zeer onvoldoende) tot 9,0 (uitstekend). De leefbaarheidsscores blijken zeer stabiel over de jaren heen; de scores zijn ten opzichte van 2018 gelijk gebleven. Ook in de referentiegebieden zijn de leefbaarheidsscores nagenoeg gelijk gebleven.
- In Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde liggen de leefbaarheidsscores (6,0) onder het niveau van de referentiegebieden (7,0). In Westerkwartier is het niveau gelijk aan de referentiegemeenten (7,0).
- De leefbaarheidsscore wordt berekend op basis van vijf onderliggende dimensies. De vijf overige gemeenten scoren wisselend op deze dimensies:
 - Fysieke omgeving (zoals ligging aan bos, bedrijventerreinen); de overige gemeenten scoren allen positief op deze dimensie. Daarbij scoren alle vijf gemeenten ook beter dan het gemiddelde uit de referentiegroep.
 - Veiligheid (minder onveiligheid en overlast); De vijf overige gemeenten scoren allen positief op dit punt. Ten opzichte van

de referentiegroep scoort alleen Westerkwartier beter op veiligheid. De andere vier gemeenten scoren op deze dimensie lager dan de referentiegroep.

- Woningvoorraad (aanwezigheid en kwaliteit van woningen); De vijf overige gemeenten scoren allen positief op woningvoorraad. Ten opzichte van de referentiegroep scoort alleen Westerkwartier beter op deze dimensie. De andere vier gemeenten scoren op deze dimensie lager dan de referentiegroep.
- Sociale samenhang (bevolkingssamenstelling); De vijf overige gemeenten scoren allen positief op dit punt. Ten opzichte van de referentiegroep scoort alleen Westerkwartier beter op sociale samenhang. De andere vier gemeenten scoren op deze dimensie lager dan de referentiegroep.
- Voorzieningen (afstanden tot voorzieningen, in kilometers); de overige gemeenten scoren allen negatief op deze dimensie. Daarbij scoren Pekela, Stadskanaal en Westerwolde gemeenten ook lager dan het gemiddelde uit de referentiegroep. Veendam en Westerkwartier doen het op dit punt beter dan hun referentiegroep.

⁷⁰ De Leefbaarometer is samengesteld uit objectieve indicatoren waarmee een schatting van de leefbaarheid wordt gemaakt. De score bestaat uit vijf onderliggende dimensies: fysieke omgeving, woningvoorraad, voorzieningen, sociale samenhang, overlast en onveiligheid. Het instrument is te raadplegen via: www.leefbaarometer.nl



Sub-indicator: percentage inwoners met goede gezondheid

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde	Verandering tov 2016	Meest recente waarde
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	L2	-2,9	67,6%	-3,3	67,8%	-0,7	73,5%	-3,9	75,9%	-2,8	70,5%	-2,0	73,9%
Gemiddelde in de referentiegroep		-1,2	73,2%	-1,2	74,8%	-1,8	74,2%	-2,9	75,4%	-1,9	74,8%	-1,5	74,1%

L2 Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder vindt eigen gezondheid (zeer) goed

- In alle vijf overige gemeenten is er sprake van een daling in het percentage inwoners met een goede gezondheid ten opzichte van 2016, waarbij de daling het grootst is in Westerkwartier (-3,9%-punt) en het kleinst in Veendam (-0,7%-punt).
- In Veendam is de afname van het percentage kleiner dan de gemiddelde afname in de referentiegemeenten. In de andere gemeenten is de afname groter dan de afname in de referentiegebieden.
- In vier van de vijf overige gemeenten beoordelen de inwoners hun gezondheid minder goed dan het provinciale gemiddelde. In Westerkwartier is het percentage dat hun gezondheid als goed ervaart hoger dan het gemiddelde van de provincie Groningen.
- Alleen in de gemeente Westerkwartier voelen de inwoners zich gezonder dan gemiddeld in de referentiegebieden. De andere gemeenten scoren onder het gemiddelde van de referentiegroep.



Sub-indicator: kwaliteit van woning

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger (2025)	L3	+9,5	19,9%	+14,2	27,7%	+18,4	28,6%	+17,2	37,4%	+9,7	19,3%	+20,4	37,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		+12,9	33,6%	+15,6	33,7%	+18,0	34,7%	+16,2	35,6%	+13,6	31,2%	+20,5	38,4%

L3 Percentage gelabelde woningen met geldig energielabel A en hoger

- In de overige Groningse gemeenten is het percentage gelabelde woningen met een geldig energielabel A en hoger tussen 2018 en 2025 toegenomen. De positieve ontwikkeling was het kleinst in Pekela (+9,5%-punt) en het grootst in Veendam (+18,4%-punt). In Veendam en Westerkwartier was de positieve ontwikkeling sterker ten opzichte van de referentiegebieden; dit was niet het geval voor de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Westerwolde.
- Het aandeel woningen met een energielabel A of hoger ligt over het algemeen een stuk lager in de Groningse gemeenten vergeleken met hun referentiegebieden. Uitzondering hierop is de gemeente Westerkwartier (37,4%) waar het aandeel hoger ligt dan in de referentiegebieden (35,6%). In Pekela en Westerwolde is het aandeel woningen met een energielabel A of hoger het kleinst; hier is het aandeel bijna twee keer kleiner dan gemiddeld in de provincie Groningen en dan in hun referentiegebieden.



Sub-indicator: tevredenheid met het leven

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage inwoners met goede gezondheid (2024)	L4	geen data		-0,5	83,8%	geen data		-2,7	84,9%	geen data		-2,0	80,5%
Gemiddelde in de referentiegroep		geen data		-2,7	85,6%	geen data		-1,4	87,5%	geen data		-1,5	84,2%

L4 Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven

- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met het leven, zien we op zowel landelijk, provinciaal als gemeentelijk niveau in 2023 een daling. De landelijke dalende trend is sinds 2020 ingezet.
- Inwoners van de gemeente Stads kanaal (83,8%) en Westerkwartier (84,9%) zijn meer tevreden met het leven dan het gemiddelde in de provincie (80,5%)⁷¹. De tevredenheid met het leven ligt in deze twee gemeenten echter onder het gemiddelde van de referentiegemeenten.

⁷¹ Op de peildatum van de Monitor 2025 waren geen waarden bekend voor gemeenten Pekela, Veendam en Westerwolde.



Sub-indicator: tevredenheid met de woning

		OOST-GRONINGEN		DELFIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woning (2024)	L5	+0,3	86,8%	-2,4	77,9%	-5,4	79,3%	-4,0	80,8%	-2,1	82,5%

L5 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau

- In de provincie Groningen is 80,8% van de inwoners in 2024 tevreden met zijn of haar eigen woning. Landelijk is dit 82,5%. In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woning het hoogst (86,8%) en in de COROP-regio Delfzijl en omgeving het laagst (77,9%).
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woning in de provincie Groningen, zien we een afname van de tevredenheid van 84,8% in 2018 naar 80,8% in 2024 (-4%-punt). Landelijk is de tevredenheid met de woning iets minder sterk afgenomen van 84,6% in 2018 naar 82,5% in 2024 (-2,1%-punt).
- We zien op het niveau van COROP-regio's een meer afwisselend beeld. In de regio Oost-Groningen is de tevredenheid licht gestegen (+0,3%-punt). In de regio Delfzijl en omgeving is er sprake van een daling van -2,4%-punt en in Overig Groningen is er een daling van -5,4%-punt gemeten.
- Een mogelijke verklaring voor de afname van de tevredenheid is aardbevingsschade aan de woningen. Al sinds 2016 toont onderzoek van Gronings Perspectief aan dat inwoners met (meervoudige) schade aan de woning zich onveiliger voelen dan inwoners zonder woningschade.⁷² Uit interviews die door Gronings Perspectief zijn gehouden blijkt dat ook degenen die zich niet onveilig voelen, constant alert zijn.⁷³ Onderzoek uit 2025 laat zien dat hier nog geen verandering in is: veel Groningers voelen zich nog onveilig in hun woning.⁷⁴

⁷² Postmes, T., Stroebe, K., Richardson, J., LeKander, B., Greven, F., & Broer, J. (2018). *Gevolgen van bodembeweging voor Groningers: Ervaren veiligheid, gezondheid en toekomstperspectief 2016-2017*. Heymans Institute, University of Groningen

⁷³ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

⁷⁴ D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4*. Rijksuniversiteit Groningen.



Sub-indicator: tevredenheid met de woonomgeving

		OOST-GRONINGEN		DELFIJZIJL EN OMGEVING		OVERIG GRONINGEN		PROVINCIE GRONINGEN		NEDERLAND	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Tevredenheid met woonomgeving (2024)	L6	-2,3	83,5%	-8,3	76,4%	-2,8	80,3%	-3,2	80,7%	-0,7	82,6%

L6 Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau

- In de provincie Groningen is in 2024, 80,7% tevreden met de woonomgeving, minder dan gemiddeld in Nederland (82,6%). In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woonomgeving het hoogst (83,5%) en in de COROP-regio Delfzijl en omgeving het laagst (76,4%). Deze relatieve lagere tevredenheid kan veroorzaakt worden door de problematiek vanuit de aardbevingen.^{75, 76}
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woonomgeving in de provincie Groningen, zien we een afname van de tevredenheid van 83,9% in 2018 naar 80,7% in 2024 (-3,2%- punt). Landelijk is de tevredenheid met de woonomgeving iets minder sterk afgenomen; van 83,3% in 2018 naar 82,6% in 2024 (-0,7%-punt).
- We zien een afname in de tevredenheid met de woonomgeving in alle drie COROP-regio's in Groningen. De afname in de tevredenheid is het grootst in de COROP-regio Delfzijl en omgeving (van 84,7% in 2018 naar 76,4% in 2024). Een mogelijke verklaring hiervoor kan worden gevonden in de eerder genoemde lagere ervaren veiligheid door de aardbevingsschade. Daarnaast laat onderzoek onder het Groninger Panel zien dat inwoners in deze regio minder goed scoren op hun veiligheid, leefbaarheid en tevredenheid met werkgelegenheid.⁷⁷ Dit heeft mogelijk invloed op de mate waarin men tevreden is met de woonomgeving.

⁷⁵ Postmes, T., Stroebe, K., Richardson, J., LeKander, B., Greven, F., & Broer, J. (2018). *Gevolgen van bodembeweging voor Groningers: Ervaren veiligheid, gezondheid en toekomstperspectief 2016-2017*. Heymans Institute, University of Groningen.

⁷⁶ Postmes, T., Zijlstra, A., Schreuder, W., & Busscher, N. (2024). *De Staat van Groningen: een inventarisatie van het Noord-Nederlandse monitor- en onderzoekslandschap*. Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen.

⁷⁷ Sociaal Planbureau Groningen (2021). *Gronings welzijn. Wat bepaalt het persoonlijk welzijn van Groningers?* November 2021. Groningen: Sociaal Planbureau Groningen



Ervaren outcome: tevredenheid met leefbaarheid in dorp of wijk

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Rapportcijfer tevreden met de leefbaarheid in dorp of wijk (2024)	EL1	Geen data		+0,5	7,8	Geen data		+0,2	7,9	+0,0	7,6	+0,0	7,6

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Groningers zijn tevreden over de leefbaarheid in hun dorp of wijk. In termen van een rapportcijfer geven Groningers de leefbaarheid van hun woonbuurt eind 2024 gemiddeld een 7,6. Dit rapportcijfer is ten opzichte van 2018 hetzelfde gebleven. De ervaren leefbaarheid in de overige gemeenten is gelijk aan of hoger dan het provinciale gemiddelde van 7,6; in Westerwolde geeft men gemiddeld een 7,6 en in Westerkwartier is dat een 7,9 als rapportcijfer.
- In de gemeente Stads kanaal is de ervaren leefbaarheid ten opzichte van 2018 gestegen van een 7,3 naar een 7,8. In Westerwolde is het rapportcijfer gelijk gebleven en in Westerkwartier is het rapportcijfer gestegen van een 7,7 naar een 7,9.



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk (erg) vooruit is gegaan

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk de afgelopen 12 maanden (erg) vooruit is gegaan (2024)	EL2	Geen data		-4,3	1,6%	Geen data		-7,2	4,9%	-7,1	1,2%	-4,0	5,6%

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Een kleine groep Groningers heeft een verbetering van de leefbaarheid in hun eigen dorp of wijk ervaren in de afgelopen 12 maanden (5,6%). Dat is een daling van 4,0%-punt ten opzichte van 2018. De grootste groep vond in 2024 dat vergeleken met 12 maanden ervoor de leefbaarheid in hun dorp of wijk gelijk was gebleven (72%, cijfer niet in tabel opgenomen). Ruim een op de vijf Groningers vindt dat de leefbaarheid achteruit is gegaan in het afgelopen jaar (22%). Groninger panelleden geven aan dat de leefbaarheid onder druk kan komen te staan door gebrekkig onderhoud van de publieke ruimte (groen, wegen en fietspaden), het verdwijnen van voorzieningen en overlast veroorzaakt door andere bewoners.
- De inwoners van de overige gemeenten geven ten opzichte van het provinciaal gemiddelde minder vaak aan dat zij een positieve ontwikkeling hebben ervaren op het gebied van leefbaarheid. In Westerwolde geeft slechts 1,2% aan dat zij een verbetering van de leefbaarheid in hun dorp of wijk hebben ervaren. In Stadskanaal en Westerkwartier gaat dat om respectievelijk 1,6% en 4,9%.
- In alle overige gemeenten is een negatieve ontwikkeling te zien ten opzichte van 2018. De ontwikkeling in Stadskanaal is met -4,3%-punt relatief minder negatief dan de ontwikkeling in Westerkwartier en Westerwolde (respectievelijk -7,2%-punt en -7,1%-punt).



Ervaren outcome: ervaren mobiliteit

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
			Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde		Meest recente waarde
* Door een nieuwe meetmethode is er een trendbreuk tov vorige monitor. We geven daarom geen ontwikkeling weer.													
Hoe moeilijk of makkelijk kunt u bewegen en reizen op een schaal van 1 tot 10? (2024)	EL3	Geen data			8,8	Geen data			8,7		8,4		8,5

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Groningers zijn in 2024 zeer tevreden met hun eigen mobiliteit. Gemiddeld wordt dit met een rapportcijfer van een 8,5 gewaardeerd.
- Door een nieuwe meetmethode is het niet mogelijk een directe vergelijking te maken met eerdere jaren, maar uit eerder onderzoek via het Groninger Panel blijkt dat er door de jaren heen altijd sprake is van een hoge waardering voor de eigen ervaren mobiliteit. Deze hoge waardering is dus stabiel gebleven.
- Uit de onderliggende data blijkt dat het overgrote deel van de Groningers een auto heeft en alle voorzieningen vrij eenvoudig kan bereiken. Oudere Groningers (75 jaar en ouder) waarderen de eigen mobiliteit iets minder, maar nog steeds zeer hoog (8,3). De kleine verschillen tussen de gemeenten zijn niet significant.
- De inwoners uit Stadskanaal en Westerkwartier geven hun ervaren mobiliteit een hoger rapportcijfer dan het Groningse gemiddelde. In de gemeente Westerwolde ligt het rapportcijfer net onder het gemiddelde uit de provincie. Ander onderzoek naar de ervaren mobiliteit in Groningen laat zien dat er een hoge tevredenheid is, met name bij inwoners die een auto bezitten.⁷⁸

⁷⁸ Pot, Felix Johan. *Perceived accessibility and transport equity: Does satisfaction imply perceived sufficiency of opportunities? Transportation Research Part A: Policy and Practice* 198 (2025)



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuurhistorische elementen in de laatste 5 jaar vooruit is gegaan

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuur historische elementen, zoals wierden, borgen en kerken, de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan (2024)	EL4	Geen data		-4,1	2,7%	Geen data		-5,3	6,8%	-4,4	6,5%	-4,1	9,1%

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- De tevredenheid met de woonomgeving kan samenhangen met de aanwezigheid van cultuurhistorische elementen. In Groningen worden met name elementen als wierden, borgen en kerken gewaardeerd.
- 9,1% van de Groningers vindt dat de kwaliteit van deze elementen in de afgelopen 5 jaar vooruit is gegaan. Dit is iets lager dan in 2020 (toen was dit 13,2%).
- In alle drie overige gemeenten waar data beschikbaar is over deze indicator, ligt het gemiddeld aandeel inwoners dat vindt dat de kwaliteit van cultuurhistorische elementen vooruit is gegaan, lager dan gemiddeld in de provincie. In Stadskanaal vindt bijvoorbeeld 2,7 procent van de inwoners dat de kwaliteit de afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan.
- Het percentage is in alle overige gemeenten gedaald ten opzichte van 2020. Deze daling is het sterkst in de gemeente Westerkwartier (-5,3%-punt).



Natuur en Klimaat

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
HOOFDINDICATOR Living Planet index						✗
HOOFDINDICATOR Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie	✗	✗	✓	✓	✓	
HOOFDINDICATOR Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie	✗	✗	✓	✓	✓	
SUBINDICATOR Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5)	✗	✓	✓	✓	✗	
SUBINDICATOR Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies						
SUBINDICATOR Hittestress						
SUBINDICATOR Wateroverlast						

Voortgang van de indicatoren bij de hoofdambitie Natuur & Klimaat. Een vinkje geeft aan dat de doelstelling voor de betreffende indicator op dit moment wordt gehaald, een kruisje betekent dat de doelstelling niet wordt gehaald.



Hoofdindicator: Living Planet Index (LPI)

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Living Planet index (2023)	N1	98,2	132,1
Gemiddelde in de referentiegroep		98,8	104

N1 Definitie: De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.

- De Groningse LPI heeft zich ten opzichte van de nulmeting negatiever ontwikkeld dan landelijk. Daarmee voldeed Groningen in 2023 niet aan de gestelde ambitie uit het programmakader. Groningen kende ten opzichte van 2018 een lichte daling in de geïndexeerde trend. Het afgelopen jaar heeft de Groningse LPI een duidelijke inhaalslag gemaakt op de landelijke trend, waarmee beide indexcijfers net onder het niveau van de nulmeting liggen.



Hoofdindicator: broeikasgasemissies per inwoner

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Inclusief elektriciteitsproductie (2023)	N2	84,5	6,4	84,0	4,0	70,1	9,2	83,6	9,6	82,7	11,4	61,3	19,6
Gemiddelde in de referentiegroep		83,2	7,5	83,9	7,3	87,4	8,3	83,8	9,6	84,7	15,3	77,5	9,4
exclusief elektriciteitsproductie (2023)	N3	84,5	6,4	84,0	4,0	70,0	9,1	83,6	9,6	82,7	11,4	83,0	8,7
Gemiddelde in de referentiegroep		82,7	7,4	83,9	7,3	87,4	8,3	84,1	9,6	84,7	15,3	82,9	7,8

N2 Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF₆) in CO₂-equivalenten per inwoner, ton CO₂-equivalent per inwoner

N3 Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie ton CO₂-equivalent per inwoner

- De uitstoot van broeikasgassen per inwoner in de provincie Groningen lag in 2023 38,7% lager dan in de startsituatie in 2018, met 19,6 ton CO₂-equivalenten.⁷⁹ Landelijk daalde de uitstoot per inwoner in die periode met 22,5%. De absolute uitstoot per inwoner ligt in Groningen nog wel flink hoger dan in Nederland. Dit wordt veroorzaakt door de grote energiewinning die in de provincie plaatsvindt. Deze sector is goed voor ruim de helft van de totale uitstoot in de provincie. Dat aandeel is de afgelopen jaren gedaald.
- De grote invloed van de elektriciteitsproductie in de broeikasgasemissies van de provincie Groningen is zichtbaar wanneer er wordt vergeleken met de broeikasgasuitstoot zonder deze sector. Dan ligt de uitstoot per inwoner met 8,7 ton CO₂-equivalenten een stuk dichterbij het landelijke cijfer van 7,8 ton. De afname in de uitstoot van broeikasgassen sinds de startsituatie ligt dan op 17,0%, nagenoeg gelijk aan de landelijke afname van 17,1%.
- Drie gemeenten presteren beter dan de referentiegroep als we kijken naar broeikasgasuitstoot inclusief elektriciteitsproductie: Veendam, Westerkwartier en Westerwolde. In deze drie gemeenten nam de uitstoot van broeikasgasemissies sterker af dan in de respectievelijke referentiegroepen.
- In de gemeenten Pekela en Stadskanaal namen de emissies van broeikasgassen ook af ten opzichte van 2018. Echter, de emissies in de referentiegroepen van deze gemeenten namen respectievelijk meer af, waardoor deze gemeenten slechter scoren dan de referentiegroep.
- In alle gemeenten namen de broeikasgasemissies in 2023 af ten opzichte van een jaar daarvoor. Dat geldt ook voor het gemiddelde van de referentiegemeenten.
- In de vijf gemeenten waarover hier gerapporteerd wordt, speelt elektriciteitsproductie nauwelijks een rol in de lokale sectorstructuur. Daarom biedt de indicator van broeikasgasemissies exclusief elektriciteitsproductie voor deze gemeenten geen nieuwe inzichten.

⁷⁹ CO₂-equivalenten zijn een maatstaf om aan te geven in welke mate een broeikasgas bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Zo is het effect van methaan op de opwarming van de aarde 28 keer zo sterk als dat van CO₂ (IPCC AR5). Emissie van 1 kg methaan (CH₄) kan dan ook worden uitgedrukt als emissie van 28 kg CO₂-equivalenten.



Sub-indicator: emissies van fijnstof (PM_{2,5})⁸⁰ naar lucht

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde	Verandering tov 2018	Meest recente waarde
Emissies van fijnstof naar lucht (PM _{2,5}) (2023)	N4	90,6	15.590	88,1	34.403	79,4	43.617	101,1	69.664	138,0	39.550	81,8	587.364
Gemiddelde in de referentiegroep		89,6	12.467	89,7	30.626	92,1	26.380	103,4	59.261	105,0	33.306	86,6	16.023.481

N4 Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit

- Lokale fijnstofuitstoot draagt - samen met onder meer 'import'⁸¹ van fijnstof uit het buitenland - onder invloed van weersomstandigheden bij aan hogere fijnstofconcentraties in de lucht. Dit leidt tot vermindering van de luchtkwaliteit en kan negatieve gezondheidseffecten teweegbrengen. Met name fijnstofdeeltjes met een doorsnee van minder dan 2,5 micrometer (PM_{2,5}) zijn schadelijk voor de gezondheid.
- De gemeenten Stads kanaal, Veendam en Westerkwartier presteren beter dan de referentiegroepen. In de gemeenten Stads kanaal en Veendam daalde de fijnstofuitstoot harder dan in de referentiegroepen ten opzichte van 2018. In Westerkwartier steeg de uitstoot licht, maar die stijging is in de referentiegroep sterker.
- Gemeenten Pekela en Westerwolde presteerden minder goed dan de referentiegroep. Pekela kent een lichtere afname dan haar referentiegroep, terwijl in de gemeente Westerwolde de uitstoot van fijnstof harder steeg dan in de referentiegroepen. In de gemeente Westerwolde is een sterke stijging ten opzichte van 2018 en ook ten opzichte van de vorige monitor is de uitstoot gestegen. Dit wordt verklaard door de stijging in fijnstofuitstoot bij meelproductie.

⁸⁰ In dit hoofdstuk wordt met fijnstof altijd fijnstof (PM_{2,5}) bedoeld.

⁸¹ Het RIVM schat op basis van modelmatige berekeningen in dat gemiddeld twee-derde van de fijnstofconcentratie door buitenlandse bronnen wordt veroorzaakt.



Sub-indicator: ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies

		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2017	Meest recente waarde
Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies (2017)*	N5	n nb	17,0%
Gemiddelde in de referentiegroep		n nb	38,0%

N5 Jaarlijkse gemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM_{2,5}

- Bij deze sub-indicator wordt op provinciaal niveau het aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit geregistreerd. Omdat de kwaliteit van het ecosysteem van landnatuur langzaam verandert, is er geen jaarlijkse registratie van deze cijfers. De cijfers die nu in de monitor staan betreffen cijfers over 2017 die in 2020 zijn gepubliceerd. De cijfers worden elke 5-6 jaar geactualiseerd, wat betekent dat we in de Monitor 2026 nieuwe cijfers over de ecosysteemkwaliteit van de landnatuur

in de provincie kunnen rapporteren. In de nulmeting was het aandeel landnatuur in Groningen met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit 17,0%. Dat is ruim onder het landelijke beeld van 38,0%. De volgende waarde moet uitwijzen of de kwaliteit van de landnatuur in Groningen zich tijdens de programmaperiode beter heeft ontwikkeld dan de kwaliteit van de landnatuur in Nederland.



Sub-indicator: hittestress

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van hitte in afgelopen jaar (2024)	N6	geen data		-3,2	9,6%	geen data		-4,7	7,0%	-6,1	6,9%	-2,7	10,1%

N6 Percentage inwoners dat heeft aangegeven hitte te hebben ervaren in het afgelopen jaar * Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Hittestress komt vooral voor in steden. Uit de nulmeting bleek dat er in Groningen nauwelijks hittestress voorkomt, als er gekeken wordt naar de oppervlakte binnen een gemeente waar meer dan 14 warme nachten per jaar voorkomen.
- Groningers ervaren echter wel degelijk hitte. Het percentage Groningers dat hitte ervaart in de drie overige gemeenten waar data beschikbaar is varieert van 6,9% in Westerkwartier tot 9,6% in Stadskanaal. Dat is voor alle drie de gemeenten een lager percentage dan bij de nulmeting in 2020.



Sub-indicator: wateroverlast

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage vaak last gehad van wateroverlast in afgelopen jaar (2024)	N7	geen data		+0,5	1,5%	geen data		-0,6	3,0%	+3,4	4,8%	-0,6	2,6%

N7 Percentage inwoners dat heeft aangegeven wateroverlast te hebben ervaren in het afgelopen jaar
* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- In de nulmeting bleek dat het aantal dagen dat er in het huidige klimaat extreme neerslag valt (gemiddeld aantal dagen >25mm) en er objectief sprake is van wateroverlast, in de provincie Groningen lager ligt dan in de rest van Nederland.
- Inwoners van Groningen hebben minder last van wateroverlast dan van hittestress. Het percentage Groningers dat aangaf vaak last te hebben gehad van wateroverlast, in de drie overige gemeenten waar data beschikbaar van is, varieert van 1,5% in Stadskanaal tot 4,8% in Westerwolde. Voor Stadskanaal en Westerkwartier is het cijfer daarmee vergelijkbaar als in 2020, waar Westerwolde wel een toename had.



Ervaren outcome: rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen (2024)	EN1	Geen data		+0,1	8,1	Geen data		-0,1	7,9	+0,1	8,4	+0,0	7,6

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Er zijn relatief weinig veranderingen in de ervaren aantrekkelijkheid van het Groningse landschap in 2024 ten opzichte van 2020. Voor de provincie blijft het gemiddelde cijfer dat Groningers geven gelijk met een 8,0. Inwoners van de gemeente Westerwolde scoren de aantrekkelijkheid met een 8,4 gemiddeld het hoogst.



Ervaren outcome: belangrijkste aspecten van het Groninger landschap

Belangrijkste aspecten van het Groninger landschap (2024)	EN2	PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
		Top 3	Top 3	Top 3	Top 3	Top 3	Top 3
		Geen data	1. De rust	Geen data	1. De rust	1. De rust	1. De rust
			2. De weidsheid van het landschap		2. De weidsheid van het landschap	2. De variatie van het landschap	2. De weidsheid van het landschap
			3. De variatie van het landschap		3. De variatie van het landschap	3. De weidsheid van het landschap	3. Het cultuurlandschap

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- In alle gemeenten worden de rust en weidsheid van het Groningse landschap benoemd als belangrijkste aspecten. Ook de variatie van het landschap wordt genoemd.



Ervaren outcome: percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan

		PEKELA		STADSKANAAL		VEENDAM		WESTERKWARTIER		WESTERWOLDE		PROVINCIE GRONINGEN	
		Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde	Verandering tov 2020	Meest recente waarde
Percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan (2024)	EN3	Geen data		-0,7	15,6%	Geen data		-4,1	13,5%	-13,4	15,7%	-5,8	14,2%

* Voor Pekela en Veendam is de respons per gemeente te laag om betrouwbare uitspraken te kunnen doen

- Als we kijken naar de ervaren ontwikkeling van de landschapskwaliteit zien we dat in de meeste gemeenten minder mensen vinden dat de kwaliteit van het Groningse landschap in de laatste vijf jaar (erg) vooruit is gegaan dan in 2020. In alle gemeenten neemt het percentage af, van een lichte afname in Stadskanaal en Westerkwartier, tot een relatief grote afname in Westerwolde.

Colofon

© 2025

ONDERZOEK EN TEKST

KplusV

Sociaal Planbureau Groningen

Aletta Advies

ONTWERP

Peter Boersma